

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תשפ"ג: תמצית ההשערות; אתגון, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.1 בראשית חיי שרה כג,א: ארץ ארבע מאות שקל-כסף (התשע"א)
[בבלי קידושין ב,א,ג,א,ג] משנה האשה נקנית בכסף וגו'. הגמרא מקישה כסף לקיחת אשה לכסף ללקיחת ארץ מערת המכפלה של עפרון ע"י אברהם אבינו, **בראשית חיי שרה כג,טו: אֲדֹנָי שְׁמֹעֲנִי אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף בֵּינִי וּבֵינָהּ מֵהָ-הוּא וְאֶת-מִתְּנֵהּ קָבַר:** הרב משה קובלסקי הי"ו מאורות הדף במבוא למסכת קידושין הביא שיטות אחדות להגדרת פרוטה (שוה נקרא כסף לקידושי אשה). בשיטת הרי"ף והרמב"ם זוהי חתיכת מתכת כסף בשיעור משקל של חצי גרגר שעורה.

אֲדֹנָי שְׁמֹעֲנִי – מונח זקא-קטן,
אֶרֶץ – תלישא-קטנה (תרסא), פרט קדמאה
אַרְבַּע – קדמא, כעין כלל הצריך לפרט
מֵאֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף – דרגא תביר, כעין פרט בתראה כולל המשכו
בֵּינִי וּבֵינָהּ מֵהָ-הוּא – מרכא טפחא, יתור לרבות, אתנח
אֲדֹנָי שְׁמֹעֲנִי – מונח זקא-קטן, אפשר כי מלמד על שתיים או שלוש דרשות, וביניהם ענין של ערך שתיים (אחד מתפקידי זקא-קטן מלמד על משהו הקשור למספר שתיים, כגון שתי דרשות, שווי שתיים)
אֶרֶץ – תלישא-קטנה (תרסא), פרט קדמאה אשר אפשר כי מלמד על ענין של שיעור המתברר בפרט בתראה,
הערה: תרסא מלמד גם על מחיצות – מיצרי השדה שנקנה עם מערת המכפלה. **[תורה תמימה (בר' ח"ש כג,ז) בְּכֹל-גְּבֻלַּת סָבִיב - מאי סביב, אמר רב משרשיא, מכאן למצרים מן התורה¹]** [ב"ב ס"ט ב']:
אַרְבַּע – קדמא, כעין כלל הצריך לפרט
מֵאֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף – דרגא תביר, כעין פרט בתראה המכיל ענין השיעור אליו מרמז **אֶרֶץ**, מדובר בשיעור משקל חתיכת מתכת / מטבע כסף. **שֶׁקֶל-כֶּסֶף** – תביר, מרמז לחלק את גרגר שעורה לשתיים כשיטת הגאונים, הרי"ף והרמב"ם. המספר שתיים מרומז בטעם זקא-קטן של המלה **שְׁמֹעֲנִי**.

היחידה היא חצי גרגר שעורה. איך יודעים שמדובר בגרגר שעורה?
א. היות ובפסוקנו תבנית טעמים תלישא-קטנה תביר ... אתנח ננסה לגלות ע"י מידות גימטריה וגורעים ומוסיפין, וחישוב חשבוני האם פסוקנו מרמז לדברים שלא נראים בפשט,

בראשית חיי שרה כג טו: אֲדֹנָי שְׁמֹעֲנִי אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף בֵּינִי וּבֵינָהּ מֵהָ-הוּא וְאֶת-מִתְּנֵהּ קָבַר:
המלים **שֶׁקֶל-כֶּסֶף** מחוברות לכאילו מלה אחת בשביל טעם תביר שתחתיה.
ע"י מידות גימטריה וגורעים ומוסיפין נגלה כי:
א.1. מידת גימטריה **שֶׁקֶל-כֶּסֶף** גי' 590 עולה **כ' שְׁעִרְךָ** כאילו אומר עשרים יחידות של שעורים.
א.2. גורעים ומוסיפין **שֶׁקֶל-כֶּסֶף** אותיות **ש"כ לפס"ק**,
א.3. גי' **ש"כ** עולה 320 = 20 גרה כפול 16 גרגר שעורה בגרה אחת (כדברי הרלב"ג ב-**שם תשא לג,ג**) **עֲשָׂרִים גְּרָה** **הַשֶּׁקֶל** וכל גרגר יש **לפס"ק** היינו לחלק לשניים סה"כ מתקבל כי **שֶׁקֶל-כֶּסֶף** = 640 חצאי גרגרי שעורה¹.
שקל-כסף של תקופת אברהם אבינו שקל 320 גרגרי שעורה בינונית.
ב. רמז נוסף לחצי גרגר שעורה בפסוק נמצא בגי' **אֶרֶץ** = 291, כפול בערך שתיים עולה לערך 582 העולה למלה **שעורה** עם הכולל.

מספר גרגרי השעורה בהם נקנתה מערת המכפלה שיה למספר גרגרי שעורה לזריעת בית סאתיים.
א. **[מלבי"ם תורה אור] (בר' ח"ש כג,טו) [א]** מביא מדרש הן בגודל מערת המכפלה, האם הייתה חמישים אמה על חמישים אמה או מאה אמה על חמישים אמה וזה כגודל חצר המשכן, שטח לזריעת בית סאתיים. יתכן כי שטח זריעת בית סאתיים הוא של גרעיני שעורה. הקשר בין בית סאה לזרע שעורה נמצא ב-**(וי' בחקתי כו,טז) זרע חֲמֹר שְׁעָרִים בַּחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף:** פירש **רלב"ג** – הנה ה'חומר' הוא לפי הוראת הגדר שלשים סאין. והנה המקום שיפלו שם שלשים סאין לזרע, וגו'
ב. לענ"ד ע"פ חישובים המפורטים בהמשך ע"פ פשט וכתוב, בין אם מערת המכפלה הייתה בית סאתיים ובין אם לא הייתה, אברהם אבינו קנה **אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאֹת שֶׁקֶל-כֶּסֶף** היינו מחיר השוה למשקל של (320 * 400 =) 128,000 גרגרי שעורה בינוניים שהתורה מגלה כאן שהיא הכמות המניבה היבול הטוב ביותר בשטח מאה אמה על חמישים אמה היינו בית סאתיים כפי שמוכח מהחישובים בהמשך. בדרך אל החישוב הזה מתגלים שיעורי תורה נוספים.

1.2 השיעורים האפשריים הנלמדים מהכתוב שקל-כסף .
1.2.1 השעורה והשיעור

הנידון להלן הוא לענין **דיוק המידות בלבד ולא לענין הלכה** שבה החמירו בשיעורים.
לענ"ד המלה שעורה היא מקור אפשרי למלה שיעור, ועל השעורה מבוססים שיעורי תורה נוספים וביניהם: רוחב חצי אצבע (אצבע נקראת גם אגודל או גודל), טפח, אמה, השלמה לגובה מחיצה, שטח אמה ריבועית, בית סאתיים, נפח רביעית, אונאה בשתות מלבר, שיעור זריעה לאמה ריבועית, משקל שקל-כסף.

1.2.2 הסבר מפורט לשיעור רביעית ולשיעור זריעת שעורה לאמה רבועית
שעורה, בספר **"מידות ושיעורי תורה"**² ע' שצ"ב מובא כי החזו"א כתב על השעורה "שמשקלו טבעי ומתקיים בכל דור".
הערה: **שקל-כסף** עולה (בגימטריה מלות) **מתקים** או **נשמר**, ואפשר לומר כשם שהכסף מתכת מתקים כך גרגר השעורה מתקים.
בע' ז"א מובא כי מידת רביעית לגאונים והרמב"ם 74 – 76 ס"מ³ מובאת דעת הרמב"ם כי אורך השעורה כחצי רוחב אגודל.
וא"כ רוחב האגודל העולה משיעורי נפח אלו הוא: 1.9 – 1.92 ס"מ והאמה: 45.6 – 46 ס"מ. מובאת דעת ר"ח נאה כי מידת אגודל כ- 1.91

¹ להערות **הרב מאיר מאזוז** הי"ו א' כי שקל-כסף מכיל 384 שעורות שהן 768 פרוטות, יש לומר כי זה אחרי שהוסיפו ששית מלבר (320 + 64).
ב' לפמ"ש במדרש שקלי עפרון היו קנטרין (גדולים מאד), יש לומר כי פשוטו של מקרא מתאים מאד לתוצאות חישובי השיעורים, והמדרש מדגיש את מסירות הנפש של אברהם אבינו ואין סתירה בין הדברים.
² הרב חיים פנחס בניש הי"ו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

ס"מ. החישובים להלן יהיו סביב ערך זה ולכן אורך שעורה השווה לחצי גודל יהיה 0.955 ס"מ (ומה שכתב רא"ח נאה שאורכה שווה 1 ס"מ הוא כנראה לחומרה), לכן טפח = 7.64 ס"מ, אמה = 45.84 ס"מ.

1.2.3 חישוב נפח רביעית ממספר גרגרי שעורה במשקל ארבע מאות שקל-כסף וממשקלם!

רביעית מוגדרת בתורה שבע"פ כנפח של שתי אצבעות אורך על שתי אצבעות רוחב ברום שתי אצבעות וחצי אצבע ושתי חמישיות אצבע, בהצגה עשורית 2.7 אצבעות. לפי הגדרה זאת ולמידת אצבע של 1.91 ס"מ, נפח רביעית שווה 75.2530 סמ"ק.

אברהם אבינו שלם מתכת כסף בשוה משקל של 128,000 גרגרי שעורה, או לצורך הצגה יותר ברורה של הדיון נחשב מספר גרגרי שעורה ברביעית. בסאה יש 96 רביעיות. נחלק 128,000 ל-2 סאה ונקבל 64,000 גרגרי שעורה לסאה, נחלק זאת ל-96 רביעיות בסאה ונקבל 666.66 גרגרי שעורה ברביעית ללא קשר לגודל רביעית בסמ"ק!

לכל חומר מודדים משקל סגולי שמוגדר כמשקל החומר, בצורתו הטבעית, ביחידת נפח של אחד סמ"ק. בדקנו יחס בין משקל סגולי של כסף ובין שעורה. יחס זה מספר ללא קשר ליחידות המדידה בתנאי שהם היו שוות! המשקל הסגולי של מתכת הכסף הוא 10.49 גרם לסמ"ק. היחס בין המשקל הסגולי של הכסף ובין המשקל הסגולי של השעורה הבינונית 0.389795 גרם / 10.49 גרם = 0.037188, תוצאה זאת העלתה השערה שאולי היחס בין המשקלים הסגוליים של שני חומרים אלו נובע מגימטריה שם ה' (=26) ולכן חלוקת המשקל הסגולי של הכסף במספר 26 תתן משקל סגולי של שעורה בינונית שהוא $0.037188 \times 26 = 0.966988$ גרם.

מוצגת טבלה של הקשר בין משקל גרגר שעורה בינונית ובין נפח רביעית, כאשר בחלקה המשקל הסגולי של השעורה הבינונית קבוע וכן קבוע מספר גרגרי השעורה ברביעית

מספר גרגר רביעית	משקל סגולי – שעורה, בגרם	משקל גרגר שעורה בינוני בגרם	מספר גרגרי שעורה לסמ"ק	שיעור רביעית בסמ"ק לעומת לרמב"ם	משקל דינר כסף לעומת 17 ג' לרמב"ם	רוחב אצבע בס"מ
666.666	0.40346	0.0440000	9.169580	72.704090	16.896	1.888187
666.666	0.40346	0.0442708	9.113456	73.151829	17.000	1.892055
666.666	0.40346	0.0450000	8.965777	74.356739	17.280	1.902387
666.666	0.389795	0.0440000	8.858990	75.253006	16.896	1.910000

מוצגת טבלה של שיעורי זריעה לרוחב אצבע משתנה

רוחב אצבע בס"מ	טפח בס"מ	אמה בס"מ	אמה רבועית בסמ"ר	בית סאה (50 אמה על 50 אמה) במ"ר	שיעור זריעת שעורה (מס' גרגרים) למ"ר	מספר גרגרים לבית סאה
1.888187	7.552748	45.316488	2053.5840	513.3960	124.6601	64000
1.892055	7.568220	45.409320	2062.0063	515.5015	124.1509	64000
1.902387	7.609548	45.657288	2084.5879	521.1469	122.8060	64000
1.910000	7.640000	45.840000	2101.3056	525.3264	121.8290	64000

1.2.4 שיעור זריעת שעורה לאמה רבועית

הנידון להלן הוא לענין דיוק המידות בלבד ולא לענין הלכה שבה החמירו בשיעורים.

שיעור היינו מספר גרגרי שעורה לזריעת אמה רבועית, לפי גרגר שעורה באורך 0.955 ס"מ, הטפה אורכו 7.64 ס"מ והאמה ארכה 45.84 ס"מ, אמה רבועית שווה 2101.31 סמ"ר או 0.210131 מ"ר. בית סאה שווה 50 * 50 אמה שווה 2500 אמה רבועית, $0.210131 * 2500 = 525.3264$ מ"ר. מספר גרגרי שעורה לאמה רבועית $2500 / 525.3264 = 4.7589$, מספר גרגרי שעורה למ"ר $64000 / 4.7589 = 13448.8$. מספר זה קרוב למספר 120 גרגרי שעורה או חיטה למ"ר המומלץ כאופטימלי בעקבות נסוי זריעה בארה"ב בשנים 2000–2004.³

25.6 גרגרי שעורה לאמה רבועית, נעגל זאת ל-25, היינו באמה רבועית אפשר לזרוע במרחקים אחידים $5 * 5 = 25$ גרגרי שעורה. נחשב את מרחקי הזריעה בין גרגר לגרגר. אמה = ששה טפחים = 24 אצבעות. $24 / 5 = 4.8$ אצבע, גרגר נזרע בערך כל 5 אצבע היינו במרחק של כף יד או זרע גרגר במרחק של כ-10 שעורים זה מזה. יש לזכור שגם באמה הסמוכה יהיו אותם שיעורים לכן גרגר לא יזרע בפאת האמה אלא כ-2.4 אצבעות פנימה מהשוליים. אפשר כי התורה ממליצה על שיעור זריעת שעורים של כ-5 אצבעות בין גרגר לגרגר. ההפרש של 0.6 גרגר לאמה רבועית כפול מספר אמות הזריעה, נזרע בגבולות השטח הנזרע, כך שאין גרגרים יתירים.

מסקנות.

א' לענין דיוק המידות בלבד (ולא לענין הלכה שבה החמירו בשיעורים) מידת אצבע היא בין 1.888 – 1.91 ס"מ, ואורך שעורה עשוי להיות בין 0.944 – 0.955 ס"מ, וידת טפח ואמה בהתאמה כמוצג בטבלה. אמה רבועית = 2062.0063 סמ"ר ב' משיעור מספר גרגרי שעורה לאמה רבועית 25.6 ותרגומו למספר גרגרי שעורה למ"ר שהוא בין הערכים הבאים: 121.829 – 124.6601 (בהתאמה לגודל אמה רבועית) מתקבל מספר הקרוב למספר 120 גרגרי שעורה או חיטה למ"ר המומלץ כאופטימלי בעקבות נסוי זריעה בארה"ב. אפשר לחלוק על ההשואה אבל הדבר תומך בדברי החזו"א כי טבע השעורה מתקים. ג' שיעור של 4.8 אצבעות היינו בחמש אצבעות בין גרגרי אותו מין בדגנים הוא שיעור שכדאי לזרוע באותו מין. מה שאין כן באיסור כלאים בזריעת שני מינים מצאנו ב- **בבלי שבת פד ב – פה א** שהמרחק המינימלי בין זרעים ממינים שונים הוא שלשה טפחים השווה שתי אצבעות, ושיעור יניקה לכל כיוון טפח ומחצה טפח השווה שש אצבעות.

³ Tillage Method & Sowing Rate Relations for Dryland Spring Wheat, Barley & Oats, W.F.Schillinger, Washington State Univ.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעותים חלק מפרטיה מעניין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלסא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

1.3 בראשית חיי שרה כגא (התשע"ב)

בראשית כגא,ב:

[א] וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים שָׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה:
[ב] וַתָּמָת שָׂרָה בְּקָרְנַת אַרְבַּע הוּא חֲבֵרוֹן בְּאַרְצָן כְּנָעַן וַיְבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וּלְבִתָּהּ:

וַתָּמָת שָׂרָה – מונח רביע, בתפקיד לפחות ארבע, ובתפקיד פעמיים ארבע

וַתָּמָת שָׂרָה – מונח רביע, בתפקיד לפחות ארבע

רבינו בחיי בראשית פרק כג וכן אמרו חכמי המחקר כי:

(א) הנפש חיה בטבע מתה במקרה, והמקרה הוא החטא,

(ב) והגוף מת בטבע חי במקרה, כי חיותו אינו אלא בסכת חבור הנפש והגוף, והפרדה היא מיתת הגוף.

(ג) וידוע כי מיתת הגוף סבת החיים לנפש. על זה אמר שלמה ע"ה: (קהלת ז, א) "ויום המות מיום הולדו". שבת יום המיתה

מיום הלידה בין בעוה"ז ובין בעוה"ב: לעולם הבא, הוא שאי אפשר לנפש להשיג מעלת האדם העליון כי אם במיתת הגוף,

(ד) ובעולם הזה שאין שבחיו של אדם ומעשיו הטובים נכרים ומפורסמים כי אם ביום המיתה, שהרי ביום הלידה לא יכירו מי

הוא, אבל ביום המיתה הכל מכירין אותו ומזכירין מעשיו הטובים וצדקותיו אשר עשה.

וכן דרשו רז"ל בשרה אמנו: (בר"ס, טו) כל זמן ששרה קיימת היה לה (א) נר דלוק מערב שבת לערב שבת; (ב) וברכה

מצויה בעיסה; (ג) וענן קשור על האהל וכשמתה פסקו ונתפרסם זכותה, (ד) ועוד שמתה בארץ ישראל; (ה) ונקברה בארץ

ישראל אחרי שהאריכה ימים, הוא שכתוב: **[א] וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים שָׁנֵי חַיֵּי**

שָׂרָה: וכתבי אחריו: **[ב] וַתָּמָת שָׂרָה בְּקָרְנַת אַרְבַּע הוּא חֲבֵרוֹן בְּאַרְצָן כְּנָעַן** ראויה היתה פרשה זו להדבק ולהיותה

סמוכה למעלה אחר פרשת העקדה, כי על שמועת העקדה מתה שרה ופרחה נשמתה. ...

וַתָּמָת שָׂרָה – מונח רביע, בתפקיד ארבע רמז להמשך מאמר **[רבינו בחיי]** יתכן לומר עוד בשם "קריית ארבע היא חברון", היא נקראת

חברון (לשון חיבור) על שם שכל הקבור שם נפשו מתחברת למעלה בעיר אלהים עם ד' מחנות שכינה, ולא לחנם חמדוה אבות העולם

אלא שמשם זוכות הנשמות להתחבר לשרשן שהוא כסא הכבוד, וזהו "קריית ארבע היא חברון":

נמצא בזכות **[נחלת יעקב]**

בראשית חיי שרה כגה – ו:

[ה] וַיַּעַן בְּנֵי-חַת אֶת-אַבְרָהָם לֵאמֹר לֹא:

[ו] שָׁמַעְנוּ אֲדֹנָי נְשִׂיא אֱלֹהִים אֶתְּהָ בְּתוֹכְנוּ בְּמִבְתָּר קְבֵרֵינוּ קָבֵר אֶת-מִתְּךָ

אִישׁ מִמֶּנּוּ אֶת-קְבֵרֹו לֹא-יִכְלֶה מִמֶּךָ מִקְבֵּר מִתְּךָ:

[ו] שָׁמַעְנוּ – מונח פסק (ואינו מונח לגרמיה) כעין מדה ("א"א מל"ב מידות) סודר שנחלק, ואפשר כי מצטרף לסיפא **(כגה) לֵאמֹר לֹא [ו]**

פסק (ב) קריאה עם פסק וקריאה ללא פסק.

שָׁמַעְנוּ – במובן הקשב הייטב, התבונן הייטב במנהגים שלנו (כגון ליד אחוזת שדה יש מקום קבורה של המשפחה) ובדרכי מו"מ שלנו, מצד

אחד יש כאן שבח כפי **בעל הטורים** ב-(כגג) ע"פ **(ב"ר נח,ה)** 'י פעמים בני חת בפרשה לפי שהמברר מקחו של תלמיד חכם כאילו

קיים עשרת הדברות. מצד אחר יש במקורות גם בקורת על התנהגותם. ולמעשה בני חת וכל שאר יושבי כנען היו חייבים לאברהם אבינו

הכרת הטוב שנצח ארבעה המלכים והצילים מהשתלטותם על הארץ, והארץ היא שלו מהבטחת ה' ומכח הנצחון.

ועוד עם פסק ובלי פסק בפסוק (כג,ו) קריאה בלי פסק **שָׁמַעְנוּ אֲדֹנָי נְשִׂיא אֱלֹהִים אֶתְּהָ בְּתוֹכְנוּ נְשִׂיא אֱלֹהִים כְּפִרְשׁ"ם** ולא גר

ותושב ואין אתה צריך לקנות

אבל בקריאה עם פסק **שָׁמַעְנוּ** | **פסק אֲדֹנָי נְשִׂיא אֱלֹהִים אֶתְּהָ בְּתוֹכְנוּ** – קדמא מהפך פשטא זקא-קטן במובן של **בתוך עמי אנכי**

יושבת. אתה מכיר את אופן ההתנהלות כאן ואם תקנה או תקבל מתנה בלי קנין מבני חת כולם (כגון מושלי העיר) אז אם נצטרך הנחלה

נפקיענה כמו שפירש **[חידושי הגר"ז סימן מ']** על **(כג,ז)** כתב שקודם לקבורה אמר ויקם שדה עפרון ... לאברהם למקנה, ואח"כ קבר

את שרה ... ואחר הקבורה אמר ויקם השדה ... לאחוזת קבר מאת בני חת, וזה קאי על הקנין שקנה מהם (כדי שלא יפקיעו הקרקע

לצרכיהם)

בראשית חיי שרה כגו:

שָׁמַעְנוּ אֲדֹנָי נְשִׂיא אֱלֹהִים אֶתְּהָ בְּתוֹכְנוּ בְּמִבְתָּר קְבֵרֵינוּ קָבֵר אֶת-מִתְּךָ

אִישׁ מִמֶּנּוּ אֶת-קְבֵרֹו לֹא-יִכְלֶה מִמֶּךָ מִקְבֵּר מִתְּךָ:

שָׁמַעְנוּ – פסק (א) מסיבת הפרדה בין אותיות אהו"י בסוף מלת **שָׁמַעְנוּ** ותחילת מלת **אֲדֹנָי**;

(ב) כעין מדה סודר שנחלק, ויאפשר דרשה עצמאית כדלהלן

ר' אליהו שגב בשם **[הרב מאיר מאזוז רח' עוזיאל ב"ב]** **[ו] שָׁמַעְנוּ** נוטריקון חיובים להשתתף עם הצבור

ש' – שמע לפחות פסוק ראשון; ג' – מודים אנחנו לך; ע' – עלינו לשבח חלקי או מלא; נ' – נקדישך, היינו קדושה מלא

ו' – וידוי רק חלק ראשון של אשמנו וכו' – מבירור בכלל אור משה עולה שיש חובה להשתתף עם הצבור באמירת חלק אחר בוידוי

הפותח באות ו"ו **(שם' תשא לד, י)** **וַיַּעֲבֵר ה' אֶת-עַלְפֵּינוּ וַיִּקְרָא**

בראשית חיי שרה כגט:

וַיִּתֵּן-לִי אֶת-מַעֲרַת הַמְּכַפְלָה אֲשֶׁר-לֹא אֲשַׁר בְּקִצָּה שָׂדֶהוּ בְּכֶסֶף מְלֵא וַיִּתְּנֶנּוּ לִי בְּתוֹכְכֶם לְאַחֲזַת-קָבֵר:

וַיִּתֵּן-לִי – רביע, ע"פ **אור החיים בר' ח"ש** המשתמש **בבבלי בבא בתרא נא - נד** ועוד,

ארבעה אופני קנין בקרקע – חליפין, כסף, חזקה, שטר. חזקה – ע"י הפעולות גדר, נעל, פרץ, כייר, נהנה מגוף הקרקע כגון ישב או שכב

עליה, פרץ – כולל שיפר בה לטובת השימוש בה.

וַיִּתֵּן-לִי – רביע, ע"פ מקורות שונים, הכסף קונה קרקע, עבדים, אשה, מיטלטלין למאן דאמר שיש קנין כסף למיטלטלין.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **זרעא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **זרעא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

בראשית חיי שרה כג,טז:

אָרְנֵי שָׁמְעֵנִי אֲרִיץ אַרְבַּע מֵאֹת שָׁקֶל-כֶּסֶף בֵּינִי וּבֵינְךָ מֵה־הָוָא וְאֶת-מִתְנֶה קָבַר:

אָרְנֵי – פרט הוא השדה, **אַרְבַּע מֵאֹת שָׁקֶל-כֶּסֶף** – כלל הצריך לפרט, **בֵּינִי וּבֵינְךָ מֵה־הָוָא** – חזר ופרט הפרט **בֵּינִי וּבֵינְךָ מֵה־הָוָא** מציינן שסלק עצמו לגמרי מן השדה. כיצד? **בֵּינִי וּבֵינְךָ** – מרכא טפחא, יתור לרבות, **וּבֵינְךָ** – טפחא, בתפקיד להתאפיין ממלת **מֵה־הָוָא** אתנה, ומשמעה דבר מועט, ובסה"כ כפי' **[רש"י]** ב-**[בבלי בבא בתרא סט,א,ב]** **ולא את חיצת הקנים בלבד** ... שהמוכר יכול להתנות להשאיר לעצמו אפילו ערוגה קטנה דלא הוי בית רובע... לפי שדרך לקרות לה שם בפני עצמה, אבל עפרון אמר כי אין לו ענין ב-**מֵה־הָוָא** – אתנה, בדבר מוגבל, ולא הותר לעצמו אפילו "דבר פשוט" משהו מסוג הדברים המצוינים במשנה ובגמרא **ב"ב סח,טט**. ומכר גם כל האילנות הנטועין בקרקע המצר **(נ"ג)** **אֲשֶׁר בְּכָל-גְּבֻלוֹ סָבִיב**.

בראשית חיי שרה כג,טז:

וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל-עֶפְרוֹן

וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן אֶת-הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דָּבַר בְּאָזְנוֹ בְּנֵי-חַת אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁקֶל כֶּסֶף עֶבֶר לַסֹּחֵר:

וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל-עֶפְרוֹן – מונח זרקא סגול, מרמז לכעין שתי סדרות של זרקא סגול. מוסיף דבר מענין עפרון על עפרון, וכאן גם מוסיף מאברהם על אברהם.

(א) מוסיף דבר מענין עפרון על עפרון **רש"י (כג,י)** **ועפרון ישב**. כתיב חסר אותו היום מינוהו שוטר עליהם מפני חשיבותו של אברהם שהיה צריך לו עלה לגדולה. ואפשר כי התגאה ולכן רמז כפי' רשב"ם להלן
(ב) מוסיף מאברהם על אברהם **רשב"ם** די לחכימא ברמיזא. כלומר אברהם שמע-הבין בחכמתו שעפרון במשכו מו"מ מבקש הרבה כסף.

וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן אֶת-הַכֶּסֶף – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-גדול, מוציא הכתוב ממשוטו לגבי הכסף, ולגבי העסקה כולה.

בדרך אגדתא:

וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן – מהפך פשטא זקא-קטן, יוצא ממשוטו, כפי' **רש"י (בכורות ג)** (עפרון) חסר וי"ו לפי שאמר הרבה ואפילו מעט לא עשה (המשך פרש"י מתאים לענ"ד לבא)

אֶת-הַכֶּסֶף – זקא-גדול, **רש"י (בבא מציעא פז)** שנטל ממנו שקלים גדולים שהם קנטריין... צנטינאר"ש בלעז (טט - פירושו מאה) שנאמר **עבר לסחר** – טפחא סלוק. שמתקבלים בכל מקום וגוי' **ראב"ע** (טט - שעפרון רמז לו) שלא יקח כי אם כסף נבחר. **אבות דרבי נתן** – ארבעים אלף שקל, היינו 400 שקל כסף וכל אחד קנטריין היינו 400 כפול מאה בפסוק (כג,ט) נאמר **אַרְבַּע מֵאֹת** – מלת **מאת** בתיב חסר לרמזו על כך שכל שקל-כסף היה של מאה שקלים (ר' שמעון פחימה)

בדרך ההלכה:

אֶת-הַכֶּסֶף – זקא-גדול, לפחות שתי נקודות באופן אחד ואחת באופן אחר

כתבו **תוספות בבלי בבא בתרא נד,ב** ד"ה **עובד כוכבים**. דכל קנינו של ע"כ בכסף כדאמרינן **בפ"ק דקידושין (יד,ב)** ... (טט ונאמר על ישראלי שנמכר עבד לע"כ) ועוד תניא התם **(נ"ג בחר כהנב)** **מַכְסֵּף מִקְנָתוֹ**: בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתבואה וכלים דהיינו **חליפין** שמע דהוא דין בשטר אינו נקנה אפילו כל שוה כסף.

אֶת-הַכֶּסֶף – זקא-גדול, לפחות שתי נקודות באופן אחד ואחת באופן אחר. **נקודה באופן אחד** – עובד כוכבים (ע"כ) מסלק רשותו משדה ע"כ כסף בלבד, **ושתי נקודות באופן אחר** – ע"כ אינו מסלק רשותו מקרקע ע"י **חליפין** (כגון תבואה וכלים **ובבל** שוה כסף), ולא בשטר שלא כמו ישראל כפי שנדרש ב-**(כג,ט)** שיש לו ארבעה אופני קנין בקרקע – חליפין, כסף, חזקה, שטר

ואומר ר"ת דאדרבה אין קנינו של ע"כ בכסף אלא במשיכה ... והא דקאמר הכא (בעפרון) וע"כ מכי מטי זוזי לידיה אסתלק ליה, היינו משום דמצינו בע"כ קנין כסף בעפרון שטר בודאי לא קנה בע"כ משום דישאל גופיה לא קנה בשטרא אלא מספר המקנה דירמיה והתם ישראל הוה.

רבנו תם שגם הוא מבעלי התוספות, חולק על בעלי התוספות האחרים ואומר שעובד כוכבים אינו קונה ומוכר בכסף אלא במשיכה, ולכן כאשר ישראל קונה מהע"כ קנין כמו קרקע עליו לקבל קודם כל שטר שמעיד על המכירה ואחר-כך יתן לו הכסף, כי אין לסמוך על הע"כ שיתן אח"כ שטר קנין ובינתיים השדה מופקר ושמה אחר יתפוס בו חזקה.

לפיכך אפשר לומר כי **וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן אֶת-הַכֶּסֶף** – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-גדול, משמעו שבאופן רגיל ימתין הישראל עד שיקבל שטר מכירה מהע"כ ואח"כ ישקול לו כסף הקנין, אלא שעפרון היה להוט אחרי הכסף הגדול שדרש ואברהם אבינו הבין את זה ושקל לו הכסף לפני קבלת שטר המכר, ולכן כפי' **אור החיים ב' ח"ש** ע"פ **בבלי בבא בתרא נא - נד** מיד אחר מתן הכסף ביצע פעולות חזקה בשדה ובמערה שקנה ע"י הפעולות גדר, נעל, פרץ, כייר, נהנה מגוף הקרקע כגון ישב או שכב עליה, פרץ – כולל שיפר בה לטובת השימוש בה. ואח"כ קיבל מבני חת הסכמה ויש מפרשים אף קנין נוסף כנאמר **(נ"ג)** **וַיִּקֶם הַשָּׂדֶה וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר-בּוֹ לְאַבְרָהָם**

לְאַחֲזֵת-קָבַר מֵאֵת בְּנֵי-חַת: ס רלב"ג והיו שם במעמד ההוא כל אנשי העיר, וכלם הסכימו ונתנו רשות לאברהם שיקבר מתו בשדה ההוא והמערה אשר בו, הוא והבאים אחריו, ו-**ר' יוסף בכור שור** פירש **לְאַחֲזֵת-קָבַר** כי עשה בו חזקה לקבורה, ופעולה זאת קנתה לו חזקה בשדה ובמערה. ולכן כתב **מֵאֵת בְּנֵי-חַת**, כי זה היה ברשות בני העיר, **ורבינו בחיי** כתב **מֵאֵת בְּנֵי-חַת** שלא ערערו בו מעולם. ו-

חידושי הגר"ז סימן מ' כתב שקודם לקבורה אמר ויקם שדה עפרון ... לאברהם למקנה, ואח"כ קבר את שרה ... ואחר הקבורה אמר ויקם השדה ... לאחוזת קבר מאת בני חת, וזה קאי על הקנין שקנה מהם (כדי שלא יפקיעו הקרקע לצרכיהם)

עֶבֶר – טפחא, רבוי מקומות להתקבלות הכסף **לַסֹּחֵר** – סלוק, מגביל, עפרון הגביל את אברהם לשלם רק שקלים שמתקבלים בכל מקום **(רש"י)**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתגה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח = רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; זקף – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים הלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיו נושאים/אחרים בתושב"ע פ.

בראשית חיי שרה כג,ג:

וַיְדַבֵּר אֶל-עֶפְרוֹן בְּאֵזְנוֹ עַם-הָאֲרָץ לֵאמֹר אֵךְ אִם-אַתָּה לֹא שָׁמְעִי נָתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי וְאֶקְבְּרָה אֶת-מֵתִי שָׁמָּה: רש"י (יא) לא-אֲדַנִּי – לא תקנה אותה בדמים נָתַתִּי לָךְ - הרי היא כמו שנתתיה לך. (יג) אֵךְ אִם-אַתָּה לֹא שָׁמְעִי - אתה אומר לי לשמוע לך וליקח בחנם, אני אי אפשרי בכך. לֹא שָׁמְעִי - הלוואי ותשמעני נָתַתִּי כֶסֶף - 'דונש' בלעז; מוכן הוא אצלי, והלוואי נתתי כבר.

ע"פ רש"י מלת (כג,ג) נָתַתִּי – לחיזוק דבריו מתיחס לזה בלשון עבר, (כג,ג) נָתַתִּי – לחיזוק דבריו מתיחס לזה בלשון עבר,

חזקוני (יג) נָתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי, תיבת נָתַתִּי לעיל קאי שאמר עפרון (כג,ג) הַשְּׂדֵה נָתַתִּי לָךְ ואברהם השיב (כג,ג) לֹא שָׁמְעִי נָתַתִּי בתמיהה, אתה אמרת נָתַתִּי לָךְ (טט – כוונתך הייתה לתת במתנה?) אך אתה כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי שבמתנה לא אקבלנה והטעם שב-נָתַתִּי מוכיח שיש בו גרש להפרידו מ-כֶסֶף הַשְּׂדֵה. [נָתַתִּי עתיד לתת שהוא כמו ואתן].

(כג,ג) הַשְּׂדֵה נָתַתִּי לָךְ – אתה אומר שאתה רוצה לתת השדה במתנה ואני אומר (כג,ג) נָתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי שאני רוצה לקנות

תורה תמימה (כג,ג) נָתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה - שטרי מכר דידן (של ישראל) אף על פי שכתוב בהן ומכרתי ונתתי אינם שטר ראייה, לפי דנתתי גם להבא משמע, כדכתיב נָתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי [ר"ן פ"א דקדושין]:

תורה תמימה הערה ו) מוסב על מ"ש בקדושין כ"ו א' נכסים שיש להם אחריות נקנים בכסף ובשטר, ומפרש בגמרא בשטר כיצד, כתב לו שדי מכורה לך שדי נתונה לך (בלשון הווה) הרי זו מכורה ונתונה, וזה הוא שטר קנין, ר"ל בזה שכותב לו מכורה בזה הוא מקנה לו, והנה לפי"ז ה"י אפשר לומר דאם ה"י כותב בשטר ומכרתי או נתתי שדה זו, בלשון עבר, אין זה שטר קנין אלא שטר ראייה בעלמא, כלומר, לרא"י שמכר לו באיזה קנין אחר מהקנינים הנקנים, וא"כ דרוש איפה לדעת מהות הקנין במה שהקנה לו - על זה אמר הר"ן דשטרי דידן שאצלנו אין נהגין לכתוב שטרי ראי' רק שטרי קנין לא איכפת לן במה שכתוב בלשון עבר, דמצינו כיצא בזה בפסוק שלפניו נָתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה שפירושו הנני נותן כעת, כדמוכח מענינא דקרא, ואף על פי שכתוב בלשון עבר, ולכן גם אם כתב השטר בלשון עבר ומכרתי או נתתי הוי הכונה הנני מוכר, הנני נותן, וכמו שכותב שדי מכורה ונתונה. זה הוא באור הענין בכלל. ועיין בחור"מ ס"ו ואין להאריך כאן:

הפרדת מלת (כג,ג) נָתַתִּי – אזלא-גרש, מדגישה כי יצא בהתחייבות לקיים ההסכם, בפני רבים וע"פ אור החיים ב-(כג,ג) גם על דעת רבים כי כל בני חת רצו שאברהם אבינו ישלם עבור הקנין. וזה כהסבר תורה תמימה על[ר"ן פ"א דקדושין] ולכן גם אם כתב השטר (מכר או קנין) בלשון עבר ומכרתי או נתתי הוי הכונה הנני מוכר, הנני נותן, וכמו שכותב שדי מכורה ונתונה. זה הוא באור הענין בכלל.

נָתַתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה – אזלא-גרש מהפך פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר,

כדי לפתור את השאלות החזיוניות בקנין המערה ללא השדה שלפניה ומעליה שמעלה עפרון ב-(כג,ג) ושלכן הוא כביכול נותן הכל במתנה, אברהם אבינו מבין שאין הדברים כפשוטם (כמפורש ע"י אור החיים ב-(כג,ג) וגם ב-(כג,ג) אלא יש לקנות השדה והמערה ובכך גם להקל על חזקת הבעלות לעתיד שלא יבוא עפרון ויטען שהמתנה לא היתה מלאה ויש לו זכויות בקרקע.

כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, כעין שתי דרשות אחת כפשוטה ואחת היוצאת מפשוטה.

הדרשה כפשוטה היא כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי הוא רצף שממנו נובעת מסקנת הגמרא כמסבר ע"י תורה תמימה (כג,ג) קַח מִמֶּנִּי- ולהלן כתיב (בר' ח"ש כה,י) הַשְּׂדֵה אֲשֶׁר-קָנָה אַבְרָהָם, מלמד דקיתה אקרי קנין ומלמד שאין קיתה אלא בכסף [קדושין ב' א']:

תורה תמימה הערה ז) ר"ל סתם קיתה דכתיב בקנינים הוי אותה קיתה בכסף, וכמו בפ' תצא כי יקח איש אשה, למדין אנו משם דאשה נקנית בכסף, ויתבאר אי"ה ענין זה לפנינו במקומו בפסוק הנזכר:

הדרשה היוצאת מפשוטה היא קנין בצורה של חליפין שיש בו מכר ויש בו מתנה, כפי' אור החיים (כג,ט) עוד יש לחוש שמא יערערו אחר המכר מדין המצר או שיצא אחר כך שטר שעבוד על הקרקע ההוא ויטרפוהו מיד אברהם לזה נתחכם לתקן כל זה ואמר לשון מתנה ומכר, הכוונה בזה שיעשה אופן שיש בו שניהם והוא החליפין שיש בו מכר ויש בו מתנה שיכול להחליף מחט בגמל ואין בהם אונאה בשום אופן. ודין חליפין ישנו בקרקע ובמטלטלין אבל לא במטבעות,

בראשית חיי שרה כד,טז:

וַיִּהְיֶה עַד טַבַּת מְרָאָה מְאֹד בְּתוֹלָה וְאִישׁ לֹא יִדְעָה וַתֵּרֶד הַלְּיָנָה וַתִּמְלֵא כְּבֹהַ וַתַּעַל:

בראשית חיי שרה כד,יח – ט:

וַתֹּאמֶר שְׂתָה אֲדָנִי וַתִּמְחַר וַתֵּרֶד כְּבֹהַ עַל-יְדֵהָ וַתִּשְׁקָהוּ:

[יט] וַתְּכַל לְהִשְׁקָתוֹ וַתֹּאמֶר גַּם לְמַלְיָדָה אֲשָׁאֵב עַד אִם-כִּלְוֹ לְשִׁתָּה:

וַתֹּאמֶר שְׂתָה אֲדָנִי – טפחא מונח אתנח, כטעמי המלים אנכי ה' א-לקיך בטעם חתחון וגם קרוב לשאר טעמי הפסוק

(שמות יתרו כב) אֲנֹכִי הוּא אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדָי:

רמז לקיום תיקון יחודה עלאה ותתאה

וַתְּכַל לְהִשְׁקָתוֹ - טפחא אתנח, כטעמי המלים שמע ישראל (דברים ואתחנן וד) שִׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד:

בסיום ההשפעה נמצא תקון רמ"ח מלים של ארבע פרשיות בקריאת שמע בחלוקה המוסברת בפירוש באר לחי רואי.

אוצר החכמה, תיקוני הזהר תקונא חד ועשרין [דף מ"ז ע"א] ... אלין אינון רמ"ח תיבין דד' פרשיין דיחודא דקריאת שמע דבכולהו אינון רמ"ח אבריים דכלילין בברית דאיהו צדיק. כולהו אַתְשְׁקִינָן ע"י שכינתא. דאיהי כ"ד י"ם. (פעולות השאיבה וההשקיה החזורות מרבות כְּבֹהַ להיות כעין כדים רבים וזהו הצירוף כ"ד י"ם, מפירוש באר לחי רואי מובן כי גי' מלת י"ם היא כגי' כ"ד כ"ה והכולל, אלו נ' מרבות כְּבֹהַ להיות כעין כדים רבים וזהו הצירוף כ"ד י"ם, מפירוש באר לחי רואי מובן כי גי' מלת י"ם היא כגי' כ"ד כ"ה והכולל, אלו נ'

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, ש: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבו**; **דראג** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שזממעותים חלק מפרטיה מעניין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק ו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, ו; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכהה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחר/בתשובע"פ.

שערי בינה, ורבקה מייצגת את ספירת הבינה, והיא כעין אמא המשקה את ילדיה)
באר לחי רואי – הרב שפירא צבי הירש אבד"ק מונקאטש (בעל דרכי תשובה):

בר' ח"ש כד, טו) **וּתְמַלֵּא כְּבֹדָה וְתַעֲלֶה שְׂכֵשְׁעֶשְׂתָּה מֵהַכִּי"ד כ"ה** (ממלת **כְּבֹדָה** מתהווה הצירוף כ"ד והצירוף כ"ה, כגון בדרך ההסבר לעיל או באופן של צירוף אות כ-ד ו-כ ל-ה), אז העלתה את המלכות סוד כ"ד אתוון דיחודא תתאה (זהו המאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" הנאמר אחרי פסוק שמע ישראל, שבו כ"ד אותיות) לסוד כ"ה אתוון דיחודא עלאה (זהו הפסוק "שמע ישראל הוי"ה א-לקינו הוי"ה אחד" שבו כ"ה אותיות). סוד כ"ד (ספירת מלכות) ה' (אות ה' מייצגת כאן את שם הוי"ה בספירת חכמה) כנ"ל, אז **בר' ח"ש כד, טו**) **וְתַעֲלֶה**, העלתה את המלכות לבעלה להזדווג עמו ביחודה שלים כנ"ל.

וְתַאמְרֵי שְׁתֵּה אֲדָנִי (ריש עמוד זה) שרבקה אמרה להיסוד צדיק דז"א **שְׁתֵּה אֲדָנִי**, שיקבל השפע מאמא עלאה (השקיה ע"י השכינה (תיקוני הזהר כ"א)). וגם גמליך אשקה. ומשם תרד השפע לעולמות שלמטה, שהם עתה גמולי מחלב בעוה"ר וכמשי"ל. אלין אינון רמ"ח תיבין דד' פרשיין וכו' דבכולהו אינון רמ"ח אברים וכו'. היינו כש"כ רבינו (בפרע"ח פכ"ה משער הק"ש) בסוד הרמ"ח תיבין דק"ש שבהם נבנית המלכות ברמ"ח אברים, שנחלק לד' פרשיין, ואהבת הוא מ"ב תיבין, והיה אם שמוע עד ושמתם ע"ב תיבין, מן ושמתם עד פ' ציצית נ' תיבין, ופ' ציצית ע"ב תיבין, וי"ב תיבין דיחודא עלאה ותתאה **שמע** וברוך, ס"ה מספר רמ"ח, ועיי"ש בפכ"ז) בסוד ג' תיבות ה' א-לקיכם אמת שכולל הש"ץ, להשלים הרמ"ח תיבין, כי הבינה היא משפעת לז"א לכל רמ"ח אברים דיליה, וממנו נשפע להמלכות ע"י שליח צבור שהוא היסוד צדיק, ונתוסף להמלכות ג' אברים החסרים לה להשלים הרמ"ח עיי"ש, ולזה דרש הכא **וְתַאמְרֵי שְׁתֵּה**, היינו לאחר שעשתה רבקה התיקון של ק"ש דיחודא ותתאה בסוד **וּתְמַלֵּא כְּבֹדָה וְתַעֲלֶה שְׂכֵשְׁעֶשְׂתָּה** כנ"ל, אז נתנה אמא השפעתה לז"א לתקנו ברמ"ח אברים שנכלל בהד' פרשיות דק"ש וגו'

בסידור **משה ואהרן, דיני קר"ש** נאמר: ז"ל של"ה הק' בסודו של ד' צ"א (טט – הכוונה שהכותב תמצת את דברי השל"ה) טוב לכיין בכל תיבה ותיבה אות אחת של שם מ"ב (טט – ר"ת של תפילת רבי נחוניא בר קנה אנא בכח וגו') כזה ואהבת את ב הויה ג אלהיך י בכל ת לבכך י (צ"ל ז?) וכן כולם. ובפ' והיה אם שמוע יכוין בכל תיבה שם א' מע"ב שמות (טט – המתהוים מצירוף אות אחת משלושה פסוקים בספר **שמות בשלח יד, יט, י"ט, כ, נ"ב, כא, נ"ט** ובכל פסוק יש ע"ב אותיות) בדרך הפוך ישר הפוך (טט – בשם הראשון אות ראשונה של הפסוק יט, אות אחרונה של הפסוק כ, אות ראשונה של הפסוק כא) והסימן יהי כזה והיה – וה"ו אם – יל"י שמוע – סי"ט וכן כולם ובפרשת ושמתם (טט – מהמלה ה-73 בפר' והיה אם שמוע) מן תיבת את דברי עד סוף הפרשה יש חמשים תיבות. והוא נגד חמשים שערי בינה. ובפרשת ויאמר יכוין בכל תיבה שם אחד מע"ב שמות בדרך ישר כזה (טט – בשם הראשון אות ראשונה של הפסוק יט, אות ראשונה של הפסוק כ, אות ראשונה של הפסוק כא) ויאמר – ו"ו הויה יי"י אל – סב"ט וכן כולם, וכדי להקל על הקורא העמדי על כל תיבה שם שלו.

בסוד **השל"ה** אומר: זה לשון מהרמ"ק [שער ד ס' יא], ברעיא מהימנא פירש כי סוד קריאת שמע בפרשיותיה ותיבותיה, שהן פרשה ראשונה מ"ב, ופרשה שניה ע"ב, ושלישית נ', ורביעית ע"ב, הם סוד [ארבעה] היכלות עליונים שהם סוד **מקנה** שם טובלת קומה השכינה וגו' (**שם תר' כוז'ת**) **אָרְךָ הַחֲצֵר ... וְקָמָה חֲמֵשׁ אַמּוֹת** וגו', מלת **וְקָמָה** אותיות מקו"ה, אפשר כי חצר המשכן עם קומת הקלעים היא כעין דמיון ל- [ארבעה] היכלות עליונים שהם סוד **מקנה** שם טובלת קומה השכינה ובכך השכינה שוכנת בארץ במינה קדושה).
 ובהג"ה כתב בקונטרס האר"י ז"ל [ס' הכוונות לג ע"ב, ופע"ח שער הק"ש פכ"ג מז ע"א] מצאתי בזה הלשון, דע כי בפרשה ראשונה תמצא מ"ב מן ואהבת עד סוף הפרשה, לרמוז לשם מ"ב, וגו'...

ע"פ פירוש **באר לחי רואי** הפסוקים **בראשית חיי שרה כד, טז, כ** הם מקור ל- **תיקוני הזהר תקונא חד ועשרין [דף מ"ז ע"א]** לענין קריאת שמע והכנה לתפילה. פירוש **באר לחי רואי** מבוסס על פירוש **השל"ה** ו/או מבוסס על הרמ"ק ועל כתבי האר"י.
סיכום:

- (א) השקיה ע"י רבקה היא השפעת השפע לרמ"ח מלות קריאת שמע באופן של שם מ"ב ושם ע"ב (ישר הפוך ישר) ונ' שערי בינה ושם ע"ב (ישר ישר ישר).
- (ב) פעולות השאיבה וההשקיה החוזרות מרבית **כְּבֹדָה** להיות כעין כדים רבים וזהו הצירוף כ"ד י"ם, מפירוש באר לחי רואי מובן כי גי' מלת י"ם היא כגי' כ"ד כ"ה והכולל, אלו נ' שערי בינה, ורבקה מייצגת את ספירת הבינה, והיא כעין אמא המשקה את ילדיה.
- (ג) ממלת י"ם נמשך ענין קריעת ים סוף שבתוך כך מתגלים משלושה פסוקים בו שם ע"ב בצירוף ישר הפוך ישר, ושם ע"ב בצירוף ישר ישר ישר.
- (ד) ממלת **כְּבֹדָה** מתהווה הצירוף כ"ד והצירוף כ"ה, השקיה ע"י רבקה העלתה את המלכות סוד כ"ד אתוון דיחודא תתאה (זהו המאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" הנאמר אחרי פסוק שמע ישראל, שבו כ"ד אותיות) לסוד כ"ה אתוון דיחודא עלאה (זהו הפסוק "שמע ישראל הוי"ה א-לקינו הוי"ה אחד" שבו כ"ה אותיות), וכל אחד הקורא קראת שמע חוזר על פעולתה של רבקה ומצרף עולם הגשמי אל עולם הרוחני, כלומר מעלה אותו בדרגתו.
- (ה) ועוד יש להבין מהשל"ה ששם ע"ב שהוא חסד (וענין של ימין) ממתק שם מ"ב שהוא חסד וגבורה (וענין של שמאל), לכן בשעת תפלה יעטוף בכף ימין את כף שמאל להמחיש ההמתקה והשפעת השפע המומתק אל רמ"ח מלות קריאת שמע ומהם אל רמ"ח איברי האדם וחס"ה גידיו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.5 בראשית חיי שרה כגא: (התשע"ה)

1.5.1 דרוש לחתונה

בראשית חיי שרה כד: וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גַמְלִים מִמְּלֵי אֲדָנָיו וַיְלַךְ וְכָל-טוֹב אֲדָנָיו בְּיָדוֹ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל-אָרְם וְנִהְיִים אֶל-עֵיר נְחֹר:

וַיִּקַּח הָעֶבֶד – מונח תלישא-גדולה, כעין שתי תלישא-גדולה, שני שיעורין, שנלמד אותן מהמאמר של הרב ישראל פולק, מרוה לצמא, פרשת חיי שרה התשס"ט, בשם האדמו"ר מצאנז צוק"ל בעל שפע חיים, שיעור חומש רש"י, פ' חיי שרה התשל"ד, א' שיעור עשרה אנשים לברכת אירוסין,

... ובאור החיים הקדוש דקדק למה הוצרך לעשרה גמלים? ונראה ע"פ מה שמצינו (בבלי כתובות זב) אמר רב נחמן: אמר לי הונא בר נתן, תנא: מניין לברכת חתנים בעשרה? שנאמר: (רות ד' ב) ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה. וכתבו התוס' (שם ד"ה שנאמר וכו') ב-מס' כלה (ריש פ"א) דהתם (טט - בעבד אברהם) ברכת אירוסין והכא (טט - רות ד ב) ברכת נישואין, ונראה דאסמכתא בעלמא היא וגו' ... ונראה לי במה שדקדקו התוס' דעשרה לא משתמע מהתם בלשון העבד עשרה גמלים ועליהם עשרה רוכבים וזאת כדי שיהיה לו עשרה לומר ברכת אירוסין, ומכאן שברכת אירוסין, ומהגו קלות ראש.

ב' שיעור עשרה אנשים להשגיח בבתי משתיות שלא ינהגו קלות ראש. וממשיך בעל "שפע חיים" וז"ל: ב-דרושלמי במירקין (כתובות א א) איתא אמר רבי פנחס מכאן לבית דין שהן ממנים זקנים בבתי משתיות שלהם וכתב ב'פני משה' להשגיח על הדבר שלא ינהגו קלות ראש.... והמקור לדבריו מהירושלמי שבשביל הברכה הוצרך (אליעזר) עשרה זקנים להשגיח שלא ינהגו קלות ראש (עיין בבית שמואל, אבן העזר, סי' ס"ב סק"א)

בראשית חיי שרה כד,סה: וַתֹּאמֶר אֶל-הָעֶבֶד מִי-הָאִישׁ הַלֵּוֹה הַהֵלֶךְ בְּשַׂרְהָ לְקַרְאֲתָנוּ וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד הוּא אֲדָנִי וַתִּקַּח הַצִּעִיף וַתִּתְקַס:

וישא של הקרא בית ישראל בראשית חיי שרה שנת התשי"א ד"ה ויצא יצחק לשוח כו' ... וַתִּקַּח הַצִּעִיף וַתִּתְקַס הגיד כ"ק אזז"ל כעין דאיתא (כדוגמת הגמרא האומרת) כסי ראשך כו' אימתא דשמיא (כסה ראשך להראות יראת שמים) ... עפ"י הגמרא שבת דכלדאי אמרי (החזוים בכוכבים אמרו לאשה אחת) ברך גנבי (בנך (בעל תכונה) גנב) אמרה ליה אימיה כסי ראשך כו' ובעי רחמי (אמרה לו אמו כסה ראשך לאות יראת שמיים ובקש רחמים שלא תגנוב)

כיון שרבקה בת בתואל ואחות לבן, יצחק אבינו יצא להתפלל עליה, הכניס בה יראת שמים, על-כן **וַתִּקַּח הַצִּעִיף וַתִּתְקַס** ומה' אשה משכלת וראשית חכמה יראת ה' ... ואולי (בכסוי הראש לאות יראת שמיים ובקשת רחמים) ע"י התפללות שלהם נמתק כח היצה"ר כוחו של עשו לא להזיק כל-כך לבני ישראל, כעין שראה דנפקי בן דלא מעלי והתפלל על זה, (וזה שנאמר לאברהם אבינו) **וַיֵּצֵא אוֹתוֹ החוזה** צא מאיצטגנינותך כנרמז שם בסוף שבת אצל אע"ה עיין שם, ותפלתו פעל בזה, למתק הדינים, מי האיש הזה (ולא ככתוב מִי-הָאִישׁ הַלֵּוֹה והבן) (הוציא הכתוב מפשרו המלמד על יצחק אבינו ולימד דבר אחר, כגון פירש **ברכת אליהו** על מאמר בית ישראל שאיש מרמז לדינים. ואפשר שרמז לעשו בנו שהוא הפך יראת שמים של יצחק).

רש"י וַתִּתְקַס - לשון ותתפעל, כמו ותקבר ותשבר, טט בהקשר לרישא ע"פ בית ישראל הדוגמאות של רש"י עשויות לומר כיון שראתה שיצא ממנה עשו רצתה למנוע זאת בבחינת להעדיף להשבר ולהקבר טרם יבוא לה ולעם ישראל צער עשו.

וַתֹּאמֶר אֶל-הָעֶבֶד - מונח רביע

מִי-הָאִישׁ הַלֵּוֹה - מהפך פשטא **הַלֵּוֹה בְּשַׂרְהָ לְקַרְאֲתָנוּ** - מהפך פשטא זקא-קטן, פעמיים מהפך פשטא בין שני קיסרים, תבנית מאד נדירה, כעין היקש או דבר החוזר וקורה
מִי-הָאִישׁ הַלֵּוֹה - מִי-הָאִישׁ גי' שש"ו, **הַלֵּוֹה** = ה' ה' ל"ז, שש"ו ועוד ה' ועוד ה' = עש"ו ל"ז (לזות שפתיים - ויבז את-הבכרה)
וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד - מרכא טפחא **הוּא אֲדָנִי** - מונח אתנח

וַתִּקַּח הַצִּעִיף - מרכא טפחא, יתור לרבות על צעיף אחד רבוי יראת שמים וממנו רבוי פרנסה כנדרש מהנוטריקון **צ'ע'י'ף'** - ע'מך י'שראל צ'ר'כים פרנסה, **וַתִּתְקַס** המלה מלמדת על צניעות כאות ליראת שמיים, טעם סלוק במלת **וַתִּתְקַס** - סלוק, הגבלה, שבזכות כסוי הראש לאות יראת שמיים יוגבל הנוק העלול לצאת מעשו, עד להמתקת הדין לגמרי.

בראשית חיי שרה כד,סז:

וַיִּבְרָה יִצְחָק הָאֵהָלָה שָׂרָה אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת-רַבְקָה וַתְּהִי-לוֹ לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא אֶת-רַבְקָה וַיִּנְחַם יִצְחָק אֶת-רַבְקָה וַיִּבְרָה אִמּוֹ: פ

וַיִּקַּח אֶת-רַבְקָה וַתְּהִי-לוֹ לְאִשָּׁה - דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים מצטרפים רצף באור הנר, רצף בברכה בעיסה, רצף בענן השכינה הקשור על האהל היינו טהרת המשפחה, כפי' **רש"י הָאֵהָלָה שָׂרָה אִמּוֹ** שכל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מערב שבת לערב שבת, וברכה מצויה בעיסה וענן קשור על האהל, ומשמתה פסקו, וכשבאת רבקה חזרו.

בראשית חיי שרה כה,א: וַיִּסְף אֶבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וַשְׁמָה קַטּוּרָה:

וַיִּסְף אֶבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה – דרגא תביר מרכא טפחא, קבוצת פרטים המצטרפים לענין אחד כאן כהסקה מפי' רמב"ן שאברהם אבינו לקח אשה בכתובה (שהיא מרבנן) ובקידושין מדאורייתא.

רמב"ן ... ורבנו שלמה כתב נשים - בכתובה, **פילגשים** - שלא בכתובה, כדאמרינן בנשים ופילגשים דרודי בסנהדרין (כא,א). ואין הדבר כן, כי לא תקרא 'פילגש', אלא כשהיא בלא קדושין, כי הכתובה מדברי סופרים, והגרסא בסנהדרין: פילגש - בלא כתובה וקדושין. ... מתוך פי' רמב"ן והגרסא בסנהדרין: פילגש - בלא כתובה וקדושין יש ללמוד שאשה בכתובה וקידושין

וַשְׁמָה – מרכא, רבוי המרמז על שנאים מעשיה כקטרת שהיו בה י"א סמנים **קַטּוּרָה** – סלוק, מרמז להגבלה **שקשרה פתחה**, כפי' **רש"י** (א) **קַטּוּרָה** - זו הגר (ראה ב"ר סא,ה), ונקראת **קַטּוּרָה** - על שם שנאים מעשיה כקטרת, **ושקשרה פתחה**, שלא נזדווג לה אדם מיום שפרשה מאברהם (ראה ב"ר סא,ה).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתגן, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בהצי פסוק – היקש; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.5.2 בראשית חיי שרה כגא:

שם הספר באוצר החכמה) מהר"ד (מחבר רבי) יששכר דב רוקח מבעולו זצוק"ל ז"ע). המלקט והמסדר ישראל קלפהולץ.

בראשית חיי שרה כד: וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גַמְלִים מִמְּלֵי אֲדָנָיו וַיִּלְךָ וְכָל-טוֹב אֲדָנָיו בְּיָדוֹ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל-אָרָם נְהָרִים אֶל-עֵיר נַחֲוֹר:

יש להקדיק, למה כתיב ב' פעמים וילך. ועוד, למה כתיב מקודם רק נַלְךָ, ואחר כך כתיב וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ. ועוד קשה, דמקודם היה צריך לכתוב ויקח כל טוב אדוניו בידו ואח"כ ויקח עשרה גמלים, כי הלקיחה של "כל טוב" היתה לפני לקיחת הגמלים. ויש לומר, דכתיב (להלן פסוק מ"ב) וְאָבָא הַיּוֹם אֶל-הָעֵינַן, ופירש"י ז"ל: היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ. והקשה האוהב ישראל בליקוטים, מנין לו לרש"י שקפצה לו הארץ, שמה יצא אליעזר לדרכו זה כמה ימים, ובא היום אל העינן. ומתוך דאיתא בספרי קבלה שהשם של קפיצת הארץ היא אהו"ה⁽⁸⁾ (בר'וישלת לג,ט) כתיב וַיִּשָׁב בַּיּוֹם הַהוּא עִשָׂו לְדַרְכּוֹ שְׁעִירָה: מדרש שכל "טוב" נרמז בתיבת ההוא שהם אותיות של השם של קפיצת הדרך)

והוא יוצא מר"ת של הפסוק (בר' א,א) אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ: . והר"ת של (בר' ח"ש כד,מב) וְאָבָא הַיּוֹם אֶל-הָעֵינַן (טט – ו-ה-א-ה) הם גם כן הר"ת של השם הנ"ל. וזהו מה שפ"י רש"י ז"ל: מכאן שקפצה לו הארץ, היינו מהר"ת של הפסוק נשמע שקפצה לו הארץ. עכ"ל הק'. (טט – של האוהב ישראל)

ובפסוק ד' מקשה רש"י ז"ל: [ז] הוּא אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לִקְחָנִי מִבֵּית אָבִי, ולא אמר "ואלקי הארץ", ולמעלה (פסוק ג') אמר: וְאֲשַׁבְּעֶיךָ בְּהַ' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ. ולפיד"ק (טט – דברי קדושו) מתורץ הקושיא, דבגלל שרצה אברהם בתחלת השליחות לכוין את השם אהו"ה, אמר: אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ, שהוא ר"ת של השם הזה.⁽⁸⁾ (ובד"ק יומתק הזה"ק (זוהר - מדרש הנעלם כרך א (בראשית) פרשת חיי שרה דף קכו עמוד ב אמר ר' יצחק אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ, הואיל ואמר בְּהַ' שהוא הכל למה נאמר אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אמר רב יהודה: שהוא אדון על הכל בבת אחת, וברגע אחד הוא מניע לכל (טט – וכלם כאין נגדו, ר' יצחק אומר על שתיים אותיות משמו להורות שהוא הכל ואין אחר בלתי:) ע"כ. והיינו שע"י קפיצת הדרך, הרמזו בר"ת, של תיבות אלו, הוא מניע את הכל ברגע אחד ממקום למקום.)

והנה השם הנ"ל מרומז בפסוק ראשון שבתורה, בתיבות (בר' א,א) אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ. והאור-החיים הק' מפרש: "את" לרבות, שתיכף בתחילת הבריאה נבראו כל תולדות השמים והארץ וכל הנמצא בעולם. ע"כ. והא דכתיב (בר' א,א) וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת-כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה-טוֹב מְאֹד, קאי על הבריאה הנרמזת בפסוק הראשון, היינו שגם השם של קפיצת הדרך, הנרמז בר"ת (בר' א,א) אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ (טט – א-ה-ו-ה), הוא גם טוב מאד.

ועתה מתישבים כל הדיוקים. דבתחילה מספרת התורה בדרך כלל: (בר' ח"ש כד:) וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גַמְלִים מִמְּלֵי אֲדָנָיו וַיִּלְךָ טט – שיש כאן כלל מרומז בטעמים קדמא ואולא של עֲשָׂרָה גַמְלִים בתפקיד כלל ואח"כ מפרט הכתוב את כל פרטי ההליכה, ואמר (בר' ח"ש כד:) וְכָל-טוֹב אֲדָנָיו בְּיָדוֹ, היינו מה שמרומז בתיבות (בר' א,א) טוֹב מְאֹד, הוא השם של קפיצת הארץ, גם זאת לקח בידו. ולכך כתיב (בר' ח"ש כד:) וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל-אָרָם נְהָרִים, שתיכף כשקם היה כבר בארם נהרים.⁽²⁾ ויש לומר, שהשם אהו"ה הוא גימטריא "טוב", וזהו (בר' ח"ש כד:) וְכָל-טוֹב אֲדָנָיו בְּיָדוֹ השם הזה שמספרו "טוב" (טט – ועמו מתרחשים כל הענינים המופלאים בפרשה זאת)

בהמשך להערה א) באותו עמוד נאמר ובפרקי דרבי אליעזר (פ' ט"ז) איתא: (בר' ח"ש כד,סא) וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-רַבְקָה וַיֵּלֶךְ, ובשביל שלא יתיחד העבד עם רבקה בליה, נקפצה הארץ לפניו, ובשלוש שעות בא לחברון. ע"כ. ונרמז דבר זה בפסוק: (בר' ח"ש כד,סא) וַתִּרְכַּבְנָהּ-עַל-הַגַּמְלִים וַתִּלְכְּנָה אַחֲרַי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-רַבְקָה וַיֵּלֶךְ: ר"ת אַחֲרַי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד השם אהו"ה.

בראשית חיי שרה כד,סא:

וַתִּקַּם רַבְקָה וַיַּעַרְתֶּיהָ וַתִּרְכַּבְנָהּ-עַל-הַגַּמְלִים וַתִּלְכְּנָה אַחֲרַי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-רַבְקָה וַיֵּלֶךְ:

טט – בפסוק זה מופיע שם זה שלוש פעמים בצירופי סדר שונים הַגַּמְלִים וַתִּלְכְּנָה אַחֲרַי הָאִישׁ (ה-א-ו-ה), אַחֲרַי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד (א-ה-ו-ה), הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֵת (ו-ה-א-ה), רבוי השילובים בשם זה מרמזים על היווצרות ההעלם כך שלבריאה יש הרגשה של עצמאות ועד גלגוי יצר הרע ודומה לשילוב הכפול בפסוק (בר' ג,ו) וְכִי תֵאָוֶה-הוּא לְעֵינַיִם

וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ – רביע תביר, אפשר שהתביר מלמד להחסיר מהרביע בתפקיד ארבע שעות, ומתקבל שלוש שעות בין חברון לארם נהריים כב-פרקי דרבי אליעזר פרק ט"ז.

[יב] וַיֵּאמְרוּ שְׂכַל טוֹב (בובר) בראשית פרשת חיי שרה כד,יב

(יב) וַיֵּאמְרוּ. זו אחד מן שבעה דברים הנטעמין בשלשלת, וכולן לדורשה, וזה לפי שהרים קולו ואמר (לקב"ה) כיון שהתחלת גמור: ה' אֱלֹהֵי אֲדָנָי אֲבָרְתֶם שנתייחדת עליו מכל בריותיך: הַקְּדָה-גָּא. כלומר זמן בבקשה לפניך מה שאני מבקש, ודומה לו כי הקרה ה' אלהיך לפני (בראשית כו כ), אשר קרך בדרך (דברים כה יח), את כל אשר קרהו (אסתר ד ז), וכל דומיהן: הַיּוֹם. היום הזה התחלת לעשות נס שקפצה לי הדרך הַיּוֹם גמור הדבר: [נעשה-חֹסֵד עִם אֲדָנָי אֲבָרְתֶם. שאע"פ שהוא צדיק גמור צריך הוא חסד שהוא מתגלגל ואומר הוא ישלח מלאכו לפניך (בראשית כד ז), והצליח דרכך:

[יב] וַיֵּאמְרוּ – שלשלת פסק, (בר' ח"ש כד,יב) וַיֵּאמְרוּ – על בסיס ההסבר ב-תורה שלמה (וי' צו ח,טו) [כח] ע"פ מדרש מאור האפלה ל- (ויקרא צו ח,בג) וַיִּשְׁחָטוּ שרת מהתרגשות, שצריך כוונה בתפילה, כי זה היה הזווג הראשון של בן ישראל שיקבע את כל עם ישראל, רתת מפחד שמה ישנה משהו במחשבה. ושלשלת נקרא גם מרעים וזה כנאמר ב-שְׂכַל טוֹב (בובר) בראשית פרשת חיי שרה כד,יב וַיֵּאמְרוּ. זו אחד מן שבעה דברים הנטעמין בשלשלת (ואינו מפרט מהם), וכולן לדורשה, וזה לפי שהרים קולו ואמר (לקב"ה) כיון שהתחלת גמור: (מקור תורה שלמה חיי שרה [עט])

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותו האמתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, **רבוי**; **דוגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, **מענט**, **לא ממש**; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דוגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעמיתם חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שבחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, **1**; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = ארש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** – תראא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכתה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכתה: **פוד** – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.5.3 בראשית חיי שרה כג,א:

בראשית חיי שרה כד,ג,ז,מ,מב:

[ג] וְאֶשְׁבִּיעַךְ בְּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֵלֹהֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא-תָחָ אֵשֶׁה לְבִנִּי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ:

[ז] הִנּוּ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְקַחְנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאָרֶץ מוֹלַדְתִּי

וְאֲשֶׁר דִּבְרָה-לִּי וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע-לִּי לֵאמֹר לִזְרַעְךָ אֶתֶן אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת

הוּא יִשְׁלַח מִלְאָכָו לִפְנֵיךָ וְלִקְחַתָּ אֵשֶׁה לְבִנִּי מִשָּׁם:

[מ] וַיֹּאמֶר אֵלָיו ה' אֲשֶׁר-הִתְהַלַּכְתִּי לִפְנָיו יִשְׁלַח מִלְאָכָו אִתְּךָ וְהִצְלִים דַּרְכְּךָ וְלִקְחַתָּ אֵשֶׁה לְבִנִּי מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּמִבֵּית אָבִי:

[מב] וְנֹאכָא הַיּוֹם אֶל-הַעֲוִנוֹ נֹאמֶר ה' אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אֲבָרְתֶם אִם-יִשָּׁע-נָא מִצְלִים דַּרְפִּי אֲשֶׁר אֲנִי הִלַּךְ עֲלֵיךָ:

(שם הספר באוצר החכמה) **מהר"ד** (המחבר רבי יששכר דב רוקח מבעלז זצוק"ל ז"ע עלה לגנוי מרומים כב מרחשון התרפ"ז). המלקט והמסדר ר' ישראל קלפהולץ.

[ז] הִנּוּ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וגו' הוא יִשְׁלַח מִלְאָכָו לִפְנֵיךָ וגו'. וכשחזר אליעזר לספר בבית רבקה, אמר: **(בר' ח"ש כד,מ)** **יִשְׁלַח מִלְאָכָו אִתְּךָ**

וגו'. ויש להסביר השינוי, שאע"פ אמר לאליעזר **הוא יִשְׁלַח מִלְאָכָו לִפְנֵיךָ**, ואליעזר סיפר שא"א אמר: **יִשְׁלַח מִלְאָכָו אִתְּךָ**, דהנה המלאך הוא רוחני, וכשהוא צריך לירד לעוה"ז הגשמי, מטהר הצדיק את האויר ומזככו. ויש צדיקים שקדושתם גדולה ומשפיעים קדושה וטהרה למרחוק, ואצלם יכול המלאך לילך אפילו לפניהם, אבל צדיק שאינו במדרגה גדולה, שאינו יכול להשפיע קדושה מסביבו, והוא קדוש רק בעצמו, אצלו צריך המלאך לילך יחד עמו. וא"א ע"ה ידע מקדושתו של אליעזר, ולכן אמר: **יִשְׁלַח מִלְאָכָו לִפְנֵיךָ**, אבל אליעזר בענותנותו אמר שאינו יכול לטהר האויר, ולכן נאלץ המלאך לילך יחד אתו.

קיצור דברי הערה: אברהם אמר **לִפְנֵיךָ** היינו שמלאך ילך לפניך להוציא את רבקה, דזה עיקר הכוונה, ואליעזר אמר **אִתְּךָ**, וכוונתו למלאך שהלך ללוותו, שגם זה אמר אברהם ברמו. ולהוציא את רבקה לא רצה אליעזר, כמש"כ רש"י ז"ל שם שרצה שיצחק ישא בתו, ולכן לא הזכיר בדבריו את המלאך הזה.

(בר' ח"ש כד,ג) **הוא יִשְׁלַח מִלְאָכָו לִפְנֵיךָ**. במד"ר (פר' נט סימן יד): ר' דוסא אומר הרי זה מלאך מסוים. בשעה שאמר אברהם אבינו הוא יִשְׁלַח מִלְאָכָו לִפְנֵיךָ, זימן לו הקב"ה שני מלאכים, אחד להוציא את רבקה ואחד ללוות את אליעזר ע"כ. וקשה אם היה נצרך לשני מלאכים משום דאין מלאך אחד עושה שתי שליחויות למה אמר אברהם: **הוא יִשְׁלַח מִלְאָכָו**, דמשמע מלאך אחד ואיפה מרומזים בקרא שני המלאכים. ...

דאע"פ רמז השם (של מלאך שמירת הדרך) במה שאמר: **הוא יִשְׁלַח מִלְאָכָו לִפְנֵיךָ** (ראשי תיבות **הוא יִשְׁלַח ה**) (ה – י) וסופי תיבות **מִלְאָכָו לִפְנֵיךָ** (ו – ו) הם ("ויהי"), ובזה רמז המלאך השני, מלבד אותו המלאך שאמר בפירוש. וזהו שאמר המדרש: בשעה שאמר אע"פ וכו' זימן לו הקב"ה שני מלאכים, אחד להוציא את רבקה – זהו שאמר בפירוש, כי זה היה עיקר השליחות, ואחד ללוות את אליעזר ע"י ראשי תיבות.

הוא יִשְׁלַח מִלְאָכָו לִפְנֵיךָ – רביע ... זקא-קטן כעין כתוב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש. והפירוש אינו כפשט הכתוב על מלאך אחד כי מהפך פשטא של **יִשְׁלַח מִלְאָכָו** מלמד להוציא הכתוב ממשוטו, וע"י זקא-קטן של **לִפְנֵיךָ** בתפקיד שניים, מרומזים שני מלאכים. המלאך שבכתוב להוציא את רבקה, והמלאך המלווה את אליעזר ברמז הטעמים וע"י ראשי תיבות **הוא יִשְׁלַח ה** (ה – י) וסופי תיבות **מִלְאָכָו לִפְנֵיךָ** (ו – ו), ובסידור אותיות אלה כסדר סופי תיבות "כי מלאכיו יצוה לך" מתקבל שם מלאך הלווי וקפיצת הדרך "ויהי".

הַזֹּאת הוּא צירוף אות ה"ה ממילת "הזאת" ומלת "הוא" מרמז לשם ה-ה-ו-א היינו אהו"ה. שם קפיצת הארץ, ושם זה משמש הן לשמים והן לארץ. **(בר' ח"ש כד,ג)** **אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֵלֹהֵי הָאָרֶץ** ע"י קפיצת הדרך, הרמז בראשי תיבות של תיבות אלו, הוא מניע הכל ברגע אחד ממקום למקום. **הוא** – רביע, אפשר מרמז שבארבע המלים **הוא יִשְׁלַח מִלְאָכָו לִפְנֵיךָ** – מרומז שם מלאך שמירת הדרך "ויהי" בדרך הצירוף של המהרי"ד.

הוא – רביע, בהערה מובא מדרש תנחומא: **(בר' ויצא כח,ג)** **וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּעָר שֹׁבַע**, זהו שאמר הכתוב: **(תה' צא,יא)** **כִּי מִלְאָכָיו יִצְנֶה-לְךָ לְשִׁמְרָךְ בְּכָל-דַּרְכֶיךָ**; **(בר' ויצא כח,ג)** **וַיִּלְךָ חֲרָנָה**; זו אחת **מאַרבע** קפיצות שקפצה הארץ. ... ולפי דברי קדשו (של המהרי"ד) מובן, שהר"ת של **וַיֵּצֵא יַעֲקֹב** (טט – ו – ו) וס"ת של **וַיִּלְךָ חֲרָנָה** (טט – ו – ו) הם השם "ויהי", ובזה מרומז המלאך של קפיצת הדרך. פירוש המדרש לכך כתיב **(בר' ויצא כח,ג)** **וַיֵּצֵא יַעֲקֹב**, זהו שאמר הכתוב **(תה' צא,יא)** **כִּי מִלְאָכָיו יִצְנֶה-לְךָ** (טט – ו – ו) ס"ת "ויהי" **(בר' ויצא כח,ג)** **וַיִּלְךָ חֲרָנָה** זו אחת מד' קפיצות שקפצה הארץ, היינו שכתובות **וַיֵּצֵא יַעֲקֹב וַיִּלְךָ חֲרָנָה** מרומז המלאך של קפיצת הדרך. ויש לפרש גם מד"ר (לך פר' מ"ג): פסיעותיו של אברהם אבינו ר' יודן בר סימון אמר: מיל ... ר"ת **(תה' צא,יא)** **מִלְאָכָיו יִצְנֶה-לְךָ**, ... שקפצה לו הדרך ... פירש"י ז"ל: כשרדף ארבעה מלכים נקפצה לו הארץ.

הוא – רביע, אפשר מרמז שהקדוש ברוך **הוא** מצוה לארבע קפיצות הארץ לצדיקים, לאברהם כשרדף ארבעה מלכים נקפצה לו הארץ, לאליעזר בדרכו לקחת את רבקה, לאליעזר בדרכו חזרה עם רבקה נקפצה הארץ לפניו שבביל שלא יתיחד העבד עם רבקה, ליעקב בצאתו לחזן ר"ת ויצא יעקב"ב ס"ת "וילך חרנה" (ויה"ו) אחת מארבע קפיצות שקפצה הארץ. קפיצת דרך אחת לרשע, לעשו, שקפצה לו הדרך להרחיקו במהירות מיעקב. לשעיר דרשה ממלת **הוּא** בפסוק **(בר' וישלח לג,ט)** **וַיִּשָּׁב בְּיָוֵם הוּא עֹשֶׂו לְדַרְכּוֹ שְׂעִירָה**: ולא מר"ת ו/או ס"ת.

[ו] וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גַמְלִים מִמְּגַלֵּי אֲדֹנָיו וְכָל-טוֹב אֲדֹנָיו בְּנָדוּ וַיִּקֶּם וַיִּלְךָ אֶל-אָכָם נְהָרִים אֶל-עֵיר נַחֲוֹר:

יש לדקדק, למה כתיב ב' פעמים וילך. ועוד, למה כתיב מקודם רק **וַיִּלְךָ**, ואחר כך כתיב **וַיִּקֶּם וַיִּלְךָ**. ועוד קשה, דמקודם היה צריך לכתוב ויקח כל טוב אדוניו בידו ואח"כ ויקח עשרה גמלים, כי הלקיחה של **כל-טוב** היתה לפני לקיחת הגמלים.

ויש לומר, דכתיב (להלן פסוק מ"ב): **וְנֹאכָא הַיּוֹם אֶל-הַעֲוִנוֹ**, ופירש"י ז"ל: היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ. והקשה האוהב ישראל בליקוטים, מנין לו לרש"י שקפצה לו הארץ, שמא יצא אליעזר לדרכו זה כמה ימים, ובא היום אל העין. ומתוך דאיתא בספרי קבלה שהשם של קפיצת הארץ היא אהו"ה⁽⁸⁾

⁽⁸⁾ (כתיב **(בר' וישלח לג,ט)** **וַיִּשָּׁב בְּיָוֵם הוּא עֹשֶׂו לְדַרְכּוֹ שְׂעִירָה**: ובת"ר: ואיתעביד ניסא ליעקב ותב (עשו) ביומא הוא לארחה (לשעיר ביום אחד)... ובמדרש שכל טוב נרמז בתיבת **הוּא** שהם אותיות של השם של קפיצת הדרך)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך כאמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מחפץ פשט** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבי**; **דרא** – מצרף; **תבר** – מחלק; **מעט**, **לא ממש**; **טפא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרא תבר טפא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; **1** – זקא-קטן – 2; **זקא-גדול**; **3** – רביע – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

הוא יוצא מר"ת של הפסוק **(בר' א,א) אַתְּ הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ**: . והר"ת של **(בר' ח"ש כד,מב) וְאֵבָא הַיָּוֵם אֶל-הָעֵינַן** (טט – ו-ה-א-ה) הם גם כן הר"ת של השם הנ"ל. וזהו מה שפי' רש"י ז"ל: **מכאן שקפצה לו הארץ, היינו מהר"ת של הפסוק נשמע שקפצה לו הארץ. עכ"ל** הק'. (טט – של האוהב ישראל)

ובפסוק ז' מקשה רש"י ז"ל: **[ז] הוּא אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְקַחְנִי מִבֵּית אֲבִי**, ולא אמר "ואלקי הארץ", ולמעלה (פסוק ג') אמר: **וְאֲשִׁבִיעֶנּוּ בְּהַ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ**. ולפיד"ק (טט – דברי קישו של האוהב ישראל?) מתורצת הקושיא, דבגלל שרצה אברהם בתחלת השליחות לכונן את השם אהו"ה, אמר: **אַלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ**, שהוא ר"ת של השם הזה. ^(א) ^(ב) (ובד"ק יומתק הזה"ק **זוהר - מדרש הנעלם כרך א (בראשית) פרשת חיי שרה דף קכו עמוד ב** אמר ר' יצחק **(בר' ח"ש כד,ג) אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ**, הואיל ואמר **בְּהַ** שהוא **הכל** למה נאמר **אַלֹהֵי הַשָּׁמַיִם** אמר רב יהודה: שהוא אדון על הכל בבת אחת, וברגע אחד הוא מניע לכל וכלם כאין נגדו, ר' יצחק אומר על שתי אותיות משמו להורות שהוא הכל ואין אחר בלתו: ע"כ. והיינו שע"י קפיצת הדרך, הרמזו בר"ת, של תיבות אלו, הוא מניע את הכל ברגע אחד ממקום למקום.

הסבר דמשק אליעזר (באותיות כאלה לד"ה) אמר רב יהודה: שהוא אדון על הכל הוי"ה שהוא שם שמים (טט – מידת) תפארת, הוא אדון על הכל, אותיות (הכל עולה) כלה שהוא מלכות הנקראת אלקי הארץ, בבת אחת, וברגע אחד הוא מניע לכל, (דף קכו ע"א) וכלם כאין נגדו, ר' יצחק אומר על שתי אותיות משמו להורות שהוא הכל ואין אחר בלתו וה' היה צומח שתי אותיות וה' משמ, שאות ו' הוא אלקי שמים, ו-ה' הוא אלקי הארץ):

והנה השם הנ"ל מרומו בפסוק ראשון שבתורה, בתיבות **(בר' א,א) אַתְּ הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ**. והאור-החיים הק' מפרש: "את" לרבות, שתיכף בתחילת הבריאה נבראו כל תולדות השמים והארץ וכל הנמצא בעולם. ע"כ. והא דכתיב **(בר' א,א) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-כָּל-אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה-טוֹב מְאֹד**, קאי על הבריאה הנרמזת בפסוק הראשון, היינו שגם השם של קפיצת הדרך, הנרמז בר"ת **(בר' א,א) אַתְּ הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ** (טט – א-ה-ו-ה), הוא גם טוב מאד.

ועתה מתישבים כל הדייקים. דבתחילה מספרת התורה בדרך כלל: **(בר' ח"ש כד,ג) וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂה גְמֻלָּים מִמְּלִי אֲדֹנָיו וַיִּלְךְ** טט – כלל המרומז בטעמים קדמא ואולא של **עֲשָׂה גְמֻלָּים** בתפקיד כלל

ואח"כ מפרט הכתוב את כל פרטי ההליכה, ואמר **(בר' ח"ש כד,ג) וְכָל-טוֹב אֲדֹנָיו בִּידָו, וַיִּינֹחַ מִה שֶׁמְרוֹמְזוּ בְּתִיבוֹת (בר' א,א) טוֹב מְאֹד**, הוא השם של קפיצת הארץ, גם זאת לקח בידו. ולכך כתיב **(בר' ח"ש כד,ג) וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-אֲרָם נְהָרִים**, שתיכף כשקם היה כבר **בארם נהרים**. ^(א) ^(ב) ויש לומר, שהשם אהו"ה הוא גימטריא "טוב", וזהו **(בר' ח"ש כד,ג) וְכָל-טוֹב אֲדֹנָיו בִּידָו** השם הזה שמספרו "טוב". (טט – ועם שם אהו"ה מתרחשים כל הענינים המופלאים בפרשה זאת)

אגרא דכלה חיי שרה ... אך הוא כמו שאמרו חז"ל [ב"ר פנ"ט י"א] **(בר' ח"ש כד,ג) וְכָל-טוֹב אֲדֹנָיו** (סתם מפני), שנתן לו שטר מתנה באם יוגמר החיתון יהיו כל נכסיו (של אברהם) ליצחק, ואם כן כשנגמר החיתון היה למפרע הכל ליצחק. **וְכָל-טוֹב** – משמע המלים (א) השם אהו"ה (ב) נכסים. טעם מקף כרב-מצב מלמד על הקניית נכסים בלשון על מנת (א) אם לא יגמר החיתון הנכסים נשארים של אברהם (ב) אם יגמר החיתון הנכסים למפרע של יצחק, **וְכָל-טוֹב אֲדֹנָיו** – מרכא טפא, יתור לרבות על מתנות החתן לכלה שהביא עבד אברהם את כל נכסיו של אברהם שיעברו למפרע ליצחק משעה שנגמר החיתון. בהמשך להערה (א) באותו עמוד נאמר: ובפרקי דרבי אליעזר (פ' ט"ז) איתא: **(בר' ח"ש כד,טא) וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-רַבְקָה וַיִּלְךְ**, ובשביל שלא יתיחד העבד עם רבקה בלילה, נקפצה הארץ לפניו, ובשלוש שעות בא לחברון. ע"כ. ונרמז דבר זה בפסוק: **(בר' ח"ש כד,טא) וַתִּרְפַּכְנָהּ עַל-הַגְּמֻלָּים וַתִּלְכְּנָה אַחֲרַי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-רַבְקָה וַיִּלְךְ**: ר"ת **אַחֲרַי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד** השם אהו"ה. **בראשית חיי שרה כד,טא**:

וַתִּקַּם רַבְקָה וַנְעַרְתֶּיהָ וַתִּרְפַּכְנָהּ עַל-הַגְּמֻלָּים וַתִּלְכְּנָה אַחֲרַי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-רַבְקָה וַיִּלְךְ:
טט – בפסוק זה מופיע שם זה שלוש פעמים בצירופי סדר שונים **הַגְּמֻלָּים וַתִּלְכְּנָה אַחֲרַי הָאִישׁ** (ה-א-ה), **אַחֲרַי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד** (א-ה-ו-ה), **הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת (ה-ו-ה-א)**. שלושה שילובי שם זה דומים לשני שילובים בפסוק **(בר' ג,ג) וַיְכִי תֹאנֶה-הוּא לְעֵינָיִם** (א-ו-ה-ה-ה-א-ו-א) שתבנית הטעמים שלו דרגא מונה רביע מרמז לתיקון לגלוי יצר הרע בחטא אדם הראשון. אפשר כי כאן מרמז השילוב למניעת יצר רע מהעבד, בשעה שעם ישראל עומד לצאת לדרך שנעצרה בחטא אדה"ר.

כתב המהרי"ד **(בר' ח"ש כד,ג) וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-אֲרָם נְהָרִים**, שתיכף כשקם היה כבר בארם נהרים ובפד"ר (פ' ט"ז) כתב שבחזור בשלוש שעות בא לחברון. אפשר שזה מרומז בטעמי **וַיִּקַּח הָעֶבֶד** – רביע תביר, אפשר שהתביר מלמד להחסיר מהרביע בתפקיד ארבע שעות, ומתקבל שלוש שעות בדרך חזור מארם נהרים לחברון. בהמשך להערה (ב) יש דיון בשם קפיצת הדרך בפסוק

[ג] וְאֲשִׁבִיעֶנּוּ בְּהַ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא-תִקַּח אִשָּׁה לְבְנֵי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבִּי:
ונאמר בהערה: ולפי דברי קדשו נוכל לפרש, בדרך אפשר, גמרא פליאה **(חגיגה יב,א) ... שאל רבי ישמעאל את רבי עקיבא כשהיו מהלכין בדרך, אמר ליה: אתה ששימשת את נחום איש גם זו עשרים ושנים שנה שהיה דורש כל אתין שבתורה, (בר' א,א) אַתְּ הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ**: מה היה דורש בהן? – אמר ליה: אילו נאמר שמים וארץ הייתי אומר: שמים – שמו של הקדוש ברוך הוא, עכשיו שנאמר **(בר' א,א) אַתְּ הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ**. שמים – שמים ממש, ארץ – ארץ ממש,

דקשה למה מציינת הגמרא שכשהיו מהלכין בדרך שאלו שאלה זו, דמשמע שיש לה שייכות לזה שהיו מהלכין. ועוד צריך להבין למה כשכתוב "את" שוב לא נטעה לפרש שהם שמותיו של ה'. ולפי דברי קדשו ניחא, כי ידוע שר' ישמעאל ור' עקיבא היו מעשרה הרוגי מלכות ואיתא בפייט "אלה אזכרה": על ר' ישמעאל כהן גדול "נתנו עינינו, להזכיר את השם לעלות לאדונינו, לדעת אם יצאה הגזרה מעת אלקימו". אם כן היה צריך לדעת השם של קפיצת הדרך לשמים כדמצינו במדרש אבכיר, והובא בילקוט בראשית רמז מ"ד, שתלמדני שם המפורש שאתה עולה בו לרקיע. ולכך כשהיו מהלכין בדרך לעלות השמימה, שאל את ר' עקיבא שהיה גם כן מעשרה הרוגי מלכות אתה ששימשת את נחום איש גס זה שהיה מלומד בנסיים וידע ובקי בשמות **(בר' א,א) אַתְּ הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ** שיהי בהו. פירוש: השם של קפיצת הדרך, המרומז בפסוק הזה, האם הוא משמש גם לעלות לשמים. א"ל: אילו נאמר שמים וארץ הייתי אומר שמים וארץ הם שמותיו של הקב"ה, שמים – השם לשמים, וארץ – לקפיצת הארץ, דאם לא כתיב "את" אין מרומז בהראשי תיבות השם אהו"ה, אבל עכשו שנאמר "את", והרמז של השם הנ"ל הוא בר"ת, אני אומר כי שמים – שמים ממש, וארץ – ארץ ממש. ומרמז לנו כי השם משמש הן (לקפיצת הדרך לעלות) להשמים (כעין מעבר מחמר לרוח) והן (לקפיצת הארץ).

ב"ה טוב טעם ודעת (טורניר) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: עמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשס"ג: תמצית ההשקפה: אתגה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום: דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעמדים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסרף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"ב פ.

1.6 בראשית חיי שרה כג,א: (התשע"ו, נערך עם "נחלת יעקב")
בראשית חיי שרה כג,ג,ד,ג,ד,יט,כ: [ב] נתמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ עננו ויבא אברהם לספד לשרה ולבנותיה:

[ג] ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני-חת לאמרו:
[ד] וירחשבו אביו עמם תנו לי אחות-קבר עמכם ואקברה מתו מלפני: [ו] ואת-ריכז קבר אברהם את-שרה אשתו אל-מערת שרה המכפלה

על-פני ממרא הוא חברון בארץ עננו: [כ] ויקם השדה והמקרה אשר-בו לאברהם לאחות-קבר מאת בני-חת: ס

נוסחה ללמוד מקצת הלכות אבלות מפסוקי הפרשה. **משנה קידושין פ"ד, מ"ד** ... מציינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא נתנה (מצוות עשה (מהרש"א חידושי אגדות יומא כה,ב)) ... **בבלי יומא כה,ב** אמר רב: קיים אברהם אבינו כל התורה כולה (מצוות לא תעשה (מהרש"א, שם)) ... שנאמר **(בר תול' כו,ה) ותרחי** – אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה. וכתב ה-**רמב"ם הל' אבל הקדמה** (א) (מצווה) להתאבל על הקרובים ... (ומצווה) קבורה ביום מיתה שהיא מצות עשה.

פי' חזקוני (ג,ג) ויקם השדה לשון קיום כמו יקום עליה הקים אותם ביום שמענו. היינו בין לאומר שא"א היה בחברון ובין לאומר שא"א בא מחוץ לחברון קבר את שרה ביום שמענו על מותה. סמך ל-**[ב] נתמת** ... **ויבא** תיכף לשמענו בלי להתעכב.

(ג,ג) ויבא אברהם – פשטא זקא-קטן, זקא-קטן בתפקיד שני למודים, פשטא – כפושט הכתוב, כאן מדובר בשתי חובות הבעל לאשתו שמתה (א) קבורה (ב) הספד, בין אם הכניסה בין או לא הכניסה לו נכסים. וכתב ה-**ירושלמי (וילנא) כתובות פ"ד, ה"ו מתינ'** האב זכאי בבחו בקידושה בכסף ובשטר ובביאה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפד נדריה ומקבל גיטה ואינו אוכל פירות בחייה נסיית יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה ובפרקונה ובקבורתה רבי יהודה אומר אפילו עני שבישראל לא יפחות לה משני חלילים ומקוננת: פסק ה-**רמב"ם אישות פ"ד, הל"ג** מתה אשתו חייב (טט – א) בקבורתה (טט – ב) ולעשות לה הספד וקנינים כדרך כל המדינה, ואפילו עני שבישראל לא יפחות לו משני חלילין ומקוננת, ואם היה עשיר הכל לפי כבודו, ואם היה כבודו יתר מכבודו קוברין אותה לפי כבודה שהאשה עולה עם בעלה ואינה יורדת אפילו לאחר מותה.

קרית מלך הלכות אישות פ"ד, הל"ג ולעשות לה מספד כו', ירו' כתובות פ"ד ה"ו כל מקום שנהגו להספיד מספידין. וכך פסק **שו"ע אה"ע הלכות כתובות סי' פט, ס"א** מתה האשה בחיי הבעל, (טט – א) א [א] חייב לקבורה וליטפל בכל צרכי קבורתה, א [ב] ובכלל זה האבן שנתנים על הקבר. (טט – ב) [ב] וכן חייב לעשות לה מספד וקנינים, (א) כדרך כל המדינה. ג] ואם דרכם להספיד בחלילין, (ב) לא יפחות משני חלילין ומקוננת, אפילו עני שבישראל; ד] ואם היה עשיר, הכל לפי כבודו. ואם היה כבודו יתר מכבודו, קוברים אותה לפי כבודה, שעולה עמו ואינה יורדת.

נענין ונפתח את הנאמר ב-**רמב"ם אישות פ"ד, הל"ג** ... ואם היה כבודה יתר מכבודו קוברין אותה לפי כבודה, נאמר ב-**מדרש אגדה (בובר) (בר' וידא כ"ג) כ"ל אשר תאמר אליך שרה** מכאן שהיה אברהם טפל לשרה בנביאות: **בראשית רבה (וילנא) פרשת לך לך פרשה מז, א (בר' לך י"טו) ויאמר אלהים אל-אברהם שרי אשתך לא-תקרא את-שמה שרי כי שרה שמה:** כתיב **(משלי ג,ד) אשפת-חיל עצרת בעלה,** אמר רבי אחא בעלה נתעטר בה והיא לא נתעטרה בבעלה, רבנן אמרי **מתא לבעלה,** בכל מקום האיש גוזר ברם הכא **(בר' וידא כ"ג,ב) כ"ל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה,**

ב-**(בבלי סוטה ט,ב)** (דף יומי של היום, כב מ"ח התשע"ו) נאמר ... יוסף זכה לקבור את אביו ואין באחיו גדול ממנו, ... מי לנו גדול מיוסף שלא נתעסק בו אלא משה ... ואין בישראל גדול ממנו, ... מי גדול ממושה שלא נתעסק בו אלא המקום, שנאמר: ויקבור אותו בגיא. לא על משה בלבד אמרו, אלא על כל הצדיקים, שנאמר: **(ישעיהו נח,ח) וקהל לפניה צדקה קבור ה' יאספה:** נקיש מהנאמר בסוטה אל הנאמר במדרש רבה ונאמר "מי לנו גדולה משרה שלא נתעסק בה אלא אברהם".
(בר' ח"ש כג,ג) לספד לשרה – מרכא טפחא, יתור לרבות בפעולות הספד כדרך כל המדינה ופעם נהגו בלפחות שני חלילין, מקוננת, מספד ואפילו עני שבישראל. אברהם ריבה בכבוד הספדה וקבורתה ושילם כל כסף שהושת עליו לקנות לה מקום קבורה מיוחד במינו. **רש"י (ג,ג) ללל פאי שער-עיר** – שכולן בטלו ממלאכתן ובאו לגמול חסד לשרה: נאמר ב-**בבלי מועד קטן כז,ב** כי באבלות הסדר הוא שלשה ימים – לבכי, ושבעה – להספד, וכאן הסדר **לספד** ... **ולבכיה** להגדיש את גודל ההספד.

נענין בפטור האונן מכל המצוות שבתורה.

משנה ברכות ג"ג,מ"א [*] מי שמתו מוטל לפניו (טט: אונן) פטור מקריאת שמע מן התפלה ומן התפילין נושאי המטה וחלופיהן וחלופי חלופיהן את שלפני המטה ואת שלאחר המטה את שלמטה צורך בהן פטורין ואת שאין למטה צורך בהן חייבין אלו ואלו פטורים מן התפלה:

בבלי ברכות יז,ב גמרא. מוטל לפני – אין (פטור), ושאינו מוטל לפניו – לא; ורמניה (מקשים מברייתא): מי שמתו מוטל לפניו – אוכל בבית אחר, ואם אין לו בית אחר – אוכל בבית חבירו, ואם אין לו בית חבירו – עושה מחיצה ואוכל, ואם אין לו דבר לעשות מחיצה, – מחזיר פניו ואוכל, ואינו מיסב ואוכל, ואינו אוכל בשר ואינו שותה יין, ואינו מברך ואינו מזמן,

בבלי ברכות יח,א ואין מברכין עליו ואין מזמנין עליו, **ופטור מקריאת שמע** ומן התפלה ומן התפילין **ומכל מצות האמורות בתורה** (בין בביתו בין בבית אחר); ובשבת – מיסב ואוכל בשר ושותה יין, ומברך ומזמן, ומברכין עליו ומזמנין עליו, וחייב בכל המצות האמורות בתורה; רבן שמעון בן גמליאל אומר: מתוך שנתחייב באלו נתיחייב בכלן. ואמר רבי יוחנן: מאי בינייהו – תשימש המטה איכא בינייהו, קתני מיתה (מהברייתא משמע שהאונן) פטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין **ומכל מצות האמורות בתורה** (גם כאשר נמצא בבית אחר ואין מתו מוטל לפניו)! אמר רב פפא: תרגמא (הסביר וצמצם שהאונן רק במצב של) **אמחזיר פניו ואוכל** (שזה הבית שהמת מוטל בו פטור מכל המצוות שבתורה). רב אשי אמר: כיון שמוטל עליו לקבורו – כמוטל לפניו דמי (שזה בכל מקום שימצא האונן), שנאמר: **(בר' ח"ש כג,ג) ויקם אברהם מעל פני מתו,** ונאמר: **(בר' ח"ש כג,ד) ואקברה מתו מלפני** – כל זמן שמוטל עליו לקבורו כמוטל לפניו דמי (לפי רב אשי הברייתא מדברת באופן שמוטל על האונן לקבור מתו ולא תלוי במקום הימצאו ולכן פטור מכל המצוות. לפי זה אז שהמשנה מדברת שלא מוטל על האונן לקבור את מתו כי יש אחרים שמטפלים בכך, או שמדברת שעליו לקבורו ולכן נקרא מוטל לפניו, ובמצב זה זה כמו הברייתא). ועיי' רש"י שפירש כהסבר השני שכאשר מוטל עליו לקבורו כמוטל לפניו דמי.

רש"י רב אשי אמר – לעולם אכולא, ומתניתין נמי אפילו בבית אחר נמי פטר ליה, דכל שמוטל עליו לקבורו קרי מוטל לפניו. **(בר' ח"ש כג,ג) ויקם אברהם** וגו' וכתבי **(בר' ח"ש כג,ד) ואקברה מתו מלפני** – וההיא שעתא לאו לפניו היה. ממלת **מלפני** היינו מבינים שזה רק כאשר האונן נמצא ליד המת.

(בר' ח"ש כג,ד) ואקברה מתו – טפחא, כפותחת טפה להתאפיין מהכתוב אחריה **מלפני** ואז תבנית הטעמים של **(בר' ח"ש כג,ד) ואקברה מתו** – מרכא טפחא, כעין יתור לרבות שהאונן חייב לעסוק במצוות קבורת המת, כאשר אין אחרים שיטפלו בזה, בין אם המת לפניו ובין אם אינו לפניו, כאמר רב אשי כל זמן שמוטל עליו לקבורו כמוטל לפניו **(מלפני)** דמי וכפ' **רש"י** וההיא שעתא לאו לפניו היה.

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת ולדעת (טטור ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא התורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשט; מרכא = מאריך, רבוי; דוגא – מצרף: תכר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דוגא תכר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשיף – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

המשך (ברכות יח,א) מתו - אין, אבל משמרו (ואינו מתו) - לא, והתניא: המשמר את המת אף על פי שאינו מתו - פטור מקריאת שמע ומן התפלה ומן התפילין ומכל מצות האמורות בתורה. משמרו - אף על פי שאינו מתו, מתו - אף על פי שאינו משמרו.

שיטה מקובצת המשמר את המת אף על פי שאינו מתו. פירוש שאינו קרובו אלא ששומרו מן העכברים פטור משום דעוסק במצוה הוא: מתו ומשמרו אין, אבל מהלך בבית הקברות - לא, והתניא: לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וספר תורה בזרועו וקורא, ואם עושה כן עובר משום לועג לרש חרף עושהו! התם תוך ארבע [אמות] הוא דאסור, חוץ לארבע אמות חייב (טט: לא אונן, לא שומר חייב בק"ש וגו'), דאמר מר: מת תופס ארבע אמות לקריאת שמע, הכא (אבל האונן) - חוץ לארבע אמות נמי פטור.

מקפני – סלוק, מגביל את הפטור מכל מצות האמורות בתורה, אל האונן אף אם אינו משמר את המת. ואל המשמר אף על פי שאינו מתו כי שניהם עסוקים במצוה ולכן כל אחד מהם הוא פטור מכל המצוות האמורות בתורה.

אבל אינו פטור את ההולכים מחוץ לארבע אמות של מת, כמוסבר על (בר יושב מו,ט) **לְמַדָּה נְמוֹת לְעֵינֶיךָ שְׂכַל טוֹב (בּוֹבֵר) בְּרֵאשִׁית פְּרִשְׁת וַיִּגַּשׁ - וַיְחִי מַזְיֵט לְמַדָּה נְמוֹת לְעֵינֶיךָ**. כלומר מה הנאה יש לך שאנו מתים ואתה רואה: **לְעֵינֶיךָ**. נקוד ברביע ששם גבול המחזה ...

שו"ת תורה לשמה סימן שפב (טט - השאלה) אסור לאדם שיהלך אחר אשה מהו המרחק שצריך להיות ביניהם (טט - התשובה) ... הנה השיעור הוא ארבע אמות ... **דכל ארבע אמות הוא חלוקה ורשות בפ"ע** ... וכן הדבר מפורש יוצא מפי רבינו הגדול האר"י זצ"ל בטעמי המצוות ונתן שם טעם מספיק ע"פ הסוד **בשיעור ארבע אמות דסגי אחרי אשה**. והיה זה שלום ואל שדי ה' צבאות יעזור לי. כ"ד (כך דברי) הקטן יחזקאל כחלי (גי' יוסף חיים, הלוא הוא הבן איש חי) נר"ו.

טט: (בר יושב מו,ט) **לְמַדָּה נְמוֹת לְעֵינֶיךָ** – דרגא מונח רביע, אחד מתפקידי תבנית הטעמים הוא תיקון חטא אדה"ר שהביא מיתה לעולם. לכן באה הרחקה של ארבע אמות ממת, מקברים ועוד דברים כדי להימצא ברשות אחרת.

[*] **פירוש המשנה לרמב"ם ברכות פ"ג,מ"א א** [א] אמרו מוטל לפניו, אין פירושו שיהא לפניו ממש, אלא ר"ל קודם שיקברנו אף על פי שאינו עמו במקום אחד. אבל אם לא היה אותו המת קרובו שהוא חייב עליו אבילות הרי זה חייב בקרית שמע אף על פי שלא נקבר, אלא אם כן היה לפניו והוא משמרו הרי זה פטור מקרית שמע. ונושאי המטה, הם נושאי מטה המת. וחלופיהו וחלופי חלופיהו, הם האנשים המוכנים לנשיאת מטה המת כשייעפר נושאייה. כל אלו שמתחלפין בנשיאת מטה המת, או שצריכים לו לעזור בנשיאת המטה, בין שהיה לפני המטה או לאחריה הרי זה פטור מקרית שמע. ואם לא היה מן המזמנים להתחלף בנשיאת המטה וגם אינו עוזר בנשיאתה אלא בא ללות בלבד הרי זה חייב בקרית שמע. וכולם אינם חייבים בתפלה מפני שלבם סגור. קריאת שמע מדאורייתא ואפשר לאמרה גם בהליכה, תפילה מדרבנן וחייבים לעמוד.

רמב"ם הלכות אבל הקדמה הלכות אבל. יש בכללן ארבע מצות, אחת מצות עשה, ושלוש מצות לא תעשה. וזה הוא פרטן: (א) להתאבל על הקרובים ואפילו כהן מתטמא ומתאבל על הקרובים, ואין אדם מתאבל על הרוגי בית דין, ולפי זה כללתי הלכות אלו בספר זה שהן מעין קבורה ביום מיתה שהיא מצות עשה.

רמב"ם אבל פ"א,ה"א מצות * עשה להתאבל על הקרובים, שנאמר (וי שמ' יט) **וְאֶקְלְתִּי חֲטָאת הַיּוֹם הַיּוֹטֵב בְּעֵינֵי ה'.** ואין אבילות מן התורה אלא ביום ראשון בלבד שהוא יום המיתה ויום הקבורה, אבל שאר השבעה ימים אינו דין תורה, אף על פי שנאמר בתורה ויעש לאבי אבל שבעת ימים ניתנה תורה ונתחדשה הלכה ומושה רבינו תקן להם לישראל שבעת ימי אבילות ושבעת ימי המשחה. **הגהות מיימוניות הל' אבל פ"א,ה"א *** [לדעת הסמ"ג אינו עשה של תורה רק של דבריהם ולכן שנאו בעשין דרבנן סימן ב' (דף רמ"ו) ע"ש טור י"ד סימן שצ"ח ע"ש]:

הלכה ב מאימתי יתחייב אדם באבל משיסתם הגולל, אבל כל זמן שלא נקבר המת אינו אסור בדבר מן הדברים שהאבל אסור בהן, ומפני טעם זה רחץ דוד וסך כשמת הילד טרם שיקבר.

(בר' ח"ש כג,ג) **וַיִּקְם אֶבְרָהָם** – פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שתי דרשות, פשטא מלמד ששני הלימודים הם בפשט הכתוב. דרשה (א) בכעין גזרה שוה ממלת בקומך שבקריאת שמע **תו"ש [כז] (בר' ח"ש כג,ג) וַיִּקְם אֶבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֶתוֹ,** א"ר יוחנן מאן אגן תנינן מי שמתו מוטל לפניו פטור מקרית שמע מן הכא (בר' ח"ש כג,ג) **וַיִּקְם ... וַיְדַבֵּר.** (ב"ר נ"ח), **תו"ש [כט] (בר' ח"ש כג,ג) וַיִּקְם אֶבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֶתוֹ,** מכאן למדנו שכל זמן שמתו של אדם מוטל לפניו פטור מקרית שמע נאמר כאן **וַיִּקְם** ונאמר בקרית שמע (ד' ואת' ו,י) **וַיִּבְשְׁבֶקֶת וַיִּבְקוּמָהּ: (מדרש)**

דרשה (ב) **תו"ש [ל] (בר' ח"ש כג,ג) וַיִּקְם אֶבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֶתוֹ** ללמד שאין נוהגים אבילות אלא משיסתום הגולל (מדרש). וכך פסק **רמב"ם אבל פ"א,ה"ב** מאימתי יתחייב אדם באבל משיסתם הגולל, אבל כל זמן שלא נקבר המת אינו אסור בדבר מן הדברים שהאבל אסור בהן,

מְתוֹ – אתנה, מגביל, **פְּנֵי** – מונח, מרבה, **פְּנֵי מְתוֹ** – מונח אתנה, מרבה הגבלות. ע"פ **אור החיים** (א) **(שבת קנב,ב)** שקודם שיסתם הגולל נפש אדם רואה ויודעת כל מה שלפניה עוד מכאן שמשכיבין המת על גבו **(ב"ב עד,א):**

(ב) ע"פ **תו"ש [ל]** ללמד שאין נוהגין אבילות אלא משיסתם הגולל (מדרש); **רמב"ם אבל פ"א,ה"א הלכה ב** מאימתי יתחייב אדם באבל משיסתם הגולל,

(ג) **בעל הטורים (בר' ח"ש כג,ג) וַיִּקְם אֶבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֶתוֹ וַיְדַבֵּר אֶל-בְּנֵי-חֵת.** לפי שאסור לספר לפני המת **[בבלי ברכות ג,ב]** **תו"ש [ל]** ... ונראה דחסר בדברי הטור "אלא בצרכי המת" (טט: היינו משמע) שאסור לספר לפני המת אלא בצרכי המת.

(ד) **[בבלי ברכות יח,א]**... התם תוך ארבע [אמות] הוא דאסור, חוץ לארבע אמות חייב, דאמר מר: מת תופס ארבע אמות לקריאת שמע, ונתמך במדרש **[שכל טוב]** בהסבר הכתוב (בר' יושב מו,ט) **לְמַדָּה נְמוֹת לְעֵינֶיךָ** – רביע ששם גבול המחזה (ענין של ארבע אמות המהוות רשות לעצמן)

מֵעַל – טפחא (א) כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה היינו תכונות ההגבלה; (ב) טפחא ללא מרכא לפני בתפקיד התפשטות התכונה לכתוב לפניו, היינו מעבירה הגבלה אל **וַיִּקְם אֶבְרָהָם**. למדנו על גזרה שווה מ-"ובקומך" אל "ויקם" שמדובר בקריאת שמע. ומבואר כי אברהם אבינו כאונן היה פטור מכל המצוות של התורה ובהן קריאת שמע ותפילה. ויש לעיין איך הגזרה שווה באה ללמד שאברהם אבינו היה פטור מקריאת שמע ולא מחוייב כפי הפשטות של גזרה שווה. ויש לומר כי טעם טפחא בתפקיד התפשטות התכונה הכתובה אחריה לכתוב לפניו, מעבירה את ההגבלה מטעם האתנה אל **וַיִּקְם אֶבְרָהָם** ומשנה את הפשט של קריאת שמע, למניעת קריאת שמע ע"י האונן המטפל בקבורת מתו. ולסים בטוב (ד' ואת' ד,ד) **וְאַתֶּם הַדְּבָרִים בְּה' אֱלֹהֵיכֶם תִּיָּסְרוּ פְלִגְמֵי הַיּוֹם:**

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת לטוב (כי כל במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המראק והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשקפה**: **אתנה**, **סלוק** – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: **מונה** – רבו; **המפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבו; **דראג** – מוציא; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהעניין על העניין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהעניין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובה"פ.

פנים יפות (בר' יד, יז) **בְּרִיךְ אֲבֹרְתָּ לְאֵל עֲלִיּוֹן** וגו'. יש לומר שרמזו לו בזה ברכת כהנים (בנוסף של שם בן נח שהיה עד אז כהן), כמו שמצינו במדרש [ילק"ש לך ע"ד] שהוציא לו לחם ויין לרמז על מנחות ונסכים, ולכך הקדים ברכתו של אברהם שהוא ברכה מן התורה (הכוונה לברכת כהנים), לברכתו של הש"י שהוא ברכת הודאה שאינו אלא מדרבנן.

ילקוט יוסף פסוקי דזמרה וקריאת שמע סימן מו - מהלכות ברכות השחר

יג. ברכת אלהי נשמה אינה פותחת בברוך מפני שהיא ברכת ההודאה, וברכות ההודאות אינן פותחות בברוך. ומכל מקום טוב ונכון להסמיך ברכת אלהי נשמה לאשר יצר, או לברכה הפותחת בברוך. אך אין למחות במי שעושה כדעת מרן השלחן ערוך ואינו מסמיך אשר יצר לברכה זו.⁽²⁾

ילקוט יוסף פסוקי דזמרה וקריאת שמע הערות סימן מו - מהלכות ברכות השחר יג להסמיך אלהי נשמה לאשר יצר דין זה כבר נתבאר לעיל סוף סימן ו'. שוב ראיתי בהליכות עולם ח"א (עמ"ז נ') שכתב בזה בזה"ל: כתב בכ"ן איש חי (פרשת וישב את א) יסמוך ברכת אלהי נשמה לאשר יצר, כמ"ש בשער הכוונות. ע"כ. והנה התוס' ברכות (מו א) ד"ה כל הברכות, כתבו, אלהי נשמה למה אינה פותחת בברוך, והרי אינה סמוכה לאשר יצר, כגון שלא הוצרך לנקביו, וצריך לומר שהואיל ואינה אלא הודאה בעלמא משי"ה אינה פותחת בברוך. וכן כתבו התוס' בפסחים (קד ב) ד"ה כל הברכות. וכן כתבו הטור ומרן הש"ע (סימן ו סעיף ג) וז"ל: ברכת אלהי נשמה אינה פותחת בברוך מפני שהיא ברכת הודאה, וברכות ההודאות אין פותחות בברוך כמו שמצינו בברכת הגשמים ע"כ. יעויין בלשון [ש"ע א"ח הלכות ברכת הפירות סי' רכא] ומה מברך, אם אין לו שדה אומר: מודים אנחנו לך ה' אלהינו על כל טפה וטפה שהורדת לנו ואלו פיננו מלא שירה כים וכו' עד הן הם יודו ויברכו את שמך מלכנו, וחותרם: בא"י אל (ג) רוב ההודאות; (ב) ואם יש לו שדה (ד) בשותפות עם אחר, מברך הטוב והמטיב; (ה) ואם אין לו שותף בשדה, * (ו) א מברך שהחיינו. הגה: (ז) י"א ב' דהשומע שירדו גשמים מברך הטוב והמטיב (רשב"א). וצריך לפרש את הכלל שברכות הודאות אינן פותחות בברוך, היינו ברכה ארוכה, שהרי ברכת הטוב והמטיב פותחות בברוך.

והרב ר' דוד אבודרהם (בדף יד ע"א) כתב, אלהי נשמה אינה פותחת בברוך, שאינה סמוכה לברכת אשר יצר, דהא אמרינן בגמרא (ברכות ס ב) כי מיתער (מתעורר משנתו) לימא הכי אלהי נשמה וכו', ומיהו פ"י הראב"ד שהיא סמוכה לברכת המפיל חבלי שינה על עיני, ואין השינה הפסק מפני שאינה מעשה וכו', והנכון כמו שפ"י ר"ת שאינה פותחת בברוך מפני שהיא ברכת הודאה, וכן ברכת הגשמים אינה פותחת בברוך (כשאין לו שדה) מפני שהיא ברכת הודאה. ע"כ.

וַיִּקַּם אַבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחוּ לְעַם הָאָרֶץ – דרגא תביר מרכא טפחא, הלכה (א) כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא שכאן הוא הודאה לה', ושעל כל אחד חלה אותה הלכה, כאן לימד על שמודין לה' (כל) בשורה טובה:

אַבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחוּ לְעַם הָאָרֶץ – תביר מרכא טפחא, הלכה (ב) כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא שכאן הוא הודאה לה', ושעל חלקם לא חלה הלכה (ב), אפשר כי הלכה (ב) היא מתי לא פותחים ברכת הודאה בברוך.

לפיכך שתי תבניות הטעמים לעיל מלמדות על ברכות הודאה שהן מרבנן!!!

אַבְרָהָם – תביר עשוי למעט השתחוויה בברכת הודאה כתיקון חז"ל כנלמד ב-[ש"ע א"ח הלכות תפלה סי' קכא] (א א א') שוחין (ב) במודים (ג א') תחלה (ד) ב וסוף.

נחלת יעקב במאמר המוסגר יעויין ב-[בבלי נדרים לבב] ושם מבואר שמלכי צדק פעל לא כהוגן בהקדימו ברכת אברהם לברכת הבורא ועל כן נענש וניטלה ממנו הכהונה. והנה לפי דברי הפנים יפות פעל כהוגן שהרי הקדים ברכת כהנים שהיא מן התורה לברכת ההודאה שהיא מרבנן. ויש לפרש שהתביעה על מלכי צדק שלא הזכיר שם ה' בברכתו לאברהם והיה צריך לומר "יברך אל עליון ... לאברהם, כמו ברכת כהנים "יברך ה' וישמרך".

בראשית חיי שרה כגח: וַיִּדְבֹר אֶתְּךָ לְאִמֶּךָ

אִם-נִשְׂא אֶת-נַפְשְׁכֶם לִקְבֹר אֶת-מִתִּי מִלְפָנַי וּפְגַעוּנִי בְעַפְרוֹן בֶּן-צֹחַר:

(בר' ח"ש כגח) **וַיִּדְבֹר אֶתְּךָ** – (סלוק) מרכא טפחא, כעין לימוד סמיכות משני הפסוקים הקודמים. ב-[בר' ח"ש כגו] הסכימו לבקשתו לאחוזת-קבר בחברון, ב-[בר' ח"ש כגז] הוא השתחוה לה' על הבשורה הטובה ותוך כך כבדם, ב-[בר' ח"ש כגח] הוא מפתח את כיבודם וע"פ

אלשיך] אם יש את נפשכם כאשר אמרתם תחלה שתוכם טוב ואינו מן השפה ולחוץ באמרכם במבחר קברינו קבר, וע"פ [ב"ר וילנא] **ח"ש נח, ז**, והסבר [שכל טוב] מבקש את תיוכם אל עפרון שיתפייס לבקשתו ואם לאו שיתפללו שיצליח במשא ומתן עם עפרון ו-[מתנות

כהונה] פירש התפללו לו בשבילי (היינו שיש בכוחם להתפלל להצלחתו של עפרון וידע שמצליח בזכות אלהי אברהם), שאותו יום מינו אותו ארכוסטרטיגוס (כעין ראש השרים) אמנם מה' יצא שלא יאה בר נש רב (אברהם) וזבין (קונה) מבר נש זעיר. אבל בדרך ארץ מקובל שגדול עושה עסק עם גדול. וב-[גבול בנימין, ווילאלי בנימין ח, ג, דרוש ה] רצה אברהם להראות שיאמרו לעפרון שזה כבודו שאברהם יקנה ממנו, מלך מהדיוט, **שְׁמַעוֹנִי** – זקא-גדול בתפקיד שלוש, א"א התקין עצמו למלחמה – פגעוני מלשון לך ופגע בו, להראות שיש בכוחו ליטלה ממנו מהבטחת הקב"ה, לדורון – סרסוני בממון כדי שלא יערערו משום דינא דבר מצרא, תפילה – צלו לי.

(בר' ח"ש כגח) **וַיִּדְבֹר אֶתְּךָ** – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב אפשר רבוי כיבודם, רבוי השתדלות שיצליחו לבקש בקשתו. **לְאִמֶּךָ** – אתנה, מגביל אפשר שאם עפרון יכביד בכעין נוטריקון לאו אמור, הרבו תפילה שיתפייס.

(רמב"ן [בר' ח"ש כגח] **אִם-נִשְׂא אֶת-נַפְשְׁכֶם** – מונה רביע, בתפקיד לפחות ארבע דברים – (ט: א) טעמו, אני לא אקבור מתי בקבר אחר, (ט: ב) אבל אם רצונכם שאקבור מתי פגעו לי בעפרון שיש לו מערה בקצה שדהו, ואיננה לו בית קברות אבותיו, כי לשדה היא להם: (ט: ג) וטעם מלפני – כי אם לא תעשו כן אקברנו בארון. (ט: ד) או יהיה טעמו, מתי אשר הוא לפני ואני צריך למהר לקבור: (ט: ה) וטעם ופגעו לי – כי היה עפרון עשיר ונכבד, כאשר אמר ביני וביניך מה היא – ולא יהיה לו לכבוד למכור נחלת אבותיו, כענין נבות הזירעאלי (עיין מלכים א כא), על כן לא הלך אברהם אליו להרבות לו מחיר השדה, ובקש מאנשי העיר שיפגעו בעבורו דרך כבוד:

מלבי"ם [בר' ח"ש כגח]. **לִקְבֹר אֶת-מִתִּי מִלְפָנַי**. – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא קטן כשני לימודים. מהפך פשטא מוציא לפחות לימוד אחד מפשט הכתוב. ... תקנה הזאת שלא לתת אחוזת קבר לאיש נכרי, יש לומר בה שני טעמים. אן י"ל שהיא תקנה כללית שזר לא

יהיה לו אחוזה בתוכם, וכמ"ש גבי שכס והאחוזו בה, שסתם גר אינו יכול להאחז לקנות שם אחוזה, וזה מפני שהאזרחים קודמים לקנות, ובה י"ל שהיתה התקנה רק על המכר לא על המתנה, שבמכר י"ל שהאזרח קודם ובר מצרא, אבל במתנה הלא כל אחד יכול לעשות בשדהו מה שירצה, ואין שייך לומר תנהו במתנה לאזרח הארץ, שהמתנה הוא בשביל שהאזרח הוא מצא חן בעיניו. בן י"ל שהתקנה היא רק על אחוזת קבר מפני שאין רוצים שאיש נכרי יהיה לו הכבוד הזה, שיי"ל בית קברות מיוחד למשפחתו, שזה לא ניתן רק לגדולי הארץ, ובכך זה אחוזה אחת יוכל לקנות גם הגר, ואחוזת קבר אין לתת לו גם במתנה, ואחר שיש ספק בתקנה זאת איך היתה, יש רשות ביד מושל הארץ שהוא ממונה על חוקי המדינה לעשות פירוש לתקנה זו כטוב בעיניו, לכן אמר **שְׁמַעוֹנִי וּפְגַעוּנִי בְעַפְרוֹן בֶּן-צֹחַר**, שאחר שעפרון הוא השופט יוכל להסכים שהפ"ה או טעם הראשון, שהתקנה הוא מצד שהאזרח קודם לקנות, ובהו הצד יכול לתת לו אחוזת קבר במתנה כמו שיכול לתת לו שדה במתנה,

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת (טורדו) כי כל במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: שמעו המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: תמצית ההשקפה: אתנה, סליק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרצא = מרצא; רבו; דרצא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרצא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור רבות, מכל מקום: דרצא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרצא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרצא טפחא – קבוצה שממעותם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקר-קטן – 2; זקר-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקר-קטן ... זקר-קטן בחצי פסוק ... היקש; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחקה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.9 בראשית חיי שרה כגא: (התשע"ט, בהשתתפות 'נחלת יעקב')

בראשית חיי שרה כדא - ט: שבועה עם משפטי התנאים

[א] ואברתם זקן באימתי ותי בקר את-אברהם בפל: [ב] ויאמר אברהם אל-עבדו זקן ביתו המשל בקל-אשר-לו שים-גא ויהי תחת ירכי:
 [ג] ואשבעיך ביה אלתהי השמים ואלתהי הארץ אשר לא-תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבן: [ד] כי אל-ארצי ואל-מולדתהי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק: [ה] ויאמר אליו העבד אולי לא-תאבה האשה ללכת אחרי אל-הארץ הזאת ההשב אישית את-בנה אל-הארץ אשר יצאת משם: [ו] ויאמר אליו אברהם השמר לך פן-תשיב את-בני

שמה: [ז] ואלתהי השמים אשר לקחתי מביית אבי ונאמר מולדתהי אשר דבר-לי ואשר נשבע-לי לאמר ליהוה אפן את-הארץ הזאת הוא ישלח מלאכי לפניך ולקחת אשה לבני משם:
 [ח] ואם-לא תאבה האשה ללכת אחרייך ונקית משבעתי זאת רק את-בני לא תשב שמה:
 [ט] ונשם העבד את-לבו תחת ירך אברהם אדניו וישבע לו על-הדרך הזה:

נברר הנושאים הקשורים בנישואי יצחק עליהם השביע אברהם את העבד. דעת רש"י ודעת התוספות. בגלל הספק האם רבקה הייתה קטנה או גדולה נדרש תנאי כפול. נביא לימוד שרבקה הייתה גדולה ונדרשה רק הסכמתה. נביא לימוד שהעבד לא נישא אלא פעל לפי הוראות אברהם. [בבלי קידושין סא,ב] (הקדמה במשנה נדון האם צריך תנאי כפול במשפטי התנאים) בשלמא לר' מאיר (האומר שצריך תנאי כפול ולראיה מביא את הכתוב הבא), היינו דכתיב: (בר' ח"ש כד,מא) אַז תִּנְקַח מֵאֲלֹתַי (פוסר את העבד מהתנאי הראשון תנאי הון, וְהֵייתָ נְקִי מֵאֲלֹתַי פוסר אותו מהתנאי השני תנאי הלא), אלא לרבי חנינא בן גמליאל, למה לי? איצטריך, סלקא דעתך אמינא, היכא דניחה לה לדידה ולא ניחא ליה לדידהו (היא מסכימה והמשפחה מסרבת) מייתי בעל כרחיהו (יביאה נגד רצונם), קא משמע לן (שלא יביאה אם המשפחה מתנגדת). (לפי עורך מתיבתא ההמשך הוא קושיה על ר' מאיר ור' חנינא) (בר' ח"ש כד,מא) אַם-לֹא תֵאבְדָה הָאִשָּׁה לְמָה לִי? אִיצְטְרִיךְ, סד"א, היכא דניחא להו לדידהו ולא ניחא לה לדידה נייתי בעל כרחא, קא משמע לן (שלא יביאה אם הם מסכימים והאשה מתנגדת, טט: וזה יכול להיות רק אם האשה גדולה ולכן עצמאית).

רש"י מפרש רק את הקטע הראשון בדעת רבי מאיר.

[רש"י בבלי קידושין סא,ב] בשלמא לר' מאיר - דאמר מכללא לא שמענין (מכלל הן אין אתה שומע לאו ולכן צריך את התנאי השני) היינו דכתיב (בר' ח"ש כד,מא) אַז תִּנְקַח מֵאֲלֹתַי לפי שהשביעו (בר' ח"ש כד,מא) אַם-לֹא אַל-בֵּית-אָבִי תֵלֵךְ תחול עליך שבועה ומכללא לא שמענין דאם תלך לא תחול.

למה לי - לפרושי אם תלך תנקה? אלא דאי לא כפליה (אם לא היה כופל התנאי) לא הוה מבטל תנאה לשבועה (לא היה התנאי היחיד מבטל השבועה) דאפי' ילך (הם או היא יסרבו) תחול עליו (השבועה) אם יקח לו אשה מבנות כנען. (ולכן לא יוכל לקחת אשה מכנען) (כלומר לא לא התנאי הכפול אין העבד משוחרר מהשבועה)

היכא דניחא לה - לאשה. ולא ניחא להו - לקרובים. נייתי (יביאה בעל כרחא) - להכי נכתב האי למיתלי נמי בקרובים (בר' ח"ש כד,מא) וְאִם-לֹא יִתְנֶנּוּ לָךְ קְרוּבִים וְהֵייתָ נְקִי. ולכן [רש"י עה"ת] מפרש (בר' ח"ש כד,מא) יהיה נקי מהשבועה לקחת אשה ממשפחת אברהם ויהיה מותר לעבד לקחת אשה מכנען מבנות ענר אשכול וממרא.

[תוספות מסכת קידושין סא,ב] מפרשים את הגמרא על פי (בר' ח"ש כד,מא) אַז תִּנְקַח מֵאֲלֹתַי כִּי תָבוֹא אֶל-מִשְׁפַּחְתִּי וְאִם-לֹא יִתְנֶנּוּ לָךְ וְהֵייתָ נְקִי מֵאֲלֹתַי: ומסקנתם שהיו שתי שבועות, (א) לקחת אשה ממשפחת אברהם (ב) לא לקחת אשה מכנען גם אם לא הצליח לקחת אשה ממשפחת אברהם.

[תוספות] בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב (בר' ח"ש כד,מא) אַז תִּנְקַח מֵאֲלֹתַי אלא לר' חנינא למה לי - תימה מה ענין זה אצל מחלוקת והלא לא היה תנאי אלא בפירוש אמר שישבע לו שיקח אשה לבנו ממשפחתו ואם לא פירש הקרא (בר' ח"ש כד,מא) תִּנְקַח מֵאֲלֹתַי ...

אם-לֹא יִתְנֶנּוּ לָךְ הייתי אומר שהיה עובר שבועה בין יתנו ובין לא יתנו אם לא היה מביא אשה

ומה שפירש הקונטרס (=רש"י) קשה להבין שהרי משמע מתוך פירושו שאם הלך אליעזר למשפחת אברהם והם לא ירצו ליתן לו שיהא מותר בבנות כנען וזה אינו נרדפי זה סלקא דעתא אמינא (היה משמע) דר"ח ב"ג איירי בע"א ממה שאמר ר"מ לכן פי' ר"י (רבי יצחק) בשלמא לר' מאיר דלית ליה מכלל הן אתה שומע לאו (ולכן צריך להתנות תנאי כפול מפורש) אף על פי שסברא הוא כשאדם מתנה עם חבירו אם תעשה זה אתן לך זה ואם לא תעשה לא אתן לך כמו כן כאן, אף על פי שהוא סברא שלא השביעו אלא על מנת שיתנו הוצרך לפרש אם לא יתנו תהיה נקי (כד,מא) וְהֵייתָ נְקִי מֵאֲלֹתַי אבל לר' חנינא דאזיל בתר סברא לפי דעת בעלי (משפטי) התנאים למה פירש (כד,מא) אַם-לֹא יִתְנֶנּוּ לָךְ פשיטא אם לא ירצו ליתן דיהיה נקי ולמורנו ה"ר יצחק נראה ששתי שבועות השביעו אחת שיקח אשה לבנו ממשפחתו ושבועה אחרת שאם לא יתנו, לא תקח אשה מבנות כנען ודייק מדכתיב (כד,מא) וְהֵייתָ נְקִי מֵאֲלֹתַי זאת (שממקום הכתוב נראה שהיא על הליכה למשפחת אברהם) משמע שיש שבועה אחרת (והיא שלא יקח מבנות כנען).

[תוספות הרא"ש מסכת יבמות סא,ב] וכן הוא אומר (בר' ח"ש כד,טז) וְהֵנַחְךָ טַבַּת מִרְאֵה מֵאֲדָר. תימה דהכא משמע דרבקה נערה (בוגרת) היתה ובסדר עולם תניא דלא היתה רבקה אלא בת ג' והגיה ה"ר שמואל חסיד מאשפירא בת י"ד (שנה), ודקדק מהא דתניא ב-[ספרי וזאת הברכה (לד,ז) פיסקא שנו] ... שש זוגות ששנותיהם שוות רבקה וקהת, וקא חשיב קהת ורבקה וקהת חי קל"ג שנים כדכתיב בקרא (טט: (שמ' וא' ויה) וּשְׁנֵי חַיֵּי קָהֵת שְׁלֹשׁ וּשְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה): ואם לא היתה רבקה אלא בת ג' שנים כשנשאה יצחק לא תמצא בשנותיה קל"ג, דבן מ' שנה היה יצחק כשנשאה ובן ס' כשנולד יעקב נמצא כי רבקה כשילדה יעקב בת כ"ג שנים, וכשמתה רבקה לא היו כל שנותיו של יעקב אלא צ"ט שנים שהרי ישמעאל בן ע"ד שנים היה כשנולד יעקב גדול היה מיצחק י"ד שנה ושנותיו של ישמעאל קל"ז, ובו בפרק נתברך יעקב והיה בן ס"ג וי"ד שנים בבית עבר וכ' שנים בבית לבן וב' שנה בדרך דמפקינן מבית סוכות ובו בפרק מתה רבקה כדרשין מ-בר' וישלח לה, וְהֵנַחְךָ דְבָרָה ... אֵלֶינוּ בְּכוֹת: נמצא חסר י"א שנה (לקל"ג שנה אם הייתה רבקה בת שלש בנישואיה), אבל אם היתה בת י"ד שנים כשנשאה יצחק אז יהיה החשבון מכוון, ומיהו לא יתכן להגיה (בסדר עולם מג' שנה ל"ד) כלל דהכי מיתניא התם (בסדר עולם) יצחק אבינו כשנעקד ע"ג המזבח היה בן ל"ז שנה ובאותו הפרק נולדה רבקה וכתוב ויהי יצחק בן מ' שנה בקחתו את רבקה (בסיכום מקורות סותרים לגבי גיל רבקה כשנשאה יצחק).

הסבר ע"פ המקורות. אברהם אבינו משביע את העבד על נישואי יצחק עם תנאי לפי [רש"י] (עה"ת ובבלי קידושין) שבועה לא לקחת אשה מבנות כנען עם תנאי שילך למשפחתו ויקח אשה משם. אברהם לא מציין אם היא קטנה ומספיק רק הסכמת קרובים (אביה או אמה ואחיה) או האם היא גדולה וצריך רק את הסכמתה. [רש"י] מפרש שאם ילך ולא יסכימו (הקרובים אם היא קטנה, או היא כגדולה) אז יכול לקחת מבנות כנען.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ד) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: עמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: **תנ"ך**, **סליק** – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לפי **[תוספות]** שתי שבועות, (א) לקחת אשה ממשפחת אברהם (ב) לא לקחת אשה מנענן גם אם לא הצליח לקחת אשה ממשפחת אברהם. לפי **[תוספות הרא"ש]** ע"פ **[ספרי]** רבקה בת 14 או 14.5 שנה בנשואיה ועצמאית ורק דעתה קובעת.

העבד מברר תנאי השבועה עם האשה גדולה ורק הסכמתה מספיקה **(בר' ח"ש כד,ה) אולא לא-תאבה האשה** (זקף-קטן כשתיים) שיש בזה שני אופנים (א) לא מסכימה לנישואין וכבוגרת אין דעה לקרובים (ב) רוצה בנישואין אבל להשאר במקומה (ראה בהמשך)

במענה לביורר העבד על אשה גדולה, אברהם מוסיף תנאי כפול כמשפטי התנאים **(בר' ח"ש כד,ה) ואם לא תאבה האשה ללכת אחריך** ו**נְקִיָּת מִשְׁבַּעְתִּי זֹאת**

(בר' ח"ש כד,ה) ואם לא תאבה האשה ללכת אחריך – מקף קדמא מהפך פשטא מונח זקף-קטן, **(בר' ח"ש כד,ה) ואם לא** – מקף מברר ע"פ **[בבלי קדושין סא,ב]** בין שני מצבים לר' חנינא בן גמליאל (א) האשה מסכימה הקרובים לא מסכימים (ב) הקרובים מסכימים האשה לא מסכימה

(בר' ח"ש כד,ה) ואם לא – קדמא, תנאי מוקדם לליקוחין הסכמת כולם ולא ליקוחין בעל כורחם של הקרובים או בעל כרחיה של האשה. **(בר' ח"ש כד,ה) תאבה האשה ללכת אחריך** – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני דברים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהדברים יוצא מפשט הכתוב.

שני דברים (א) פשט - לא מסכימה לנישואין (ב) יוצא מהפשט מסכימה אבל רק במקומה. אפשר כי טעם מלת **ללכת** מונח מוסיף מצב בתוך זה, שאפילו לנישואין בלבד ולא להישאר בחוק לא יצא יצחק מארץ כנען **רק את-בני לא תשב שמה:**

תנאי כפול צריך במצב של ספק. התנאי הכפול של בני גד ובני ראובן היה נחוץ למצב שהם לא יעברו חלוצים ואז אינם מקבלים נחלה בעבר הירדן כבקשתם ויש ספק האם יקבלו נחלה בעבר הירדן המערבי. לכן מחויב התנאי הכפול למצב, שאם לא יעברו חלוצים אז ינחלו בעבר הירדן המערבי.

התנאי הכפול אצל רבקה הוא בגלל הספק האם היא קטנה או גדולה. בקטנה לא צריך הסכמתה. בגדולה צריך הסכמתה בלבד. ועוד ספק שמא אחד מהם לא יסכים ולכן לא יהיו נישואין והעבד משוחרר משבועתו. ולרש"י יקח אשה מנענן, לתוספות לא יקח אשה מנענן.

מוצע הסבר בפנימיות התורה לטעם **(בר' ח"ש כד,ה) ואם לא** – קדמא, ולהוצאת הכתוב מפשרו ולקוראו **תאבה האשה** ולסימן שבקש העבד לאשה המיועדת ליצחק ושאינו ניוחש. אברהם אבינו מלמד לעבד לבצע מבחן לאשה על המים קודם לבחירתה. המבחן המיוחד במינו שבו תהיה לאשה סייעתא דשמיא מופלאה תראה לאשה שהיא ראויה לנישואין מיוחדים והיא תבחר להנשא למשפחה המיוחדת ששלחה עבד מיוחד ומבחן עם גלוי עזרת השם המיוחדת. נתבונן במלים

(בר' ח"ש כד,ה) אחריך ונקיית – גי' המלים המוטעמות זקף-קטן זקף-גדול עולה $239 + 566 = 805 = 805$ = תת"ה = תשק"ה = השק"ת, בדוק את האשה בבקשה ש-תשק"ה אותך ובאמצעות השק"ת תשק"ה הגמלים. מכאן שמבחן המים אינו ניוחש. ר' אורי דסברג ז"ל מכון צומת, הביא "הרמב"ם מביא כדוגמא לניחוש האסור מן התורה את תנאו של אליעזר עבד אברהם על עין המים". הראב"ד טוען כנגדו "איך חשב על צדיקים כמותם עבירה זו?".

ההפרש בין גי' המלים המוטעמות זקף-קטן זקף-גדול ובין גי' המלים זקף-קטן זקף-גדול"ל העולה תקע"ו (576) מחושב כך: $(576 - 805) = 229$ עולה רכ"ט עולה ר' (פעמים) כד"ה ומרומז ב- **ותע ר פדה**, אפשר רמז שהאשה תעשה החסד בזריות והרבה פעמים כמעיד הכתוב אח"כ **(בר' ח"ש כד,ה) ותמחר פדה אליהשקת ותרץ עוד אליהבאר לשאב ותשאב לכליגמליו:**

בראשית חיי שרה כד,ז – מא: מסיפור העבד לומדים ששבועת אברהם מלווה באלה. ושני אופני ניקוי מהשבועה. **[לז] וישבעני אדני לאמר לא-תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי ישב בארצו:**

[לח] אם-לא אל-בית-אבי תלך ואל-משפחתי ולקחת אשה לבני: שבועה עם התנאים (א) - (כד,ז) לא לקחת אשה מבנות כנען (ב) - (כד,ז) לקחת אשה ממשפחת אברהם בלי לציין אם היא קטנה או גדולה. בתגובה למאמר העבד **[לט] ואמר אל-אדני אלי לא-תלך האשה אתרי:** אברהם מכליל סעיף בשבועה עם היא גדולה **[מ] ואמר אלי ה' אשר-התהלכתי לפניו ישלח מלאכו אתך והצליח דרפך ולקחת אשה לבני משפחתי ומבית אבי:**

[מא] אז תנקה מאלתי כי תבוא אל-משפחתי ואם-לא יתנו לך ויתני נקי מאלתי: תנאי כפול, תלך למשפחה. **ואם-לא יתנו לך** – מקף מהפך פשטא זקף-קטן, מקף מברר אם האשה ברשותם או ברשות עצמה. אם ברשותם היינו האשה קטנה ולא יתנו לך – נקי משבועה באלה. אם היא ברשות עצמה ואינה מסכימה – **(בר' ח"ש כד,ה) אז תנקה מאלתי.** ופי' **[בעל הטורים]** ואברהם אמר **(בר' ח"ש כד,ה) משבעתי.** שהוא החמיר עליהם לומר שהביאו באלה שהיא חמורה יותר (עיין שבועות לו א), כדי שיתרצה:

[אור החיים] (בר' ח"ש כד,ה) ונקיית משבעתי זאת. פירוש מקיחת אשה לבנו מאת מולדתו אבל משבועת קיחת בת כנען במקומה עומדת שהוא דבר התלוי בידו: **ונקיית** – זקף-גדול המרמז לשלושה דברים, כעין שניים באופן אחד ואחד באופן אחר, התלויים בידו של העבד (א) שלא יקח בת כנען בהחלט (מזה אין נקוי) (ב) שיקח אשה ממולדתו (ממשפחתו) של אברהם (ג) שהאשה תבוא לארץ כנען ולא שיצחק יצא מארץ כנען (מ-ב) ו-ו (ג) יש נקוי). אפשר שפירוש זה מקורו ב-**[תוס' קידושין סא,ב]** שהיו שתי שבועות. רש"י מפרש שאם לא יתנו יקח מבנות ענר אשכול וממרא. ותוס' לא מתירים מהן. שאז יצחק לא יהיה גר אלא תושב ולא תחיל הגירות של ברית בין הבתרים. **זאת** – אתנח, מגביל הנקוי משבועה לקחת רק ממשפחת אברהם, אבל מותר השבועה המונעת לקחת מבנות כנען כפי' התוספות **[שלל דוד]. רק את-בני וגו'.** לא השביעו על דבר זה ואין זה אלא תשובה לאומרו **(בר' ח"ש כד,ה) תהשב אשיב וגו':**

אור החיים (בר' ח"ש כד,ט) וישבע לו על-הדבר הזה. פיי' על בת כנען בהחלט ועל ארץ מולדתו אם תרצה לבא עמו: **וישבע לו** - (אתנח) מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשתי שבועות (א) שלא יקח בת כנען בהחלט (ללא תנאים) (ב) שיקח מ- ארץ מולדתו. אפשר כי טעם מונח של **וישבע** מרבה בשבועה זאת את התנאי "אם תרצה לבא עמו".

[בעל הטורים] (בר' ח"ש כד,מא) כי תבוא אל-משפחתי. ולא אמר "אל בית אבי", לומר שאם לא ימצא מבית אב יקח מבית אם: **אל-משפחתי** – מקף מברר בין בית אב ובין בית אם. **אל-משפחתי** – אתנח כמגביל קודם לבדוק בבית אב.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג: **תמצית ההשקפה**: **אתנה**, **סלוק** - סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; **מונח** - רבוי; **מהפך פשטא** - מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דראג** - מצרף; **תבר** - מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרחא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** - קב' שעשויה לגדול, תור רבבות, מכל מקום; **דראג תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקא-קטן** - 2; **זקא-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק - היקש; השלישיה: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; **קדמא ואולא** - בסדר זה או הפוך, כצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

(מקור א) **[ילקוט שמעוני ח"ש רמז קז] (בר' ח"ש כד,יא) לַעֲת עֲרֵב לַעֲת צֵאת הַשְּׂאֵבֶת** אמר ר' הונא בשעה שאדם הולך ליקח אשה ושמע קל כלביא מנבחין הוא ציית מה אינון אמרין לעת ערב

[מדרש בראשית רבא, מנחת יהודה, (סוף פירושו) פרשה נט ע' 639 (אוצר החכמה)] ויהיה טעם המאמר בשעה שאדם הולך ליקח אשה ושמע קול אלו האנשים מנבחים ומזלזלים הוא מצית מקשיב ומאזין למען ידע מה שהם אומרים על האשה שהולך לקחתה כמו שאליעזר בא אל באר המים **לַעֲת עֲרֵב לַעֲת צֵאת הַשְּׂאֵבֶת** לעת שיוכל לציית מה שידברו על הנערה שהלך ליקח לאשה לבן אדוניו. (כגון היש לה מומין, איך מתנהגת המשפחה)

כתב שמכנה את המספרים לשון הרע בתאר כלבים מנבחים הסוככים בעיר לעת ערב (ועליהם נאמר) **(תה' נט, וגם יז) 'ישבו לְעֵרֵב יְהוּמֵי כְּלָבִים וְיִסְבְּבוּ עִיר: (ח) הַגָּדוֹל וְיִבְעִיעוּן חֲרָבוֹת בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם פִּיֵּי שִׁמְעֵ: [אגרא דכלה ע' רפב (אוצר החכמה)]** כלבים מנבחים בבחינה הגורמת למוות, ואשה רעה מר ממות ... והכלבים צועקים ... טוב לפני האלקים ימלט ממנה. (מקור אחר) סימן למלאך המות ולכן שלא ישא אותה אשה

להרחבת ענין שמיעת רכילות נביא דעת ה-[חפץ חיים, ה' רכילות כלל ה, אות ב] שמיעת רכילות בלבד יש בה איסור ... דלענין שמיעה היכא דהוא מבין מתחלת הסיפור שתהיה ידיעת דבר זה נוגע לו על להבא אם אמת הוא, כגון שהוא רואה שחבירו רוצה לספר לו איך שפלוני רוצה להזיקו בגופו או בממונו וכיוצא בזה, בודאי(ג) מותר לשמוע לכתחלה כדי לידע איך לחוש ולהשמר ממנו. אבל לקבל בהחלטה אסור מן התורה בכל גווני, רק דרך חשש בעלמא

[חפץ חיים, ה' רכילות ציורים ציור שלישי אות ז] והוא הדין לגלות לחתן את ענין המחיתון, גם כן דינא כנ"ל, דהיינו אם הוא יודע חולי הפנימית שיש במשודכת אך הם מסתירים מהחתן, אין על המגלה חשש איסור רכילות, אך שלא יחסרו בזה הפרטים הנ"ל וביארתים בבאר מים חיים סעיף קטן ח'.
וכן אם נשמע על בית המחיתון שלו כי הוא בית פריצות, ודבר זה ידוע שהוא סיבה גדולה להפסיד על ידי זה התכלית הנרצה, גם כן צריך לגלות דבר זה, ובזה אין צריך הפרטים הנ"ל (ועיין בבאר מים חיים סעיף קטן ט'). רק שיתבונן אם יהיו דבריו נשמעים, דבשידוך מצוי מאוד שלא ישמע לו, ויבוא הדבר אחר כך רק לרכילות.

(בר' ח"ש כד,יא) לַעֲת צֵאת הַשְּׂאֵבֶת - לַעֲת - טפחא (תפקיד א) להתאפיין מהכתוב אחריה ותבנית טעמי **צֵאת הַשְּׂאֵבֶת** - מרכא מרבה, סלוק מגביל (תפקיד ב) השפעת האפיון המאוחד, ברבוי הגבלות על הלימוד השני מהכתוב לפניו - שמיעת רכילות לתועלת, לחשוש ולא לקבל באופן מוחלט.

(כד,יא) צֵאת הַשְּׂאֵבֶת - מרכא סלוק, מרכא מרבה, סלוק מגביל. ריבוי סיבות שעבד אברהם הגביל עצמו לחנות **מחויץ לעיר אל-באר המים** (סיבה א. חניית עבד אברהם על המים היא המלמדת על המדרשים הבאים) **[פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)] (בר' ח"ש כד,יא) אל-באר המים**. כל הצדיקים שיצאו ממקומם הלכו אל הבארות, משה וישב על הבאר (שמות ב טו), יעקב והנה באר בשדה (בראשית כט ב), (סיבה ב ועוד) **[מלבי"ם] (בר' ח"ש כד,יא) [יְבַרְכֶּךָ]**. זאת שנית הסכים **שיקח אשה מבנות עניים**, וע"כ הכריך הגמלים אצל הבאר שלשם יבואו השואבות, וזה מבואר שהעשירים אין שולחים את בנותיהם לשאוב מים כי יש להם עבדים ושפחות, ויש בכ"מ חוטבי עצים ושואבי מים בשכר, רק העניים שולחים את בנותיהם לשאוב ושיער כי מי ששולח בתו לשאוב מים ובפרט שהבאר חוץ לעיר הוא לא יחשוך את בתו מלכת לארץ אחרת לקחת איש עשיר וגדול כיצחק, ולא ירע בעיניו מה שהולכת עם עבד, אחר שאינה חוששת על כבוד והולכת לעת ערב עם משאבים, ואחר שאז אינו מבקש מן הנערה רק שתהיה יפת תואר וטובה במדות, ע"ז בקש מה' שיפיע עזר ההשגחה לזה בסימן שעשה לעצמו בזה:

עבד אברהם הסיק שהיה לו קפיצת הדרך ואף-על-פי-כן הגיע רק לפנות ערב שזה סימן שזאת עת רצון להתפלל להצלחת השליחות ולהצגת המבחן. **[באר מים חיים-דאריך-- (בר' ח"ש כד,יא) [יְבַרְכֶּךָ הַגְּמָלִים מחויץ לעיר אל-באר המים לעת צֵאת הַשְּׂאֵבֶת: [יב] וַיֹּאמְרוּ הִיא אֵלֵהֵינוּ אֲבֵרְהֶם הַקְּרָה-נָא לְפָנֵינוּ הַיּוֹם וְעֲשֵׂה-חֶסֶד עִם אֲדֹנָי אֲבֵרְהֶם:**
כי בתחילה הרביצם סתם סמוך לבאר מים כדי להשקותם ואחר כך כשראה שהיה **לַעֲת עֲרֵב לַעֲת צֵאת הַשְּׂאֵבֶת** אמר **עתה עת להתפלל לפני אלהי אדוני אברהם להציג סימן איזה נערה אשר הוכיח לבן אדוני. ועוד נראה כי אחר שנאמר קודם ויקם וילך וכבר כתבנו שהיקמה וההליכה ביום אחד היה מה שהיה מהלך שבעה עשר יום כמאמר חז"ל (בפרקי דרבי אליעזר מובא בילקוט רמז ק"ט) ועל כן נתן אל לבו לומר מה זה עשה אלהים שהביאני עד הלום לעת ערב כיון שההליכה בדרך נס היה שלא בטבע העולם בקפיצת הארץ, הנה הארץ יכול לקפוץ במאמרו של הקדוש ברוך הוא ברגע אחת ומה עכבני ה' כל היום ואבוא **לַעֲת עֲרֵב** אם לא שאציג סימן עתה לפי שהוא **עת צֵאת הַשְּׂאֵבֶת** ואבחון הנערה אשר אמר אלהים להיות אשה לבן אדוני.**

דרך ארץ לטפל בבעלי חיים. **[רשב"ם] (בר' ח"ש כד,יא) [יְבַרְכֶּךָ הַגְּמָלִים]** - שני ברכיים יש לגמל זה על זה וצריך להבריכו פעמים קודם שישתה מפני גובהו. והוא שאמרו חכמים בשחיטת חולין וכנגדו בגמל ניכר:
[רד"ק] (בר' ח"ש כד,יא) [יְבַרְכֶּךָ הַגְּמָלִים] - הרביצם על ברכיהם שינוחו וכדי להשקותם, ובין כך התפלל לאל שיזמין לו כפי מה שצריך: דרך-ארץ להאכיל קודם בעלי חיים ואח"כ להתפלל.

(בר' ח"ש כד,יא) [יְבַרְכֶּךָ הַגְּמָלִים מחויץ לעיר] - דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, שעל כל פרט חלה אותה הלכה או ענין. קבוצת הפרטים הם הורדת הגמלים בשלבים על ברכיהם כדי שישתו במנוחה ובנוחות. דרך-ארץ כיצד לטפל בבעלי חיים.
[רד"ק] (בר' ח"ש כד,יא) אל-באר המים - סמוך לבאר המים: **אל-באר** - מקף בורר משמע סמוך ולא משמע בתוך. **(בר' ח"ש כד,יא) אל-באר המים** - מונח (רבוי אין הסבר) אתנה כהגבלה. כאן הגבלת הבאר לשתית בהמות. כפי' **[ש"ת מהר"ק החדשים סימן לה] ...**
דבאר ומעין היו שם, מן המעייץ היו שותים הבני אדם ובאר היו שותים בהמות ... והיינו דכתיב שאיבה לגבי באר ומילוי לגבי מעין, דבדבר העמוק שייך לישנא דשאיבה ובמעין שהוא על פני הקרקע שייך לישנא דמילוי, (מדגיש את המאמץ של רבקה בהשקיית הגמלים)
בדרך סוד: **[פירושו הסולם לזוהר - בראשית חיי שרה (דף קכ"ח ע"א) מאמר ענייני תחית המתים אות קעג]**
אמר ר' אבא וכו': אר"א, **(בר' ח"ש כד,יא) לַעֲת עֲרֵב**, זהו יום הששי, שהוא ערב השבת (סוף אלף ששי), ... **לַעֲת צֵאת הַשְּׂאֵבֶת**, אלו הם תלמידי חכמים השואבים מימיה של תורה, שהוא עת לצאת, ולהתנער מן העפר, דהיינו לקום לתחיה. **[ביאורי זוהר, דב בער בן שניאור זלמן מלאדי ע' 116 (אוצר החכמה)]** (זקא-קטן מרמז לקימת שתי מיני נשמות) יש נשמות מארי תורה ויש נשמות מארי מצוות.

ב"ה טוב טעם ודעת (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים קי"ט, שם: טעם המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג: תמצית ההשקפה: אֲתָנָה, סְלוּק = סוּף-פְּסוּק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מוֹנָח = רבוי; מוֹצֵיא מִפְּשֵׁט; מֵרַקָּב = מֵרַקָּב, רְבוּי; דְּרָגָה - מֵצָרָה; תְּבִיר - מְחַלֵּק, מִמְעַט, לֹא מְמַשׁ; טַפְחָא = טַרְחָא - שְׁנוּי מִשְׁמַעוֹת, רְבוּי מִתְּפִשָּׁה; מֵרַקָּב טַפְחָא - קָב' שְׁעוּיָה לְגוּלָּה, יְתוּר לְרִבּוּת, מְכַל מְקוּם; דְּרָגָה תְּבִיר טַפְחָא - קְבוּצָה עִם הַלְכָה שׁוֹה לְפִרְטִיָּה; מֵרַקָּב תְּבִיר טַפְחָא - קְבוּצָה עִם הַלְכָה לֹא שׁוֹה לְפִרְטִיָּה; תְּבִיר מֵרַקָּב טַפְחָא - קְבוּצָה שְׁמַעוּתִים הַלֵּק מִפְּרִטִיָּה מְעַנִּין מְסוּיִם; מֵרַקָּב - בְּר"כ בּוֹרֵר לְיִמּוּד אַחַד מֵרַב אִפְשָׁרוּיִת; פְּסָק 1 - סוּדוֹר שְׁנַחֲלֵק, הַשְׁלֵם וְהַחֲלֵק נְדָרִישׁ; זְרָקָה סְגוּלָּה - מוֹסִיף מֵהַעֲנִין עַל הַעֲנִין אוֹ גּוֹרַע מִמֶּנּוּ; פְּשׁוּטָא - פְּשׁוּטָא 1; זְרָקָה-קֶטֶן - 2; זְרָקָה-גְּדוּלָּה - 3; רְבִיעַ - 4; מוֹנָח רְבִיעַ - לְפִתּוֹת 4; ... זְרָקָה-קֶטֶן ... זְרָקָה-קֶטֶן בְּחֵצֵי פְּסוּק - הִיקֵשׁ; הַשְׁלִישִׁיָּה; (קְדָמָא - סוּדוֹר קְדִימוֹת; אֹלָא = גְּרִישׁ - גְּרִישׁ 5 - יוֹצֵא מֵהַעֲנִין; קְדָמָא וְאֹלָא - בְּסוּדוֹר זֶה אוֹ הַפּוֹךְ, הַצְנַת נוֹשָׂא וְלִמּוּד פְּרִטִי בְּסוּדוֹר מֵתָאִים, מְלַמֵּד וְלִמֵּד, כַּעֲיֵן מְדוּת מִ"ג מְדוּת דִּר' יִשְׁמַעְלָא וְל"ב מְדוּת דִּר' אֲלֵעוּר עִם הַמְלִים כָּלֵל, פְּרִט, רְבוּי, מִיעוּט), תִּלְשָׁא-קְטָנָה = תִּרְסָא - דְּרוּשׁ בְּפִסּוּק שְׁעוּר, מְחִיצָה, עִמְרִיָּה, שְׁגָה = שְׁכַחָה: תִּלְשָׁא-גְּדוּלָּה = תִּלְשָׁא - דְּרוּשׁ בְּפִסּוּק וּלְפִנּוּי שְׁעוּר, מְחִיצָה, עִמְרִיָּה, שְׁגָה = שְׁכַחָה: פּוֹר - דְּרוּשׁ מֵהַפְּסוּק רְעִינּוּ לְנוֹשָׂאִים אַחֲרָם בְּתוֹשְׁבַע"פ.

1.11 בראשית חיי שרה כג,א: (התשפ"א)

בראשית חיי שרה כג,ב: וַיִּשְׁתַּחֲוּ אַבְרָהָם לְפָנָי עִם הָאָרֶץ:

[בראשית רבה, (מהדורת וגשל) חיי שרה פנ"ח, (בר' ח"ש כג,ב) וַיִּשְׁתַּחֲוּ אַבְרָהָם לְפָנָי עִם הָאָרֶץ: מֵכַאן שְׁמוּדִים עַל בְּשׂוּרָה טוֹבָה. (רש"י ב"ר שם) ... וַיִּשְׁתַּחֲוּ ... לְשׁוֹן הוֹדָאָה ... לְפִיכָךְ מִשְׁתַּחֲוִים בְּהוֹדָאָה תְּחִילָה וְסוּף, שְׁהוֹדָאָה הִיא הַשְׁתַּחֲוָאָה וְכֵן בְּבִרְכַת אַבּוֹת לְפִי שְׁהִיא כַּעֲיֵן בְּרִכַת הוֹדָאָה לְפִי שְׁכַתוּב (נחמיה ט,ו) אֶתְהִי הוֹדָאָה הִ' לְבִדְרָה אֵת אֶתְהִי אֶתְהִי שְׁמִי שְׁמִי הַשְּׁמִים וְכָל-צָבָאָם הָאָרֶץ וְכָל-אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַשְּׁמִים וְכָל-אֲשֶׁר בָּהֶם וְאֶתְהִי אֶתְהִי אֶתְהִי וְצָבָא הַשְּׁמִים לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים: (נחמיה ט,ט) אֶתְהִי הוֹדָאָה הִ' הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּסֶרֶת בְּאֲבָרָה וְהוֹצֵאתָ מֵאֶרֶץ פְּשָׁדִים וְשָׁמַתְּ שָׁמָּה אַבְרָהָם: ... סְמוּךְ מַעֲשֵׂה אַבְרָהָם לְמַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וְאֶרֶץ לִוְמֵר שְׁבֻכּוֹתוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם וּמִצִּינּוּ כְּתִיב הַשְׁתַּחֲוָאָה (נחמיה ט,ו) וְצָבָא הַשְּׁמִים לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים: לְפִיכָךְ הַקְדִּים הַקְב"ה בְּרִכַת אַבּוֹת לְבִרְכַת תְּחִילָה הַמְתִּים שְׁדִין הוּא מִי שְׁגָרַם לְבִרְיָאוֹת כָּל הַבְּרִיּוֹת הַלְלוּ אֶתְהוּר בְּעֵנִין זֶה שְׁכּוֹלֵן מִשְׁתַּחֲוִים לְפָנָיו דִּין הוּא שְׁיוֹקֵדֵם בְּרִכַת שְׁלֹו לְשִׁלְהֵם וְהוֹאִיל וּמִצִּינּוּ בַּה הַשְׁתַּחֲוָאָה בְּמַעֲשֵׂה אַבּוֹת לְפִיכָךְ מִשְׁתַּחֲוִים בְּבִרְכַת אַבּוֹת תְּחִילָה וְסוּף.

(בר' ח"ש כג,ב) וַיִּשְׁתַּחֲוּ אַבְרָהָם - פְּשׁוּטָא זְרָקָה-קֶטֶן, זְרָקָה-קֶטֶן בְּתַפְקִיד הַמְסַפֵּר שְׁתִּיִּים. לְלִמּוּד מֵכַאן שְׁתִּי הַשְׁתַּחֲוָאוֹת בְּבִרְכַת הוֹדָאָה תְּחִילָה וְסוּף. וְכֵן בְּבִרְכַת אַבּוֹת לְפִי שְׁהִיא כַּעֲיֵן בְּרִכַת הוֹדָאָה אַבְל זֶה נִלְמַד מִסְּמִיכוֹת הַכְּתוּבִים (נחמיה ט,ו) וְצָבָא הַשְּׁמִים לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים: (נחמיה ט,ט) אֶתְהִי הוֹדָאָה הִ' הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּסֶרֶת בְּאֲבָרָה. בְּנוֹסָף תְּבִינִית הַטְּעָמִים בְּכְתוּב זֶה ... זְרָקָה-קֶטֶן ... זְרָקָה-קֶטֶן בֵּין שְׁנֵי קִיסָרִים (ב-נחמיה ט,ט) סְלוּק ... אֲתָנָה) בְּתַפְקִיד הִיקֵשׁ מִרְמוֹת לְהִיקֵשׁ נוֹשָׂא כְּלִשְׁהוּ מֵאֲבָרָה לְנוֹשָׂא דוֹמָה בְּתוֹרָה וּבְתוֹרָה שְׁבַע-לְפָה. אוֹלֵי זֶה כְּתוּבִילַת ("ב"ר שם) מֵכַאן שְׁמוּדִים עַל בְּשׂוּרָה טוֹבָה. הַשְׁתַּחֲוּוֹת הַבְּרִיאָה לְיִמּוּדָה בְּמִידַת סְמוּכִים לְהַשְׁתַּחֲוּוֹת בְּבִרְכַת אַבּוֹת, תְּחִילַת אַבּוֹת הִיא אַבְרָהָם אַבְיָנוּ, מִמֶּנּוּ לְהִיקֵשׁ מֵכַאן שְׁמוּדִים עַל בְּשׂוּרָה טוֹבָה.

[חכמת התורה, חיי שרה, רב קלוגר שלמה, ע' קסח (אוצר החכמה)] - וַיִּשְׁתַּחֲוּ אַבְרָהָם - פְּשׁוּטָא זְרָקָה-קֶטֶן, זְרָקָה-קֶטֶן בְּתַפְקִיד הַמְסַפֵּר שְׁתִּיִּים. הַשְׁתַּחֲוָה לְעַפְרוֹן לְפָנָי עִם הָאָרֶץ, הַשְׁתַּחֲוָה לְשָׁמַיִם לְפָנָי עִם הָאָרֶץ עַל הַבְּשׂוּרָה הַטּוֹבָה שְׁעַפְרוֹן הַסְּכִיִּים לְתַת הַשְּׁדָה וְהַמְעַרָה כְּנֵאמֵר (ב-כג,א).

(בר' ח"ש כג,ב) לְפָנָי - טַפְחָא כְּשֵׁנוּי ('ע' קפח שם) שִׁיחֲשָׁבו עִם הָאָרֶץ שְׁמִקְבֵּל מִתְּנָה מֵעַפְרוֹן, כִּי עַפְרוֹן לֹא רָצָה לְפָרְסֵם שְׁמוּכֵר וּבִסְכוּם גְּדוּל. רְבִי פִירֵשׁ ב- [קול דודי, רב דוד פראנד (אוצר החכמה)] עִם הָאָרֶץ רָצוּ לְתַת הַשְּׁדָה וְהַמְעַרָה בְּחִינָם, עַפְרוֹן רָק לְעֵינֵי בְנֵי עֲמוֹ רָצָה לְתַת בְּמִתְנָה, אַבְל בְּאֵמַת רָצָה תְּשׁוּלֹם.

(בר' ח"ש כג,ב) עִם הָאָרֶץ - מֵרַקָּב מֵרַבָּה סְלוּק מִגְּבִיל, בְּסָה"כ רְבוּי הַגְּבִילוֹת. אַבְרָהָם הַצְּנִיעַ עֲצָמוּ וּבִיטֵל נַפְשׁוֹ כְּדִי לִזְכּוֹת בְּמַעֲרַת הַמְּכַפְלָה שְׁבָה הַפְּתַח לְגַן-עֵדֶן. בּוֹזֵמֵן שִׁישְׂרָאֵל עוֹשִׂים רָצוֹן הַמְּקוּם אֲזִי הוּא הַחֲסֵד שְׁרִשׁוּ לְמַעְלָה וְאִין יָד אָדָם שׁוֹלֵט בּוֹ רַק מִי שְׁהוּא מְזַרַע אַבְרָהָם וּבוֹחֵר בְּדַרְכּוֹ וְעוֹשֵׂה כְּמַעֲשָׂיו, אַבְל בּוֹזֵמֵן שְׁאִין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רָצוֹנוֹ שֶׁל מְקוּם אֲזִי הוֹשִׁלְךְ מִדַּת יַעֲקֹב שְׁהוּא מִידַת הַחֲסֵד וְהַצְּדָקָה.

(בר' ח"ש כג,ב) עִם הָאָרֶץ - ב- [תורה שלמה] וְכֵן ב- [מקראות גדולות המבואר, עוז והדר (אוצר החכמה)] הַגִּירָסָה עִם-הָאָרֶץ - מִקַּף כְּבוֹרֵר בֵּין אֲנָשִׁים חֲשׁוּבִים וּבֵין אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים.

זֶה מֵתָאִים לְמַדְרֵשׁ ב- [תורה שלמה טו] בְּשֵׁם הַמְּדַרְשׁ הַגְּדוּל] וְהוּא ("א"ע) ע"ה הִיא מִשְׁפִּיל עֲצָמוּ בְּמִידַת הָעֵנוּה וְהַצְּנִיעוּת עִמָּהֶם וְאִפִּילוֹ לְפָנָי הַפְּחוּתִים שְׁבָהֶם, שְׁנֵאמֵר (בר' ח"ש כג,ב) וַיִּשְׁתַּחֲוּ אַבְרָהָם לְפָנָי עִם הָאָרֶץ:

אַבְל טַעַם סְלוּק שֶׁל הָאָרֶץ מִגְּבִיל אֵת הָעֵנוּה וְהַהֲתַבְטְלוֹת לְפָנָי עִם הָאָרֶץ כְּמוֹסְבֵּר ע"י [פִּרְדֵּס יוֹסֵף, דְּרִשׁוֹת, רַב סְקוּסוּבְּקִי יוֹסֵף ע' רַעַז (אוצר החכמה)] ... וַיִּשׁ לִוְמֵר בּוֹזֵה, עַל פִּי מָה שְׁבִיאָר הַמְּהַרְשָׁא שֶׁם וּז'ל כְּלַפִּי מָה שְׁאִמְרוּ בְּפִרְק בְּנֵי הָעִיר [מְגִילָה כח,א] אִמֵּר רְבִי יוֹחָנָן כָּל תְּלִמִּיד חֲכָם שְׁמַבְרֵךְ לְפָנָיו אִפִּילוֹ כְּהֵן גְּדוּל עִם הָאָרֶץ, אוֹתוֹ תְּלִמִּיד חֲכָם חִיִּיב מִיתָה, שְׁנֵאמֵר (מְשַׁלִּי ח,לו) כָּל מִשְׁנֵאֵי אַהֲבוּ מוֹת, אֵל תְּקִיר מִשְׁנֵאֵי אֵלָא מִשְׁנֵאֵי (שְׁגוֹרְמָן לְבַנ' אָדָם לְשִׁנְאוֹתוֹ, שְׁהוֹרָאָה תְּלִמִּיד חֲכָם שְׁפֵל לְפָנָי עִם הָאָרֶץ אוֹמֵר אִין נַחַת רוּחַ בְּתוֹרָה, רַש"י), ... נִמְצְוִנוּ לְמַדִּים, שְׁאֵע"פ שְׁצִרִיךְ הָאָדָם לְהִיּוֹת תְּמִיד בְּעֵנוּה וּבְשִׁפְלוּת הָרוּחַ, אֲמַנָּם עֲלֵיו לְהַתְחַזֵּק וְלִהְיוֹת בְּחִינַת וַיִּגְבֵּה לְבוֹ בְּדַרְכֵי ה', וְהַתְּלִמִּיד חֲכָם צָרִיךְ לְדַעַת שְׁהוּא קוֹדֵם לְעַם הָאָרֶץ, וְצָרִיךְ לְהַחֲשִׁיב אֵת תּוֹרָתוֹ שְׁהוּא לּוֹמֵד, וְלֹא לְהַכְנִיעַ וְלְהַשְׁפִּיל עֲצָמוֹ.

בראשית חיי שרה כג,ד: וַיִּעַן עֶפְרוֹן אֶת-אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ:

[תורה שלמה טז] (כג,ד) נָתַתִּי, אִמִּירַתְךָ שֶׁל צְדִיקִים מַעֲשֵׂה דְלָא כְּתִיב אֲתָן אֵלָא נָתַתִּי [לַקַּח טוּב]. [תו"ש הערה טז] ... וְכ- [שְׁכַל טוּב] (כג,ד) נָתַתִּי לְשׁוֹן עֵבֶר כְּלוֹמֵר כְּבֵר גְּמִרְתִּי בְּלִבִּי לְקִנּוּתָהּ בְּדַמִּים וּדְבָרֵי מַעֲשֵׂה הֵם. ... וְה- [רשב"א בְּקְדוּשִׁין כ"ו] לְמַד מִדְּבָרֵי הַתְּרַגּוּם דְּבִשְׁטֵר מִכֵּר אַעֲפ"י שְׁאִינוּ כּוֹתֵב וְהִרְיִנִי מוֹכֵר לוֹ אֵלָא וּמְכַרְתִּי לוֹ לֹא שְׁטֵר הוֹדָאָה אֵלָא שְׁטֵר מִכֵּר כְּדַכְּתִיב (כג,ד) נָתַתִּי כֶּסֶף הַשְּׂדָה לְדַמְתְּרַגְמִינָן אֲתָן.

(בר' ח"ש כג,ד) וַיִּעַן עֶפְרוֹן אֶת-אַבְרָהָם - דְּרָגָה תְּבִיר טַפְחָא בְּתַפְקִיד כַּעֲיֵן קְבוּצַת פְּרִטִים מְצַטְרְפִים לְנוֹשָׂא זֶה כְּדִרְשָׁה הַבָּהָה [שְׁכַל טוּב (בּוּבֵר)] (בר' ח"ש כג,ד) וַיִּעַן עֶפְרוֹן אֶת-אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ: מָה ת"ל לוֹ, אֵלָא בְּשִׁיטַת דְּבָרֵיו הַשִּׁיבּוֹ: כְּלוֹמֵר הִיּוֹת וּמִשְׁמַעוֹת מֵאֵמֵר אַבְרָהָם שְׁכֵאִילוֹ כְּבֵר נִתֵּן כֶּסֶף הַשְּׁדָה הֵינּוּ שְׁהַתְחַיִּיב בְּצִיבוֹר לְתַת זֶה כְּשֵׁטֵר מִכֵּר, אֲזִי עַפְרוֹן מְצַטְרֵף וְשִׁיטּוֹ וְרַק מוֹסִיף אֵת הַסְּכוּם לְשֵׁטֵר מִכֵּר.

(בר' ח"ש כג,ד) לֵאמֹר לוֹ - מֵרַקָּב מֵרַבָּה סְלוּק מִגְּבִיל, בְּסָה"כ רְבוּי מִגְּבִילוֹת הַחֲלוּת עַל אַבְרָהָם מֵאִמְרוֹ בְּצִיבוֹר, שְׁזֶה כְּמוֹ שְׁטֵר מִכֵּר וְלִכֵּן חִיִּיב לְעַמּוּד בְּהַתְחַיִּבוֹתוֹ בְּסְכוּם שְׁעַפְרוֹן יִבְקֵשׁ.

בראשית חיי שרה כג,ז - יח: [וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל-עֶפְרוֹן

וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן אֶת-הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דָּבַר בְּאֵזְנֵי בְּנֵי-חֵת

[וַיִּנְקֹם שְׂדֵה עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בְּמִכְפְּלָה אֲשֶׁר לְפָנָי מִמָּרָא

כָּכָל-גְּבִילָה סְבִיב: יוֹח] לְאַבְרָהָם לְמַקְנָה לְעֵינֵי בְּנֵי-חֵת כָּכָל פְּאֵי שְׁעַר-עִירוֹ:

(כג,ז) וַיִּנְקֹם שְׂדֵה עֶפְרוֹן - מוֹנָח לְגִרְמִיָּה (= מוֹנָח פְּסָק) מוֹנָח רְבִיעַ. כַּעֲיֵן מְדָה י"א מל"ב מִידוֹת סוּדוֹר שְׁנַחֲלֵק וַיִּשׁ כֵּאֵן קְרִיאָה עִם פְּסָק וְקְרִיאָה לְלֹא פְּסָק. בְּדֶרֶךְ אַגְדָּה [רש"י] (כג,ז) וַיִּנְקֹם שְׂדֵה עֶפְרוֹן תְּקוּמָה הִיּוֹת לֹר' שִׁיצָא מִיַּד הַדִּיּוּט לִיד מִלְךְ.

ו(בדרך) פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא (כג,ז) וַיִּנְקֹם ... הַשְּׂדָה וְהַמְעַרָה אֲשֶׁר-בּוֹ וְכָל-הָעַיִן * (כג,ז) לְאַבְרָהָם לְמַקְנָה וְגו':

ב"ה טוב טעם ודעת ומדני (טורד"י) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשקפה: יצחק – סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי: מוציא מפשט – מרכא = מאריך, רבוי: דרנא – מצרף: תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי ממשפט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלסא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

מתוך [שפת"ח ר] לא מלשון קנין ומתוך [שפת"ח ש] ... (דכג"ז) וַיִּקְרָא קאי אתרוויהו על שְׁהָ עֶפְרוֹן ר"ל תקומה (שט: רוחנית) הייתה לו' שיצא מיד הדיוט ליד מלך. (ו:טט) גם לשון קנין נכס) על הַשְׁהָ וְהַמְעַרְהָ וגו', רצה לומר שקם (כג"ח) לְאַבְרָהָם לְמַקְנָהּ, ולפשוטו פירש (כג"ז) וַיִּקְרָא רצה לומר שיצא מכוחו של מוכר ועומד בכחו של קונה כדפירש"י גבי (וי' בהר כהל) וַיִּקְם הַבַּיִת וכו' כעין מדה י"א מל"ב מידות סדור שנהלך (כג"ז) וַיִּקְרָא בְקַרְיָאָהּ עַם פֶּסֶק המלה היא מונח לגרמיה היינו שמלת "ויקם" מלמדת נושא לעצמו, כאן תקומה רוחנית לשדה, התעלות השדה בבעלות אברהם הצדיק הנשיא המורם מעם.

(כג"ז) וַיִּקְרָא הרב גד פדלון נ"י כדי שיעבור ממצאות עפרון למציאות אברהם צריך פעולת ביטול היינו הפסק בקריאה ללא פסק (כג"ז) וַיִּקְרָא שְׁהָ עֶפְרוֹן – כיצד הוא קנין השדה, בציון מצריו בד"כ ארבעה מצרים המרומוז כאן בתבנית הטעמים של שְׁהָ עֶפְרוֹן – מונח רביע בתפקיד לפחות ארבע, בציון מה נכלל במכירה, מה לא נכלל במכירה, כמהשך (כג"ז) ובאיזה מעמד בוצעה ו/או נרשמה העיסקה כנאמר ב-(כג"ח) ו-(כג"ג). וע"פ [שכל טוב (בבור)] (בר' ח"ש כג"ז) וַיִּקְרָא שְׁהָ עֶפְרוֹן. (מקור אפשרי לרש"י בדרך

אגדה ופשט) (נציג את המשך הפשט) בא לשנות הענין כדרך הקונים צריכין לשנות הענין המקנה לומר (א) שדה פלוני במקום פלונית (כאן שְׁהָ עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בְּמַכְפֵּלָה) (ב) במצר פלוני (כאן אֲשֶׁר לְפָנֵי מַכְבָּא) (ג) וְהַמְעַרְהָ אֲשֶׁר-בּוֹ. מכאן שצריך לפרש כל אשר בה בניינים ומעלות ומורדות מערות ונקיקים: (ד) וְכָל-הָעֵץ אֲשֶׁר בְּשָׂדֶה. מכאן שצריך לפרש כל אשר בה בחיבור: (ה) אֲשֶׁר בְּכָל-גְּבֻלֹת סָבִיב: מכאן שצריך לפרש מצריה: (בר' ח"ש כג"ז) שְׁהָ עֶפְרוֹן – מונח רביע בתפקיד של לפחות ארבע, מה יש לומר ו/או לכתוב בשטר הקנין

דרך הסבר ע"פ [רשב"ם] ו-1 [אור החיים] ע"פ ה-[רמב"ם הלכות זכיה ומתנה פ"א ה"ד] [אור החיים] (כג"ז) וְאֲחֵרֵי-כֵן קָבַר אַבְרָהָם וגו' (כג"ג) וַיִּקְם הַשְׁהָ וגו' ... למה הוצרך לומר ב"פ (כג"ז) וַיִּקְרָא שְׁהָ עֶפְרוֹן ... [רמב"ם הלכות זכיה ומתנה פ"א ה"ד] שהגוי מעת שלקח הדמים סלק זכותו וישראל לא קנה עד שיגיע שטר לידו. ונמצאו נכסים אלו כנכסי מדבר שכל המחזיק בהם זכה (ע"כ רמב"ם). על-כן שיועיל נתינת הממון שלא נשאר לגוי זכות (טט ובנוסף) ולזה תועיל לשמור הקניה ביד אברהם באמצעות החזקה שהחזיק בה כמה שקבר בה את שרה. אבל אם היה קובר את שרה קודם הגם שהיה נותן אח"כ כסף השדה לא היה זוכה בנתינת הכסף לכד כנזכר בלא חזקה. ...

סיכום ע"פ [אור החיים] חזקה משמעו יעשה מעשה בגוף הארץ באופן מכוון להנות מגוף הקרקע [המגיד משנה], ול-[רב אבן מיגאש] צריך שיעשה תיקון בגוף הארץ כסידור וכיור. ולכן בבניית מערת קבורה והקבורה עשה כל פעולות לזכות בקנין חזקה בקרקע לכל הדעות. [רשב"ם] גם פירש כך קם [כג"ח] לְאַבְרָהָם לְמַקְנָהּ לאחר נתינת הכסף אבל (כג"ג) לְאַחֲזֵת-קָבַר מֵאֵת בְּנֵי-חֵת: לא קם והחזיק לאברהם עד שקבר שרה אשתו אז (כג"ג) וַיִּקְם הַשְׁהָ וְהַמְעַרְהָ אֲשֶׁר-בּוֹ לְאַבְרָהָם לְאַחֲזֵת-קָבַר מֵאֵת בְּנֵי-חֵת: ...

טט - (כג"ז) עֶבֶר לְסַחַר: (כג"ז) וַיִּקְרָא - מרכא סלוק מונח פסק. כעין מדה י"א מל"ב מידות סדור שנהלך. כאשר (כג"ז) וַיִּקְרָא צמוד לסיום הקרא שלפניו, לענ"ד ע"פ [רשב"ם] ו-1 [אור החיים] ע"פ ה-[רמב"ם הלכות זכיה ומתנה פ"א ה"ד] המבוסס על [בבלי בבא בתרא נדב] "מפני שהגוי מעת שלקח הדמים סלק רשותו (בפסוק (כג"ז) עֶבֶר לְסַחַר:) אבל גם ישראל לא קנה במלואו (בפסוק (כג"ז) וַיִּקְרָא פסק) עד שיגיע השטר לידו" (שיכול להיות (כג"ח) לְאַבְרָהָם לְמַקְנָהּ או (כג"ג) וַיִּקְם הַשְׁהָ ... מֵאֵת בְּנֵי-חֵת). שיועיל נתינת הממון שלא נשאר לגוי זכות, אבל לאחזות קבר מאת בני חת לא קם עד שיעשה פעולות חזקה המכוונות להנאה מגוף הארץ ושיפור בה.

ועוד דרך הסבר ל- (כג"ז) וַיִּקְרָא - מונח פסק. כעין מדה י"א מל"ב מידות סדור שנהלך. [יאר הפסיק, הרב י"א שפירא, ע' כא (אוצר החכמה)] (כג"ז) וַיִּקְרָא שְׁהָ עֶפְרוֹן ... ובשם הגריז"ס מבריסק, הדנה ב-[ב"ב טב, ב] דריש מהן קרא מכאן למצרים מן התורה, והלכה היא שהמוכר צריך לכתוב בשטר את השדה לגבולותיה, (ועי' במד"ר כאן). וא"כ מה שכתוב כאן (כג"ז) שְׁהָ עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בְּמַכְפֵּלָה וגו' היינו דזה היה לשון השטר משום דינא דצריך לסיים מיצרי השדה (עי' העמק דבר) ולפ"ו מבואר הפסיק בין (כג"ז) וַיִּקְרָא שְׁהָ עֶפְרוֹן להורות דמ-(כג"ז) שְׁהָ עֶפְרוֹן ואילך הוא לשון השטר. -----

[בבלי בבא בתרא סח, ב] מתניתין [פ"ד, מ"ח]. המוכר את השדה מכר את האבנים שהם לצרכה ואת הקנים שבכרם שהם לצורכו ואת התבואה שהיא מחוברת לקרקע ואת חיצת הקנים שהיא פחותה מבית רובע ואת השומריה שאינה עשויה בטיט ואת החרוב שאינו מורכב ואת בתולת השקמה [משנה ב"ב פ"ד, מ"ט] אבל לא מכר לא את האבנים שאינן לצורכה ולא את הקנים שבכרם שאינן לצורכו ולא את התבואה שהיא תלושה מן הקרקע. בזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה הרי כולן מכורין. בין כך ובין כך לא מכר לא את מחיצת הקנים שהיא בית רובע ולא את השומרה שהיא עשויה בטיט ולא את החרוב המורכב ולא את סדן השקמה ולא את הבור ולא את הגת ולא את השוכך בין חרבין בין ישובין וצריך ליקח לו דרך דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים אינו צריך ומודה רבי עקיבא בזמן שאמר לו חוץ מאלו שאינו צריך ליקח לו דרך

[בבלי ב"ב טב, ב] מנא הני מילי? אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא (בר' ח"ש כג"ז) וַיִּקְרָא שְׁהָ עֶפְרוֹן אֲשֶׁר בְּמַכְפֵּלָה וגו'. מי שצריך לגבול סביב יצאו אלו (הנמנים ב-[משנה ב"ב פ"ד, מ"ט]) שלא צריכין לגבול סביב. אמר רב משרשיא מכאן למצרים מן התורה. [רש"י ב"ב טב, ב] שהקונה את השדה קנה את המצרים עצמן וכל האילנות הנטועין במצר, דמצרים בכלל שדה. דהכי משמע (בר' ח"ש כג"ז) אֲשֶׁר בְּכָל-גְּבֻלֹת סָבִיב: כל האילנות הנטועים בקרקע המצר שהוא סביב השדה קנה אברהם. כן נראה בעיני.

(בר' ח"ש כג"ז) אֲשֶׁר בְּכָל-גְּבֻלֹת – מקף כבורר [תורה תמימה] מי שצריך לגבול סביב, יצאו אלו שאין צריכין לגבול סביב" (ב"ב ס"ט ב'). [בר' ח"ש כג"ז) אֲשֶׁר בְּכָל-גְּבֻלֹת – מרכא טפחא כעין יתור לרבות, בא לרבות דהקונה את השדה קנה גם את המצרים וכל האילנות הנטועים במיצר, דמצרים בכלל שדה הן, [ב"ב ס"ט ב']. וכן [בבלי בבא בתרא סח, ב] מתניתין [פ"ד, מ"ח]. המוכר את השדה מכר את האבנים שהם לצרכה ואת הקנים שבכרם שהם לצורכו ואת התבואה שהיא מחוברת לקרקע ואת חיצת הקנים שהיא פחותה מבית רובע ואת השומריה שאינה עשויה בטיט ואת החרוב שאינו מורכב ואת בתולת השקמה

(בר' ח"ש כג"ז) סָבִיב: סלוק – מגביל, ודאי דאם לא פירש לו מפורש לא קנה המיצר כנאמר ב-[בבלי בבא בתרא סח, ב] מתניתין [פ"ד, מ"ט]. אבל לא מכר לא את האבנים שאינן לצורכה ולא את הקנים שבכרם שאינן לצורכו ולא את התבואה שהיא תלושה מן הקרקע בזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה הרי כולן מכורין בין כך ובין כך לא מכר לא את מחיצת הקנים שהיא בית רובע ולא את השומרה שהיא עשויה בטיט ולא את החרוב המורכב ולא את סדן השקמה ולא את הבור ולא את הגת ולא את השוכך בין חרבין בין ישובין טט – [בבלי ב"ב נדב, ב] עוסק ברכישת קרקע מגוי. קנין הקרקע מגיע ליהודי בלשון הרמב"ם "מפני שהגוי מעת שלקח הדמים סלק רשותו" ועל היהודי לקבל שטר המעיד על המכר. ע"פ [בבלי ב"ב טב, א] המוכר יכול להתנות להשאיר לעצמו חלקים בשדה הנמכר. בענין שדה עפרון יש למצוא היכן עפרון הודיע על הסתלקותו מכל שיכות לשדה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור) (ל) כי במצותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשקפות**: **אתנה**, **סלוק** – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגבית; **מונח** – רבוי; **מוציא מפשוט** – מרמז; **מאריך** – רבוי; **דוגמא** – מרמז; **מחלק** – תבנית; **מחלק** – ממש; **לא ממש** – טרמז – שנוי משמעות, רבוי מתפשוט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דוגמא חביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא חביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **חביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעותם חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שבחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשוט** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; **השלישיה** (קדמא – סדר קדימות; **אולא** – גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); **תלישא-קטנה** – **תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.12 בראשית חיי שרה כג"ט: (התשפ"ב)

בראשית חיי שרה כג"ט: וְאַחֲרֵי־כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֶל־מַעְרַת שָׂרָה הַמְּכַפְלָה עַל־פְּנֵי מְרָא הוּא חֲבֵרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:

(כג"ט) וְאַחֲרֵי־כֵן – מקף כבורר בין משמעות של זמן רב לקבורה אחרי המיתה ובין משמעות של זמן קרוב. וראה הסבר טעם תרסא.
(כג"ט) וְאַחֲרֵי־כֵן – תרסא כשיעור זמן קרוב לקבורה אחרי המיתה וכפסק ה-**[רמב"ם הל' אבל הקדמה]** (א) (מצווה) להתאבל על הקרובים ... (ומצווה) קבורה ביום מיתה שהיא מצות עשה. **[דף על הדף חולין כקהב]** כתב ה-**[כלי חמדה פר' חיי שרה]**: הנה זה ברור דמצוה לקבור את המת מתרי טעמי, א' מעשה ד-**[דב' שפ' כא,כג]** **כִּי־קָבַר תִּקְבְּרֶנּוּ בְּיוֹם הַיּוֹם** דנראה דעת רוב הפוסקים דכולל כל המתים (טט) ולא רק במיתת בן סורר ומורה שבו נאמר הפסוק),
(כג"ט) קָבַר אַבְרָהָם – קדמא ואולא בתפקיד כעין **כלל** בקנינים מהגוים שיהיה **על הסדר** כפי'**[אור החיים]** ע"פ **[רמב"ם הל' זכיה ומתנה פ"א ו-פ"ב]** **[אור החיים]** (בר' ח"ש כג"ט) **וְאַחֲרֵי־כֵן וגו' (כג"ט) וְיָקָם הַשָּׂדֶה וְהַמַּעֲרָה וגו'.** צריך לדעת למה הוצרך לומר **(כג"ט) וְאַחֲרֵי־כֵן** כי מובן הוא מסדרם של דברים ש-**(כג"ט) וְאַחֲרֵי־כֵן** הוא שקבר. עוד למה הוצרך לומר פעם ב' **(כג"ט) וְיָקָם הַשָּׂדֶה**. אכן הכתוב יכוון להודיע כי היתה הקניה ככל משפטי הקנין והוא אומרו **(כג"ט) וְאַחֲרֵי־כֵן** פירוש אחר ששקל אברהם לעפרון דמי המערה בזה סלק עפרון זכותו מעל הקרקע כמו שכתב **[רמב"ם פ"א מהלכות זכיה ומתנה]** וז"ל **(טט: שלב א)** שהגוי מעת שלקח הדמים סלק זכותו וישראל לא קנה עד ש**(טט: שלב ג)** יגיע שטר לידו ונמצאו נכסים אלו כנכסי מדבר **(טט: בין שלב א ושלב ג יש שלב ב של הפקר עד הגעת שטר הקנין)** שכל המחזיק בהם זכה ע"כ. הרי שיועיל נתינת הממון שלא נשאר לגוי זכות בה, ולזה תועיל לגמור הקניה ביד אברהם **(טט: עד הגעת שטר הקנין)** כאמצעות החזקה שהחזיק בה כמה שקבר בה את שרה **(טט: ע"י מעשה תיקון מכוון בגוף הארץ בשלב ב)** אבל אם היה קובר את שרה קודם הגם שהיה נותן אחר כך כסף השדה לא היה זוכה בנתינת הכסף לבדה כנוכר בלא חזקה: ונשאר לדעת אם חזקה זו שמה חזקה בקרקע הגוי, והנה כתב **[רמב"ם בפ"א מהלכות זכיה ומתנה]** ז"ל אבל בנכסי הפקר או הגר אפילו אכל פירות כמה שנים לא קנה לא אילן ולא קרקע עד שיעשה מעשה בגוף הארץ וכו' כיצד המוצא לפטרין בנכסי הגר או הפקר וסייד בהם או כייר גבוה אמה או יותר קנה וכו' המציע מצעות קנה וכו' היה לוקח עפר ממקום גבוה למקום נמוך הרי זה מתקן הארץ **(טט: אבל)** ראיונהו שהיה משליך העפר בלא הקפדה הרי זה בחזקת שאינו מכוין אלא להשוות מקום לדייש ולא קנה ע"כ. וכתב **[המגיד משנה]** המציע מצעות פירוש לישב עליהם והרי נהנה מגוף הקרקע. פי' אחר המציע מצעות שיפיה הקרקע בהצעתם כסיווד וכיור וכו' וזה עיקר. ולזה הסכים הרב אבן מיגאש ז"ל ע"כ. והנה בשלמא לפי' ראשון של המגיד שכל שנהנה מגוף הארץ נקראת חזקה במציאות הפקר נאמר שגם במציאות שלפנינו כיון שקבר בגוף הארץ את שרה אשתו חשוב נהנה מגוף הארץ וקנאה, אלא לסברת הרב אבן מיגאש שאינה חזקה וזלת אם יעשה תיקון בגוף הארץ כסיווד וכיור אם כן קבורת שרה לא תועיל לענין חזקה ובמה קנה אברהם. ואפשר כי כשבונין הקבר ובפרט בנין הקברות הקדומים שהיו בונין כוכיין ומן הסתם הם מסיידים ומכייירים ובזה תהיה החזקה. ומעתה יתיישב טעם שחזר הכתוב לומר פעם ב' **(כג"ט) וְיָקָם הַשָּׂדֶה** לומר כי אחר שקבר אברהם וגו' בזה הושלמה הקימה של השדה לאברהם וזולת זה הגם שבערך עפרון נחתמה גזירתו שסלק זכותו אבל עדיין אינו נקרא של אברהם כפי הדין כנוכר ואחר שקבר וכו' **(כג"ט) וְיָקָם הַשָּׂדֶה וְהַמַּעֲרָה וגו'.**

(כג"ט) קָבַר אַבְרָהָם – קדמא ואולא בתפקיד כעין **כלל** ופרטיו. מי הקובר ומי לא קובר, מי הנקבר **אֶת־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ** והסיבות לקבורה במקום הקבורה, מי עוד יקבר במקום, מקום הקבורה, ממי קנה. כל אלה פרטים לעתיד לבוא לצאצאי אברהם ושרה. **מי הנקבר, מי עוד יקבר:** **(כג"ט) אֶת־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ ... [בבלי סוטה יג,א]** כיון שהגיעו למערת המכפלה, אתא עשו קא מעכב, אמר להן: ממרא קרית הארבע היא חבורן – ואמר רבי יצחק: קרית ארבע – ארבע זוגות היו: אדם וחיה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאח, **[מדרש אגדה (בבור)] (בר' ויחי מט,כא)** (יוסף) היה אומר (לעשו) מערת המכפלה אינה מחזקת אלא ארבעה זוגות, **]; [זוהר חדש מהדורת הסולם - רות מאמר כשיגרש הקב"ה אדה"ר מגן עדן אות ריד]** רבי קיסמא אמר, מערת המכפלה, סמוך לפתח גן עדן. **בְּשָׁעָה שָׁמְתָה סָדָה, בָּא אָדָם לְקַבְּרָהּ שָׁם. וְשָׁם הָרִים, מְרִיחוֹת גֵן עֵדֶן, בְּאוֹתוֹ הָרִים שָׁהֲנָה שָׁם. רָצָה לְחַצּוֹב יוֹמֵר, רָצָתָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה דַּיִן. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה עָמַד, וְלֹא חָצַב יוֹמֵר, וְשָׁם נִקְבַר. מִי נִתְעַסַּק בּוֹ. שֵׁת בְּנוֹ, שֶׁהוּא הִיָּה בְּדַמּוֹתוֹ וּבְצַלְמוֹ. [אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק מב] אם היתה כשרה בעלה קוברתה שכן מצינו באבותינו אבינו אברהם קבר את שרה אמנו. יצחק קבר את רבקה אמנו. יעקב קבר את רחל ואת לאה:**

הסיבות לקבורה במקום הקבורה: **(כג"ט) אֶת־שָׂרָה** – **[חושב מחשבות – א, קרופמאן מ"י, פר ויחי, ע' 46 (אוצה"ח)]** מלת **(כג"ט) אֶת** מרבה את קבורת אברהם במערה. **(כג"ט) אֶת־שָׂרָה** – מקף בורר בזכות מי נקנתה מערת המכפלה. מדרש אחד לומד שאברהם התאוה להקבר בה אחרי שנכנס למערה שהייתה מוגנת ע"י מלאכים. שרה יעצה לו להמתין למצב שבו עפרון יאלץ למכור במחיר סביר. וזה קרה במשא ומתן בפני בני חת. **(כג"ט) אֶת־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ** – מונח רביעי, בתפקיד לפחות ארבעה דברים המקשרים בין שרה ובין קבורתה במערת המכפלה. **[מרבח תורה – בראשית ב, המניק י"ד ע' שלה (אוצה"ח)]** שרה בנבואה שלה ידעה על קבורתה במערת המכפלה, שרה יזמה את קניית מערת המכפלה ועל זה נאמר **(משלי לא,טז) זַמְמָה שָׂדֶה וַתַּקְתְּהוּ**, אברהם היה השליח שלה לקבורתה, הקבורה נעשתה ע"פ הוראותיה, ההסד של אברהם הוא ע"פ **[תנחומא] (משלי לא, י) אֲשֶׁת־דָּוִד מִי יִמְצָא**.

מי הקובר ומי לא קובר: **[חכמת התורה, הרב שלמה קלוגר, חיי שרה, ע' כקה] ... י"ל בשרה לא היו בני חת ראויין להטפל עמה, א"כ היתה מת מצוה. וא"כ זה נסיון אברהם כמה שרצה דוקא לשלם, והיינו דרצה לנסות אם יתעקשו בני חת שלא לקבל מעות רק דוקא בחנם, א"כ עושיין חסד עם שרה, וכיון דראויין לעשות חסד לשרה ראויין לקבורה ואין לה דין מת מצוה ואסור לו לטמאות (כי הוא כהן גדול). אבל אם יקבלו מעות א"כ אין ראויין לעשות חסד עם שרה א"כ הוי מת מצוה ומותר לו לטמאות. ... אברהם היה כהן גדול וא"כ איך טימא לשרה (שכ"ג לא מטמא לאשתו) ולזה מפרש כך כיון ד-**(וי' אמר כא,ג) לָהּ יִטְמָא:** (הנאמר באחותו, ובאשת כהן פשוט נאמר -**(וי' אמר כא,ג) בְּי אִם־לְשָׂאוֹ הַקָּרִב אֲלוֹהֵי)** הוי מצוה א"כ ראוי שידחה עשה זו ללא תעשה דכהונה גדולה ואף דהוי עשה (קדושים תהיו), ולכן תעשה (לא להיטמא למת), כיון דהתורה אסרתו בפירוש **(טט: וי' אמר כא,ג) וְעַל כָּל־נַפְשֹׁתַי מֵת לֹא יָבֵא.** אך י"ל הוי דוקא אם לא נודע **[יבמות ג,א תורה]** ואתעשה, רק התורה אסרתו בפירוש **(טט: וי' אמר כא,ג) וְעַל כָּל־נַפְשֹׁתַי מֵת לֹא יָבֵא.** אך י"ל הוי דוקא אם לא נודע שהוא גרם מיתתה אז אסרתו היתה, אבל אם נודע שהוא גרם מיתתה לה, א"כ הוי קיי"ל **[ב"ק ט,ב]** הכשרתי במקצת נזקו כהכשר כל נזקו וחייב לתקן הזיקו. א"כ אם הוא גרם מיתתה חייב בקבורתה. וזה לא נשמע מן התורה דבכהאי גוונא נמי אסור **(טט: אין הלכה שכהן הגורם מיתה יתחייב בקבורת המת)**, ושוב הדרינן לכללא דעשה דוחה לא תעשה ועשה שאינו שוה בכל. ובפרט אם אברהם לא היה מצווה**

ב"ה טוב טעם ודעת למדי (טור"ל) כי במצוות האמנותי – התיקון ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"פ.**

ועושה ודאי ראוי לומר, שידחה עשה ללא תעשה ועשה כיון שהוא היה הגורם למיתתה, ולכך קבר אותה וזהו שאמר רש"י הוא קבר אותה והרי היה כהן גדול מוכח דעל ידו מתה, וזה לא פטרה התורה אותו, כן י"ל בכוננת רש"י.

ב-[דבר משה א, פפרברג מ"ד, ע' פו, ב (אוצה"ח)] כתב שהאיש שקבר את שרה קבר את אברהם. ויש מדרש שבמעתר המכפלה נקברו רק מי שמתו במיתת נשיקה שאינם מטמאים. ואז סוגיית הטומאה לא חלה בקבורת שרה. אבל נמשיך בעיון שטומאה חלה. **אילת השחר על התורה – א, הרב שטיינמן אי"ל, ע' קצה – קצו (אוצה"ח)**

(כג"ט) **ואַחֲרֵי־כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת־שָׂרָה** וגו' (צ"ב למה הפסוק חוזר על כל פרטי המערה) הלשון קבר אברהם משמע שקברה בעצמו ו(לא הוצרך לחפור קבר שהרי נקברה במערה, ומדכתיב (כג"ט) **אַל־מַעְרַת** ולא במערת משמע שהכניסוה (ע' קצו) למערה ללא חפירת קבר) ויתכן משום דעדיף שלא לקבור ע"י נכרי (ועי' **משנה ברורה סימן תקכ"ו ט"ק ט"ז** וב-**ביאור הלכה**) ועוד דמצוה בו יותר מבשלוחו (ועי' קובץ שיעורים ביצה אות כ"ה) ועי' ספר חסידים (אות תקל"ג) שאין מניחים לראות לכותים את המת וכו' (אמנם היו מקומות שנקברו ע"י גוים).

שו"ע או"ח הל' יו"ט ס'יתקנו סע"ב (ב) מת ביום טוב ראשון * (טו) אסור להלינו עד יום טוב שני (טז) [ג] ג' { כדי שיתעסקו בו ישראל. **משנה ברורה סימן תקכו ס"ט** } ... דזילא ביה מלתא דלתעסקי עכו"ם בטהרתו (בחול) וכה"ג (ביום טוב) שרי משום כבוד המת: **משנה ברורה סימן תקכו ס"טז**] כדי שיתעסקו בו ישראל - או כדי [טז] שילוו אותו אשתו ובניו חוץ לתחום ומשמע [יז] דאפילו בת"ח שכבודו ביותר להקבר ע"י ישראלים ג"כ לא משהינן ליה (ביום טוב).

שו"ע יו"ד הל' אבילות ס' שנב, סע' ג [ב] האיש אינו כורך (בתכנינים) ומקשר האשה, אבל האשה כורכת ומקשרת האיש. **שו"ך שם ס"ק ב**] האיש אינו כורך. משום הרהור אבל באשה ליכא הרהור כל כך:

(כג"ט) **אַל־מַעְרַת שָׂהָה הַמַּכְפֵּלָה עַל־פְּנֵי מַמְרָא** – גרשיים ... תביר כעין מידה י' מי"ג מידות כל דבר שהיה בכלל, ויצא לטעון טוען אחר שלא כענינו, יצא להקל ולהחמיר. ותלוי איך מסתכלים על הלהקל ולהחמיר. יצא להקל על קבורת שרה כמת מצוה שתקבר ע"י אברהם, אע"פ שהיה כהן גדול שלא מטמא לאשתו, ולהחמיר בחול מחמירים שלא לעשות טהרה ע"י גוים (כמסקנה ממ"ב בשם ס' חסידים), ואברהם אבינו החמיר על עצמו שגם לא ע"י גיורת, ושפחה גיורת, אבל לנשיאת המטה נעזר בגרים או גוים לעסוק בקבורה.

(כג"ט) **אַל־מַעְרַת** – מקף כבורר במשמע מלת "מערת" בין משמע לכל מיני צרכים ובין משמע שנתחזה לקבורה בלבד.

ע"פ **[אור החיים] (כג"ט) אַל־מַעְרַת** – מקף כבורר בין משמע מערה כמות שהיא בטבע וקנין בכסף לא מספיק לעשות בה חזקה, ובין משמע מערה שעשה בה קנין כסף וקבלת שטר קנין או קנין כסף וקנין חזקה ע"י **תיקון בכוננה בארץ שלה**, או **נהנה מגוף הקרקע שלה** בפעולת הקבורה, וקבלת שטר קנין. ורב אבן מיגאש סובר שהתיקון בגוף הארץ צריך להיות ע"י **סיוד בה או כיוור גבוה אמה או יותר** וקבורה לא לא תועיל לענין חזקה.

במה זוכה הגובר: (כג"ט) אַל־מַעְרַת שָׂהָה הַמַּכְפֵּלָה עַל־פְּנֵי מַמְרָא – גרשיים ... תביר כעין מידה י' מי"ג מידות כל דבר שהיה בכלל, ויצא לטעון טוען אחר שלא כענינו, יצא להקל ולהחמיר. ותלוי איך מסתכלים על הלהקל ולהחמיר. עד כאן עסקה התורה בקנין מערת המכפלה ובקבורת שרה. ומניח לענין זה, מכאן ע"פ המדרש עוסק הכתוב במעלה של הקבורה במערת המכפלה. יתפרש **להקל** כזכויות שזוכה הנהוג כאברהם אבינו כליקוט המדרשים ב-**[ילקוט שמעוני בח"ש רמז קב]** ויתפרש **להחמיר** זה איבוד הזכויות למי שאינו נוהג כמוהו

ילקוט שמעוני תורה פרשת חיי שרה רמז קב (בר' ח"ש כג"ט) לַאֲבִרְהָם לְמַקְנָהּ לְעֵינֵי בְנֵי־חַת א"ר אלעזר כמה דיות משתפכות כמה קולמוסין משתברין כדי לכתוב בני חת בני חת עשרה פעמים וללמדך שכל מי שמברר מקחו של צדיק כאלו מקיים עשרת הדברות, אמר ר' יודן חמשה פעמים כתיב ולבני ברזילי הגלעדי ללמדך שכל מי שמאכיל פרוסה לצדיק כאלו מקיים חמשה חומשי תורה, (בר' ח"ש כג"ט) **ואַחֲרֵי־כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ ה"ד (משלי כא, כא) **רִדְף צְדָקָה וְנָתַתָּה יִמְצָא לָיִים צְדָקָה וְנָבֹד: רִדְף צְדָקָה** זה אברהם שנאמר (בר' וירא יח, יט) **וְשָׁמְרוּ יְרֵדָה ה' לְעֵשׂוֹת צְדָקָה, וְנָתַתָּה שְׂגָמִל חֶסֶד לְשָׂרָה, (משלי כא, כא) וְיִמְצָא לָיִים שְׂנֵאמֵר (בר' ח"ש כה, ז) וְאַלְהָה יִמְצָא לָיִים שְׂגָמִל אַבְרָהָם, (משלי כא, כא) צְדָקָה וְנָבֹד: א"ל הקדוש ברוך הוא אני אומנותי גמילות חסדים תפסת אומנותי בוא ולבוש לבושי שנאמר (בר' ח"ש כד, כד) וְאַבְרָהָם יָלַד בָּא בְּיָמָיו:****

(כג"ט) **שָׂהָה הַמַּכְפֵּלָה עַל־פְּנֵי מַמְרָא** – מרכא תביר מרכא טפחא, תבנית טעמים המכילה שתי תבניות ושני ענינים, (למוד א) דרגא תביר מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין או הלכה ביחס ל-(ענין א), כאן מוצע לומר שהפרטים הם מצוות עסוק בטהרת המת וקבורתו שמקילים להיעזר בגוים. ע"פ **[התוה"מ (מלב"ם)]** ... ואברהם שנה שמה לקראה בשם חברון על ששם יתחברו הזוגות הנעמיים (טט: אדם וחוה) (ע"פ זוהר, אברבנאל), אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה), בחייהם ובמותם לא נפרדו: (למוד ב) **הַמַּכְפֵּלָה עַל־פְּנֵי מַמְרָא** – תביר מרכא טפחא, תבנית טעמים בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל חלקם לא חל (ענין ב) כאן כגון שבחול גוים לא יעסקו בטהרת מת יהודי, ושאיש לא יטהר אשה ולא יכרוך תכריכה עליה. ואפשר שזה מה שעשה יוסף כאשר צוה לעבדיו הרופאים שהכוונה לאחיו לעסוק בשימור גופת יעקב ולא ע"י המצרים, אבל שלא יראו מת יהודי (אולי הכוונה שלא בבגדים) זה חומרה שאי אפשר לעמוד בה מפני כבוד המת, כגון ביום טוב שני של ראש השנה ויום טוב אחרי שבת ויום טוב שני בגלויות.

[שכל טוב (בובר)] (בר' ח"ש כג"ט) וְאַחֲרֵי־כֵן קָבַר אַבְרָהָם אֶת־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ. אחר שקמה לו לאחזה: **אַל־מַעְרַת שָׂהָה הַמַּכְפֵּלָה**. שנכפל בעיני כל שוכבי ששכרן כפול ומכופל: **עַל־פְּנֵי מַמְרָא**. כנגד אילני ממרא: **הוּא הַבְּרֹן**. (- מונח אתנה, מונח מרבה, אתנה מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות, כאן מקומות אחדים בא"י שהם מגוונים, כעין מוגבלים לעומת שאר א"י) המגונה שבארץ כנען, ארבע מקומות הן המגונים שבא"י ואלו הן. דנה וקרית סנה ותמנת סרק וחברון:

(כג"ט) **עַל־פְּנֵי מַמְרָא** – מקף כבורר במשמעות מלת "על" בין מעל ובין ליד (סמוך) ובין מנגד וזה מה שמלמד **[שכל טוב]**

בראשית חיי שרה כג, ו: וַיָּקָם הַשָּׂרָה וְהַמַּעֲרָה אֲשֶׁר־בָּהּ לְאַבְרָהָם לְאַחֲזַת קָבֶר מאת בני-חַת: **ס**

[אברבנאל] (בר' ח"ש כה) ... ואמנם אמרו אח"כ שנית (כג"ט) וַיָּקָם הַשָּׂרָה וְהַמַּעֲרָה וגו' יש לפרש בענינו שראשונה נתקיים השדה

והמערה מעפרון מפאת הקנייה והכסף שנתן בעדו ואח"כ נתקיים שנית מפאת החזקה שלקח אברהם בקבורת שרה ולכן נזכר הכתוב סמוך לו אחרי כן קבר אברהם את שרה כי זה היה הקיום השני מפאת החזקה. וגם נזכר לומר שהיה המנהג בארץ היא שלא יוכל אדם לעשות מברמו ומשדהו בית הקברות אם לא ברשות אנשי העיר מפני החזקה ולכן נזכר כאן ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם לאחזות קבר מאת בני חת ולא אמר מאת בני עפרון כי היתה הכוונה שנתקיים ברשות אנשי העיר לאחזות קבר.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גריש = גרישי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עקירה. שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים אחרים בתושבע"פ.

ולא נאמרה למשה בסיני שנאמר **וְתוֹרָתִי (מתניבתא) בלשון רבים ומיעוט רבים שניים, ללמד שקיים) אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה (שתייהן במדה שוה).**

מְצוֹתַי – טפחא ללא מגבלת מרכא לפנייה, בתפקיד התפשטות אפיון לפניו, ללמד שמה שנאמר לפניו בקולי **לְעַבְדְּךָ אֱשֶׁר-שָׁמַע אֲבֹתָהֶם בְּקוֹלִי** כולל תקנת חכמים לעתיד לבוא ולא נאמרה למשה בסיני

ב"ה טוב טעם ודעת (טורניר) כי במוצאי האמנותי – תהלים ק"ט, שם: שמוע המרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשקפה: אתגה, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגבי: מונח – רבוי; מוציא מפשט; מרכא = מרקי, דרנא – מוציא; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' ששעיה לגולו, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש – גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובה"פ.

מושב זקנים (במ' מט' לב) אמר מר אף בנדרים אהרן ובניו וישראל, בנדרים למאי הלכתא ומתריך אמר רב נחמן בר יעקב ללמד שהפרת נדרים בגי'. פי' מה להלן איכא גי' דכתיב התם אהרן ובניו וישראל, אף הכא גבי הפרת נדרים בעינין גי'. ופריך והא כתיב **ראשי הפסחות**, ומתריך ההוא ליחיד מומחה, פי' שכל אחד ואחד מראשי המטות יכול להתיר נדר. (במ' מט' לב) **אל-ראשי** – מקף כבורר בין רבים ובין מומחה יחיד להתיר או לעקור נדר. גי' הדיוטות בגזרה שיה משחוטין הוין שנאמר שם אהרן ובניו וישראל דרך (וי' אח"מ ז, ב) **תה**

הדב'ר שנאמר בשחוטין הוין ובפר' נדרים (במ' מט' לב) **תה הדב'ר**

בירור משמעות (במ' נשא ו, א) **כי יפלא** בקשר לקטן שבא לעונת נדרים **ויקרא בחקתי כז, ב: דב'ר אל-בני ישראל ואמרת אליהם איש כי יפלא נדר בערפקה נפשת לה:** [רש"י] (וי' בח' כז, ב) **כי יפלא** – יפריש בפיו. [רשב"ם] יבדיל, (כמו) לשון מפרש, שהנודר צריך לפרש באיזה (ה) עניין הוא נודר וכמה הוא נודר:

ספרא בחקתי פרשה ג סוף פרק ח אות ג אי **בני ישראל** יכול אין לי אלא **בני ישראל**, מנין לרבות את הגרים ואת העבדים ת"ל **ואמרת אליהם איש פרט לקטן**, או יכול שאני מוציא את הקטן שיש בו הפלייה ת"ל **כי יפלא, כי יפלא**, נאמר כאן (וי' בח' כז, ב) **נדר** ונאמר להלן (במ' נשא ו, א) **נדר** מה (וי' בח' כז, ב) **נדר** האמור כאן (וי' בח' כז, ב) **כי יפלא** אף נדר האמור להלן (במ' נשא ו, א) **כי יפלא**, ומה (במ' נשא ו, א) **נדר** האמור להלן כל תאחר לשלמו אף (וי' בח' כז, ב) **נדר** האמור כאן כל תאחר לשלמו.

ספרי במדבר פרשת נשא פיסקא כב (במ' נשא ו, א) **איש וא-אשה**, להוציא את הקטנים שהיה בדין ומה אם במקום שלא עשה נשים כאנשים עשה קטנים כגדולים כאן שעשה נשים כאנשים אינו דין שנעשה קטנים כגדולים ת"ל (וי' בח' כז, ב) **איש וא-אשה** להוציא את הקטנים אם כן למה נאמר כי יפליא להביא את מי שיודע להפלות מיכן אמרו [בן שתיים עשרה שנה ויום אחד נדריו נבדקין]. מסקנה מ-**ספרא שם** (וי' בח' כז, ב) **כי יפלא** כולל את הקטן שיש בו הפלייה, שיודע למי נודרים ומסקנה מ-**ספרי שם**

(וי' בח' כז, ב) **אל-בני** – מקף כבורר בין מי נכלל בדבור ובין מי אינו נכלל בדבור. ע"י הכתוב "כי יפליא" יש השוואה בענין נדר בין הכתוב בפר' בחקתי ובין הכתוב בפר' נשא ולכן אפשר להעביר לפר' נשא את המסקנה מ-**ספרא שם** (וי' בח' כז, ב) **כי יפלא** כולל את הקטן בן שתיים עשרה שנה ויום אחד שיש בו הפלייה, שיודע למי נודרים ונדריו נבדקין.

ר"ן מפרש כי בד"כ שם הפעולה בא אחרי המקור כמו **לנדר נדר** ואילו ב-**נזיר להזיר** שם הפעולה קדם למקור. **ראב"ע** מפרש **נדר נזיר** – מלת נזיר היא שם תואר למלת נדר (טט - שזה לפי ר"ן שם פעולה, לפועל מתלווה תואר הפועל ולא שם תואר המתלווה לשם עצם. בשיטת ראב"ע נסביר כי מלת נדר הוא שם עצם מופשט ומלת נזיר היא שם תואר לשם העצם).

בירור משמעות (במ' נשא ו, א) **כי יפלא** בקשר לקטן שבא לעונת נדרים ואביו מדירו לנזירות מהימצאות הקטן בן שתיים עשרה שנה ויום אחד שיודע להפלות שנדריו נבדקים בפר' נדרים, מוצע לומר שטעם טפחא ללא מרכא לפניו, המטעים מלת **להזיר** פועל בתפקיד למוד לכתוב לפניו ובצירוף הסבר דקדוקי כי מלת **להזיר** היא פועל בצורת המקור, ובבנין הפעיל, אז כאילו כתוב (במ' נשא ו, א) **להזיר נזיר** ומשמעו שאדם אחד מדיר אדם אחר להיות נזיר וזה כאשר אב מדיר בנו בתחום זמן הפלאה להיות נזיר.

משנה נזיר פ"ד מ"ו [*] האיש מדיר את בנו בנזיר ואין האשה מדרת את בנה בנזיר (אבל) כיצד (הבן מבטא סירובו להזרתו אם עד לפני סוף תקופת הנזירות) גלח או שגלחוהו קרוביו מיחה או שמיחו קרוביו ... **פיהמ"ש לרמב"ם נזיר פ"ד מ"ו** זה שאמרנו האיש מדיר את בנו בנזיר, והוא שיאמר לו הרי אתה נזיר, או יאמר הרי פלוני בני נזיר, ושחק הבן וקרוביו. ויתחייב בנזירות אותו הבן הוא קבלה שאין לו סמך בכתוב ולא רמז, והוא אמרם הלכה היא בנזיר. וכבר רצה אחד החכמים ליתן טעם לכך כדי לחנכו במצות. ולא היתה המסקנא כן. והזמן שקיימין בו מעשה האב כשמחייב את בנו בנזירות הוא עד שיביא שתי שערות ואף על פי שכבר עבר עונת נדרים כלומר שלש עשרה שנה ויום אחד, כיון שלא הביא שתי שערות מדירו בנזיר מפני שהוא קטן כמו שנתבאר בעשירי דיבמות. ...

מלאכת שלמה מסכת נזיר פרק ד משנה ו והלכה מפי הקבלה היא שהאיש מזיר ולא האשה ומיחוי נמי הלכה ובנו ולא בתו, וב-**יד (החזקה) פ' שני דהלכות נזיר סימן י"ג י"ד ט"ו ובפ"ט סימן י"ב**: כיצד גלח וכו'. כדפי' ר"ע ז"ל פירשו הרמב"ם ז"ל אבל תוס' ז"ל כתבו דל"ג כיצד וכן משמע מפי' רש"י ז"ל: גלח או שגלחוהו. דאין לך מחאה גדולה מזו ול"מ גלח או שגלחוהו אלא אפילו מיחה או שמיחו בדברים שאין רצונם שיעשה נזיר מתבטל הנזירות

להלן **רמב"ם המצוין ב-מלאכת שלמה** **רמב"ם הלכות נזירות פרק ב הלכה יג** קטן שהגיע לעונת נדרים ונדר בנזיר הרי זה נזיר ומביא קרבנותיו, ואף על פי שעדיין לא הביא שתי שערות כאשר הנדרים, והאיש מדיר את בנו קטן בנזיר אף על פי שלא בא לעונת נדרים, ואין האשה מדרת את בנה בנזיר, ודבר זה הלכה מפי הקבלה הוא ואינו נוהג בשאר נדרים. **השגת הראב"ד** קטן שהגיע לעונת נדרים ונדר בנזיר הרי זה נזיר ומביא קרבנותיו. א"א דבר זה אינו מחזור למ"ד מופלא סמוך לאיש דרבנן היכי מייית חטאת שהיא חולין לעזרה ואפשר דהלכתא כמ"ד דאורייתא דרב כהנא ור' יוחנן ורשב"ל פליגי ר' יוחנן ורשב"ל סבירא להו דאורייתא פי' יוצא דופן. **רמב"ם שם הלכה יד** כיצד האב שאמר לבנו הקטן הרי אתה נזיר, או שאמר בני פלוני נזיר או הרי זה נזיר, ושחק הבן, הרי זה נזיר וחייב האב לנהוג בו כל דקדוקי נזירות ואם נטמא מביא קרבן טומאה, וכשישלים נזירותו מביא קרבן טהרה כאשר הנזירים הגדולים. **רמב"ם שם הלכה טו** לא רצה הבן ומיחה בדבר זה או שמיחו קרוביו או שגלח שעריו או שגלחוהו קרוביו שהרי נעשה מעשה שגלה דעתו שלא רצה הוא או קרוביו בנזירות זו הרי זה אינו נזיר, ועד מתי יש לו להדירו עד שיגדיל ויעשה איש.

רמב"ם הלכות נזירות פרק ט הלכה יב האיש שהדיר את בנו בנזיר והפריש עליו קרבנותיו ולא רצה הבן בנזירות זו, ומחה הוא או קרוביו או שגלח הוא או שגלחוהו קרוביו, חטאת תמות והעולה תקרב עולה והשלמים יקרבו שלמים ונאכלין ליום אחד ואינן טעונין לחם, הפריש לו מעות סתומים הרי אלו יפלו לנדבה, היו מעות מפורשין דמי חטאת ליסם המלח דמי עולה יבואו עולה דמי שלמים יבואו שלמים ואינן טעונין לחם ונאכלין ליום אחד.

תפארת ישראל [כין] מסכת נזיר פרק ד משנה ו (כח) האיש מדיר את בנו בנזיר. הלכה למשה מסיני, והוא שהבן קטן עד בן י"ג ויביא ב' שערות, ואז לרש"י ותוס' מתבטל הנזירות שהדירו אביו, ולר"ב צריך להשלים גם אה"כ [ועתוי"ט סוטה פ"ג מ"ח: כט] כיצד. אהדירו אביו קאי: ל) מיחה. הבן הקטן: לא) או שמיחו קרוביו. אז גם כן מתבטל הנזירות שהזירו אביו, וכולן, דוקא מיד כששמעו מיחו: **התוספתא מסכת נדה (צוקרמאנדל) פ"ה ה"טו** הבן והבת אף על פי שאמרו אין אנו יודעים לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו נדרים נדרין הקדישן הקדש מעשה בר' חנניה בן חנניה שהדירו אביו ובניו והביאו אביו לפני רבן גמליאל והיה רבן גמליאל בודקו ששם בא לכלל סימנין ר' יוסי בר' יהודה אמר ששם בא לעונת נדרים אמר לו למה אתה מצטער אבא אני הרי רשות אבא עלי והרני נזיר ואם ברשות עצמי אני הרני נזיר מעכשיו עמד ונשקו על ראשו אמר מובטח אני בזה שאין נפטר מן העולם עד שמורה הוראות ולא נפטר מן העולם עד שהורה הוראות בישראל אמר ר' אלעזר בר' צדוק אני ראתי שהיה מורה הוראות בישראל:

לה – סלוק, כמגביל (א) שאם מיחה הבן הקטן מ"ג ויום או קרוביו אינו נזיר (ב) הדרת הבן רק ע"י האב ולא האם

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי - תהלים ק"ט, שם: עמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א - התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; **מונח** - רבוי; **מהפך פשט** - מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דוגא** - מצרף; **תבר** - מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** - קב' שעשויה לגדול; **יתור** רבבות, מכל מקום; **דוגא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה שיה לפיטיה; **מרכא תבר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שיה לפיטיה; **תבר מרכא טפחא** - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** - בד"כ בורר ליימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** - סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקא-קטן** - 2; **זקא-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק - היקש; השלישיה: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם - יוצא מהענין; **קדמא ואלא** - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ליימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** - דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** - דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה; **פזר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.15 בראשית חיי שרה כג,א: (התשפ"ד)

בראשית חיי שרה כד,ג: ואשביעך בה אלהי השמים ואלהי הארץ אשר לא-תקח אשה לבני מבנות הפנעני אשר אנכי יושב בקרבן:

(בר' ח"ש כד,ג) ואשביעך בה אלהי השמים ואלהי הארץ - ואשביעך זקא-קטן ... **השמים** זקא-קטן בין שני קיסרים (סלוק) ... אתנה) רמז ליימוד בהיקש, בנין אב, דבר החוזר וקורה. הכתוב הזה מרמז לנוסח שבועת הדיינים ושבועת העדות **[תוספתא מסכת סוטה (ליברמן) פ"ז ה"א]** **[ה"ד]** ועוד שהשבועה היא על תנאי (=כוונה) שבלב בית דין ולא על כוונת הנשבע **(בר' ח"ש כד,ג) אשר לא-תקח אשה לבני מבנות הפנעני אשר אנכי יושב בקרבן** - **לבני** זקא-קטן ... **הפנעני** זקא-קטן בין שני קיסרים (אתנה ... סלוק) רמז ליימוד בהיקש, בנין אב, דבר החוזר וקורה. בכתוב זה נשתמש ב-**(כד,ד) [תוספתא מסכת סוטה (ליברמן) פ"ז]**

[ה"א] שבועת העדים והדייני' נאמר' בכל לשון [השביע עליהן חמשה פעמים בכל לשון] ששומע' ואמרו לו אמנן לך הרי אלו חייבין **[ה"ב]** שבועת הדיינין באי זה צד הרי מי שנתחייב שבוע' לחברו אומריין לו הוי יודע שכל העולם כולו מזדעזע ביום שנ' **(שמי' ית' כז, ל) לא תשא את-שמי' אלהיך לשואן פי לא ינקא ה' את אשר-ישא את-שמו לשואן**: כל עברות שבתורה כתוב בהן ונקא וזו כתוב בה **לא ינקא** וגו' **[ה"ד]** אם אמר איני נשבע פוטרין אותו מיד אם אמר נשבע אני אומר זה לזה **(במ' קרח טז,כו) סורו נא מעל אהלי הקדשים הרשעים האלה** משביעים אותו בשבועה האמורה בתורה שנ' **(בר' ח"ש כד,ג) ואשביעך בה אלהי השמים ואלהי הארץ** אומרים לו הוי יודע שלא על תנאי שבלבך אנו משביעים אותך אלא על תנאי שבלבנו וגו' **(אלהי השמים ואלהי הארץ ר"ת א-ה-ו-ה שם הקישור של שמים וארץ, שם הדעת, שם קפיצת הדרך)**

[בבלי שבועות לח,ב] מתני' שבועת הדיינין וגו' גמ'. היכי משבעינן ליה? אמר רב יהודה אמר רב: משביעין אותו בשבועה האמורה בתורה, דכתיב: **(בר' ח"ש כד,ג) ואשביעך בה אלהי השמים.** אמר ליה רבינא לרב אשי: כמאן? כרבי חנינא בר אידי, דאמר: בעינן שם המיוחד! אמר ליה: אפי' תימא רבנן, **דאמרי**: בכינוי, ונפקא מינה - צריך לאתפוש חפצא בידיה, וכדרבא, דאמר רבא: האי דיינא דאשבע **בה אלהי השמים**, (רש"י ללא חפץ קדוש) נעשה כמי שטעה בדבר משנה וחוזר. ואמר רב פפא: האי דיינא דאשבע בתפלין, נעשה כמי שטעה בדבר משנה וחוזר. והלכתא כוותיה דרבא, ולית הלכתא כוותיה דרב פפא. הלכתא כוותיה דרבא, דהא לא נקיט חפצא בידיה; ולית הלכתא כוותיה דרב פפא, דהא נקיט חפצא בידיה. שבועה מעומד, תלמיד חכם - מיושב. שבועה בספר תורה, תלמיד חכם - לכתחלה בתפלין. ת"ר: שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה, **[רש"י בבלי שבועות לח,ב]**

גמ'. כר' חנינא בר אידי - בשלהי שבועת העדות (לעיל **[שבועות לה:]**) השבע ולא תשבע כו'. אפי' תימא בכינוי - והא דאמר רב בשבועה האמורה בתורה. לאתפוסי חפצא - קאמר או ספר או תפלין כאברהם דאתפסיה לאליעזר ברית מילה. דאשבע **בה אלהי השמים** - ולא התפיסו חפץ נעשה כטועה בדבר משנה ואף על גב דלא תנן לה במשנה שמעתא דרב היא והרי היא כדבר משנה כדאמרי' ב-**[סנהדרין (לג)]** דטועה בדבר האמוראים חוזר ולא אמרינן מה שעשה עשוי וישלם מביתו.

דאמרי' [רמב"ם שבועות פ"א,ה"ח] ושבועת הדיינין בין שהיתה של תורה או של דברי סופרים בין על טענת ודאי בין על טענת ספק כך היא, הנשבע אוחז ספר תורה בזרועו והוא עומד ונשבע בשם או בכינוי בשבועה או באלה מפיו או מפי הדיינין, והורו רבותי שאין משביעין שבועת הדיינין אלא בלשון הקדש. **ולית [רמב"ם שבועות פ"א,ה"א]**

הדיינין שהשביעו בלא נקיטת חפץ בידו הרי אלו טועים, ג וחוזר ונשבע וספר תורה בידו, ואם אחז תפלין בידו והשביעוהו אינו חוזר ונשבע שהרי אחז תורה בידו וכמו ספר הן, השביעוהו מיושב אינו חוזר ונשבע. **(בר' ח"ש כד,ג) ואשביעך בה אלהי השמים ואלהי הארץ** - מלת **השמים** במדת גורעין ומוסיפין **שמי סה** - צירוף שם הוי"ה בעולם היצירה. מלת **ואלהי** - במדת גימטריה עולה ב"ן שם הוי"ה בעולם העשיה הצורה הרוחנית של הארץ החמרית. וזה מקשר אל **(בר' א,א)** בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ:

בראשית חיי שרה כד,ד: כי אל-ארצי ואל-מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק:

[שכל טוב (בבב' (בר' ח"ש כד,ד) כי אל-ארצי ואל-מולדתי תלך. זו שכונתי: ולקחת אשה לבני. המיוחד, ליצחק:

ילקוט שמעוני תורה פרשת חיי שרה רמז קז] (בר' ח"ש כד,ד) כי אל-ארצי ואל-מולדתי אמרי חייטא דקרתך זונן מנהון זרע, **[רד"ק]** מביא זאת מ-**[בראשית רבה]** (חייטם של עירך טול (הזן) מהם זרע).

[מדרש הגדול] (בר' ח"ש כד,ד) כי אל-ארצי ואל-מולדתי. והלא כולם עובדי עבודה זרה דכתיב **(יהושע כד, ב) בעבר הנחך ושבך אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי יצחק ונעבדו אלהים אחרים:** ואברהם אבינו יצא מהם, אלא אמר אברהם הואיל ואני מגייר אגייר ממשפחתי ומבית אבי שהן קודם לכל ולא עוד אלא שהן קרובי תשובה. מכאן אמרו לעולם תהא דעתו שלאדם קרובה לקרוביו ואם יש לו עושה בטובתן. וכן הוא אומר **(ישעיהו נח,ז) ומבשרך לא תתעלם:** ע"פ **[ר' חיים פלטיאל] ו- [מושב זקנים]** אם היה חי עמהם היה מלמדן יראת שמים..

(בר' ח"ש כד,ד) ולקחת אשה. לא קטנה (זה נלמד ממלת אשה). **לבני.** ולא לי. **ליצחק.** ולא ישמעאל. **(ישעיהו נח,ז)** הלא פרס לרעב לחמך ונענים מרודים תביא בית ייתראך ע"פם וכסיתו ומבשרך לא תתעלם: **(יהושע כד,ב)** ויאמר יהושע אל-כל-העם כה-אמר ה' אלהי ישראל בעבר הנחך ושבך אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי יצחק ונעבדו אלהים אחרים:

ע"פ **[מדרש הגדול] (בר' ח"ש כד,ד) אל-ארצי** - מקף כבורר בין כל ארץ **[רד"ק]** ארם נהרים ובין ארץ המשפחה עד חזור אבי תרח, **ואל-מולדתי** - מקף כבורר בין משפחות המובילות עד תרח אבי אברהם אבינו ובין משפחת תרח. **[רד"ק]** לומד אור כשדים. אבל כך זה לא מכונן לחרן שאליה הביא תרח את המשפחה אלא מרחיק ממנה. **[רבי אברהם בן הרמב"ם] ואל-מולדתי** מקום המשפחה ולא מקום הלידה.

[מדרש הגדול] (בר' ח"ש כד,ד) כי אל-ארצי ואל-מולדתי - דרגא תבר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (מטור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשקפה**: **אתנה**, **סלוק** – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: **מונת** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, **רבו**; **דראג** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפאא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפאא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תבר טפאא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפאא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפאא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונת רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובה"פ.

ענין או אותה הלכה. כאן לקיחת אשה מבין נשות משפחת תרח אבי אברהם.
(בר' ח"ש כד, ו) וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה – מרכא טפאא בתפקיד כעין יתור לרבות תנאי על התנאי הקודם (משפחת תרח אבי אברהם) אשה שהיא קרובה לתשובה. **[מדרש הגדול]** מביא הפסוק **(יהושע כד, ב) בַּעֲבַר הַנְּהָר יִשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מְעוֹלָם** להסביר חיפוש כלה במשפחת אברהם שתהיה קרובה לתשובה.

[זוהר מהדורת הסולם - ויקרא פרשת אמור מאמר תקיעת שופר אות קפח - קפט] מתחיל את המאמר מ-**(יהושע כד, ב) בַּעֲבַר הַנְּהָר וגו' ובמאמר מוסבר שאברהם אבינו תיקן שהחיות הא-לקית המושפעת לבריאה תחל מחכמה משולבת בחסדים** (קו ימין מכיל חסד (חכמה חסד נצח) וקו שמאל (בינה גבורה הוד) ישתלב בו חסדים) וזה מרבה אמונת ה' בשמחה וממעט עבודה זרה **(יהושע כד, ב) של אֱלֹהִים אֲתָרִים**: ע"פ **[זוהר כרך א (בראשית) פר' לך פד,א, מהדורת הסולם אות קס - קסא]** שאברהם אבינו למד מירידתו למצרים שעבודה זרה היא תוצאה יניקת חכמה בקו שמאל ללא חסדים. הכלה המבוקשת תאובחן בשילוב של קו ימין חכמה עם חסדים וקו שמאל משולב בחסדים כנאמר ב-**(ישעיהו נח, ז) הֲלוֹא פָּרַס לְרַעֲב לְחֶמֶד וְנַעֲנִים מְרוֹזִים תָּבִיא בְּיַתְרָאָה עֶרְם וְכִסְיֹו, שה- [מדרש הגדול]** הביא את סופו בלבד **וּמִבְּשָׂרָךְ לֹא תִתְעַלֵּם**: כעצה לדרך ארץ. מכאן אמרו לעולם תהא דעתו שלאדם קרובה לקרוביו ואם יש לו עושה בטובתן. רבקה הוכיחה במעשיה ושיחתה שהיא משולבת קו ימין וקו שמאל משולבת בחסדים, כאשר היא משקה הולכי דרכים הנחשבים כעניים וקמליהם מכד קטן, וגם על דעת עצמה מספרת להם על מקום לינה בבית משפחתה.

(בר' ח"ש כד, ד) לִבְנֵי יִצְחָק – מרכא מרבה סלוק מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות **לִבְנֵי**. המיוחד, **לִבְנֵי**. ולא לי. **לִיצְחָק**. ולא ישמעאל. לפי **[רש"י הירש]** מגבלה נוספת שיתאים אופיה של האשה לאופיו של יצחק הפרושי העני והצנוע. **[מלבי"ם]** צדיק וקדוש שהיה עולה תמימה, על האשה להיות אשה צנועה וטהורה במוסרה, לפי **[העמק דבר]** מגבלה נוספת "הזהירו שיפרש בשעת קידושין לבני יצחק ולא סתם לבן אברהם, דאע"ג דסתם בנו של אברהם הנצרך לאשה הוא יצחק ולא ישמעאל, מכ"מ דין קידושין כך הוא, כדתנן במס' קידושין פ"ג [ס"ד ב'] קידשתי את בתי והיו לו חמש בנות כולן אסורות, ואף על גב שניכר שכוון לגדולה שבהם, ה"נ להיפך לא יתברר לשום אחד אם לא שתדע בכיורו למי היא מקודשת: "
[רבינו מיוחס (בר' ח"ש כד, ד) לִבְנֵי יִצְחָק] מלמד שמצוה על האב להשיאו אשה לבנו, וכן הוא אומר קחו לבניכם נשים, והוא ששנו רבותינו, האב חייב בבנו ללמדו תורה ולהשיאו אשה וללמדו אומנות, וכן הוא אומר, ראה חיים עם האשה, ואם הגיע לפרקו משיאו אשה תחלה ואחר כך לומד תורה:

מוצע לומר ששני למודים לפחות נלמדים מבשילוב בין **(בר' ח"ש כד, ד) וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה** – (אתנח) מרכא טפאא (בתפקיד כעין סמוכין כעין מדה כ"ב מ"ב מדות "מחבירו" (כאן הכתוב ב-ג, כד, ג)) המלמד עליו"). ובין הכתוב ותבנית טעמי המקרא של **(בר' ח"ש כד, ג) אֲשֶׁר לֹא-תִקַּח אִשָּׁה לִבְנֵי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקָרְבִּי** – **לִבְנֵי** זקא-קטן בין שני קיסרים (אתנח ... סלוק) רמז ללימוד בהיקף, או דבר החוזר וקורה. **[למוד א]** מקור ל-**(דב' וא' ג, ז) וְלֹא תִתְסַמֵּן בָּם** (בעמי כנען) **בְּתָרָה לֹא-תִתֵּן לִבְנֵי וּבְתָרָה לֹא-תִקַּח לְבָנָהּ**: **[למוד ב]** שהמצוה על האב להשיאו אשה לבנו.

[פירוש המשנה לרמב"ם קידושין פ"א מ"ז] מצות הבן על האב (עד כאן לשון המשנה) שש מצות ואלו הן, למולו ולפדותו וללמדו תורה ולהשיאו אשה וללמדו אומנות ולהשיאו בנהר.
[בבלי קידושין כט:ב] ת"ר: ללמוד תורה ולישא אשה - ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה, ואם אי אפשר לו בלא אשה - ישא אשה ואח"כ ילמוד תורה. אמר רב יהודה אמר שמואל, הלכה: נושא אשה ואח"כ ילמוד תורה. ר' יוחנן אמר: ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה? ולא פליגי: הא לן (בבבלי נושא אשה אח"כ ילמד תורה), והא להו (בארץ ישראל ילמד תורה ואח"כ ישא אשה).
[רמב"ם תלמוד תורה פ"א, ה"ה] לעולם ילמוד אדם תורה (כמו יצחק אבינו שאחרי העקידה למד בבית מדרשם של שם ועבר) ואחר כך ישא אשה שאם נשא אשה תחלה אין דעתו פנויה ללמוד,

בראשית חיי שרה כד, ו: וַיֹּאמֶר אֱלֹוֹי אַבְרָהָם הִשְׁמַר לָךְ פֶּן-תִּשְׁיַב אֶת-בְּנֵי שָׁמָה:

וַיֹּאמֶר אֱלֹוֹי – (סלוק) מרכא טפאא, כעין מידת דרישה סמוכין. מביא דברים מהפסוק הקודם (הפסוקים הקודמים) לשימוש בפסוק הנוכחי. תשובת אברהם לעבדו על דרך סמוכין לסיפא של **(כד, ה) ע"פ [ספורנו] (בר' ח"ש כד, ה) (א) ממאסת מקום משפחתו שבסיפא של (כד, ה); (ב) אמר העבד "והנה אם אשבע" תשובת אברהם (כד, ז) "אשר נשבע לי"; (ג) אמר העבד " ולא תחפרץ היא לבא הנה" רישא (כד, ה) תשובת אברהם (כד, ח) ואם-לא תאבה האשה ללכת אחריך ונקית משבעתי זאת רק את-בני לא תשב שמה:**
הִשְׁמַר לָךְ – מונח זקא-קטן, שני לאוים – **(א) (כד, ג) לֹא-תִקַּח אִשָּׁה לִבְנֵי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי** **(ב) רַק אֶת-בְּנֵי לֹא תִשָּׁב שָׁמָה** לארץ מאוסה, **[תו"ש נט]** **פֶּן-תִּשְׁיַב אֶת-בְּנֵי שָׁמָה**: אמר לו אם החזרתו כאילו החזרתו לגיהנם שנאמר שמה, ואין שמה אלא גיהנם שנא' שם פרעה מלך מצרים וכל חילו (טט: ציטוט משובש, ב-**יחזקאל לב)** מלת שמה מופיעה בהקשר לשאול לממלכות שונות), **(יחזקאל לב, כט) שָׁמָה אֲדוֹם מְלִיכָה וְכָל-יִשְׂרָאֵלִיָּהּ** ד"א אמר לו אם אתה מוליכו לשם מלכות חוזרת למקומה כשהיתה מקודם [ה' אלהי השמים] **[מדרש הגדול]**. **[תו"ש הערה נט]** בהערות למדרש הגדול כ' שלא נמצא פסוק כזה וערוב פסוקים יש כאן מיחזקאל ל"ב. מלכות חוזרת למקומה. צריך ביאור. ונראה דהפ"י הוא לפי מה דמבואר לעיל מאמר מד (טט: שם נאמר ... אלהי אברהם הוה כמו מלכות). משבא אברהם אבינו לעולם המליכו על השמים ועל הארץ ודורש כאן **סמוכין** (טט: ראה דיון על תבנית הטעמים הפותחת את פסוק ז) **(בר' ח"ש כד, ו) פֶּן-תִּשְׁיַב אֶת-בְּנֵי שָׁמָה** **(בר' ח"ש כד, ז) הֵן אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם**. ולא הזכיר הארץ ודורש שאברהם א"ל שהוא ירא אם יצא יצחק לחו"ל מלכות חוזרת למקומה, היינו דתשתכח מלכות ה' מן הארץ וישאר רק אלהי השמים. ועפ"ז הוספתי בפנים, ואולי גם במדרש הגדול היתה הגירסא כן והסופר עשה מזה ריש פסוק. ובוהר ח"א קלא **רַק אֶת-בְּנֵי לֹא תִשָּׁב שָׁמָה**: מ"ט בגין דידע אברהם דהא בכלהו לא הוה מאן דאשתמודע ליה לקב"ה בר איהו בלחודי ולא בעא דלהו מדוריה דיצחק בנייהו אלא דיהא מדוריה עמיה ויצחק יוליה מניה תדיר ארחוי דקב"ה ולא יסטי לימינא ולשמאלא כו'.
וְדוֹרֵשׁ כֹּאן סְמוּכִין (טט: דיון על תבנית הטעמים הפותחת את פסוק ז שהיא תבנית טעמים של סדור שנחלק)

(בר' ח"ש כד, ו) פֶּן-תִּשְׁיַב אֶת-בְּנֵי שָׁמָה **(בר' ח"ש כד, ז) הֵן אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם**.
(בר' ח"ש כד, ו) פֶּן-תִּשְׁיַב אֶת-בְּנֵי שָׁמָה: הפשט הוא מאמר אברהם לעבד. בקריאה עם פסק ב-**(כד, ז)** המצמיד את מלת **(בר' ח"ש כד, ז) הֵן** המשמעות משתנה כאילו כתוב **(בר' ח"ש כד, ו) פֶּן-תִּשְׁיַב אֶת-בְּנֵי שָׁמָה**: ה'ן וזוהי בקשת אברהם מה' שלא יאפשר השבת יצחק לחו"ל מקום שאול - גיהנם ובכך יגרם כביכול מלכות חוזרת למקומה וה' כביכול שוב יהיה בהתיחסות של בני האדם רק **אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם** כמו לפני פעילות אברהם אבינו שהמליכו על הארץ בדת בני האדם.
(בר' ח"ש כד, ו) פֶּן-תִּשְׁיַב אֶת-בְּנֵי שָׁמָה: ה'ן אף-על-פי שה' גם בחו"ל ויצליח בשליחות עבד אברהם, מקומו של יצחק כעולה קדושה בארץ כנען, מקום גלוי א-לקות נעלה.